

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

ha- Boneh

Lemberg, Shanah 1 (1904) ; damit Erscheinen eingestellt

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-12870](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-12870)

הבונה

בכפצנו כי יקרא
 הבונה מפיות כל קהל
 עדת ישראל הקלנו
 עוד את הנאי
 החתימה באופן זה:
 האישי אשר יחלק עשר
 חוברות בכל רבע שנה
 עת יופיע הבונה
 לאית בין מודעיו אשר
 או לא יעלה
 מחיר כל חוברת רק
 20 העליר בחבה ומור
 יחשב בכל זכויות
 החתימה הוא ישלח
 לנו בעד העישי
 חוברות 2 בתרים
 יאת שלו יקבל הנב.
 שליחת כתבים עיש
 העורך

Ksiel Kamelhar
 Rzeszów (Galizien).

מחירו לשנה:
 באוסטריא 2 בתרים
 באשכנז 2 טארק
 ברוסיא 1 הייב

מקאות מכל ארצות
 מתקבלות ובלבד שלא
 תהיינה מקולקלות או
 מדומקות זו לזו.
 שליחת כספים עיש
 המויל

Osias Wilf
Lemberg
Sonnengasse 27.

עתון יוצא בארבעה פרקים
 בשנה
 לעניני הדת, היהדות, החינוך
 והחיים

וכל בניך לסודי די אל תקרא
 בניך אלא בניך (ברכות ס"א)

בעזה"ש"ת ערוך ומסודר ע"י יקותיאל אר"י קאמעלהאר בעיר רישא.
 המוציא לאור יהושע צבי ווילף בעיר לבוב.

חוברת א' לתקופה הראשונה משנת תרס"ד לפ"ק.

הקדמנו להדפיסה ולהפיצה חודש ימים לפני התחלת השנה: כמדי שנדע כי ימי
 ההולמים עמנו ועוד ידיעות פרטיות אשר על פיהן גומח להביא את הספרים הנחוצים בסוף
 המעשה ולהכין את החומר הנחוץ לחוברת השנים בעוד מועד. למען יוכל הבונה לשמור
 מנך צאתו מעתו וכזמנו הקבוע לו בעזה"ש.

לבוב

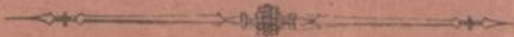
בדפוס של א. גאלדמאן רחוב סיקסטוסקא 29

Habejne I.

Buchdruckerei A. Goldman Lemberg Sykstuska 29.
 Verlag des Herausgebers Os. Wilf.

תכין הענינים :

1	מטרתנו המערכת
1	תקנות הקדמונים לחיק ת"ת דקי קראקא מאת מרן הרמ"א והבי"ח וצ"ל עם הערות המעתיק הרה"ג מנח"י מאיר בין ראשפורט נ"י
4	מקראקא
11	מאת ר' חיים מילערנטער הגאב"ד קוטב
12	מאת ר' יעקב נהאָסבערנער רופ"ח בבראמבערג
13	מאת ר' אליעזר צוקערבראָד מארין
14	מאת ר' יקותיאל ארי קאמטעלהאר
9	מאת ר' משה
1	מאת ר' יהא הכהן לינסוף הגאב"ד בירו
	מאת ר' בן יעקב
	מאת ר' זישע כהנא קאמניטץ פאדאלסקי
38	מאת ר' אברהם אפפעלגרוין סטרויא
40	מאת ר' צבי אלעזר טעללער
43	מאת ר' המשמר
45	מאת ר' טוב בערל אירגאנג זייען
46	מאת ר' אריז
46	מאת ר' העורך
49	מאת ר' משה
52	מאת ר' יצחק שענבלום

ב ק ש ה

את פני אלה הרבנים הנגידים והנדיבים שיקבלו את החוברת הזאת טרם הרשוה מאתנו — בסמכנו על ידיעתם והכרתם את נחיצות המפעל הזה כוונתנו אלה ועל נדבת לבכם ורוחם כי בטח לא יבכרו את המחיר המצער הנקצב על פני התועלת הכביר אשר תביאנה החוברות להן אם אך יתמכנו בכדי שנוכל להוציאן לאור במועד הקבוע להן — הנני מתכבדים לבקשם שלא ישיבו פנינו ריקם וישלחו מיד המחיר הקצוב. ואלה אשר ישלחו מראש בעד כל השנה 1 ר"ב אחד ועוס נדפים שמם „בהבונה“ לתהלה ושם עולם. ואשר לא יאבו לחתום שדין ישו עצמם לאסוף את „הבונה“ לשנה לחצי (מסכה לא נדע שחרה) יחזרה לנו שליח ובלתי מלובלפת או ישיבו לנו מחירה סך 25 צ"ל.

העורך והמו"ל.

מפירתנו!

גלוי וידוע שאי אפשר לגוי בולו -- גם יהי גוי קדוש עם
 הספר -- בשעה שהוא עוסק בעבודתו בצרכיו המרובין צרכי הגוף
 פנות מכל עסקיו ולהגן בעד נכסיו הרוחניים או למצער לדאוג
 ידם. ואם לא יעמדו צופים נאמנים לעמם ולדתם להעירם
 הזהירים על תעודתם, כי ישמרו את נחלתם, אז ממי אשר לבצעו
 א פונה אין לנו לקוות כי יעמוד טעמו בו וריחו לא ימר. בכך
 יבה להעמיד צופים.

הכל יודעים כי השאיפה לקריאה בעתונים, וירחונים, ומאספים,
 צומחה מאוד בזמן הזה, והקריאה אף אם לא תהי ע"מ לשמור
 לעשות ולקיים את כל הרצאות והצעות הסופרים בכל זאת תשאר
 איזה רושם, ואי אפשר שלא יקלוט מעט במוחות הקוראים. ויפה
 מליץ סופר אחד בסגנון תלמודי בזה"ל: "ולוא גם תהי דעת
 קהלנו אבן ומאמרינו כטפות מים, הן ברבות הימים ובטפטף
 הטפות בלי הרף תעשינה חור באבן..." עד כי סוף סוף יהמו
 יכמרו הלבבות, וההרגשות יתעוררו, והתנועה תתרבה וכל הקהל
 יקום לתחי לעבודה פוריה. וע"כ כל חכמינו וסופרינו החרדים באו
 לכלל מסקנא כי עתה הפצת הוברות בין העם השואף לקריאה
 זוברות אשר מטרתן אך לעורר בצדק לכל דבר טוב ומועיל.
 לכל דבר נחוץ לקיום הדת והיהדות, הוא הצופה היותר נאמן,
 אשר כבר אתמחי ונצטיין בפעולותיו!

הקול יפה לאגיטאטציי. הדיבור -- על אודות דבר נחוץ --
 בכל עת ובכל שעה בבית, בעיה במדינה, בין חברות בני אדם,
 בין אוהבים ורעים, באופן זה יתקרבו הרחוקים ויתאגדו הקרובים
 ואגיטאטציי הלזו חסרה לנו. ראינו חבר משכילים יושבים על שלחן
 אחד ועוסקים בשבחה ההשכלה, וסעיפיי וענפיי. ציונים בציונותם
 יחדיו ישוחחו יתווכחו ויפלפלו, בלכתם בדרך, בשבתם בבית,
 שבתם היא שיחתם. החסידים יתענינו במילי דחסידותא ישבתו
 ארו וירוממו ויעריצו ונקדישו את שיטתם. אבל מעולם לא
 שמענו מאנשים חרדים כי יחדיו ישוחחו מיהדותם, לדבר על מצב
 היהדות, ולהתבונן מאין הקרה רעתה, ולחבל תחבולות כדת מה
 לעשות לרפא את מזבח ד' ההרוס. מדוע? למה זה יתבוששו?

הבונה

האם אמנם כי כל הדובר בעניני היהדות לבטלן יחשב ויתכוז
בפני השומעים להחזיקו כאחד מן היושבים אחורי התנור? האם
כי לא נאה לאיש מדיני הבקי בדברים העומדים ברומו של עולם
הפוליטיקי שיעסוק בדברים בטלים כאחד המלמדים והסופרים?
מדוע לא תבושנה המפלגות האמורות למעלה מפני המלעיגים עליהן?
אמנם תשובה לזה מצאנו תירוץ מספיק, והוא כי כל איש מאתנו
יודע כי שיחת יודאיזמוס לא שיחה בטלנות היא, ועל כל איש
יהודי יהי מדיני, וסוחר, פילוסוף, וחוקר לפקח על צרכי הדת
והיהדות ולפתור שאלותי. אבל לא כל איש מאתנו יודע השאלות
המנסרות בעולם היהדות, ולמרבית אחינו חרדנו מוזרים למו צרכי
היהדות ואינם מרגישים בפנימתה כלל, ולא ידע ישראל חליו
וכסבורים המה כי מן הסתם עולם כמנהגו נוהג, הכל כדאמתמול,
כי מאין ידעו אנשים העוסקים כל היום בשאלת הכלכלה —
להמציא פתרון עת כי העוללים ישאלו ללחם ודגן — שאלות אחרות
העומדות חוץ מחוגם המסחרי, וע"כ יהדותנו תמס כדונג ודורש
אין לה. גלל כן נחוץ להדור בבית כל איש יהודי עם חוברות
אשר בהן יובאו שאלות היהדות המבקשות פתרון וכאשר יקבלו
שום מושג משאלות היהדות או יתרבו השואלים והדורשים בהן
וברבות החקירה והדרישה יתרבו הפתרונים והיתה לה הרווחה.

אורגניזאציו, וסדר, ומשמר, נשמעים מכל פה מכל מושך
בשבט סופר. אמנם כן נחוץ מאוד לקרב את פוזרנו ולסדרם
באורגניזציו יהודית עברית כי מאז זה כמה אשר בני ישראל נפוצים
איש איש לבצעו, זה פונה לכרמו וזה לזיתו, הגוויות רחוקות זה
מזה הלבבות נפרדות והדעות חלוקות, ובמקום שיש הרבה דעו
אין סדר ואין משמר זה מושך לכאן וזה מושך לכאן והרי זה כחמור
גמל, ועל הכל הסרון הרגש לצרכי צבור והתרדמה הנסוכה ע"פ כל
העם בנוגע לטובת הכלל. אבל לא בשלילות וכביטול הישות יכניסו
הסופרים אורגניזציו בבית ישראל, מה נקל לסופר להחזיר את כל
העולם לתוהו ובוהו בנטפי דמיו שבעטו. אבל לא בזה יתהלל
החכם בחכמתו והגבור בגבורתו כי אם בזאת יתהלל השכל וידוע
במה לתקן ובמה לרומם את רוח ישראל ולעודדו. בכך נחוץ לחפש
אחרי תרופות אשר בכחן לשרש אחרי מחלת העגאיזמוס לעורר את
העם מתרדמתם ולהעירם כי על האיש למלאות חובת האנושיות לעבוד
גם לטובת הצבור ולא להנאתו ותועלתו לבד, והתרופה הנכונה לזה
מצאו חכמינו וסופרינו אך ההפצת החוברות כמו "הבונה" בקרב העם.

אחרי אשר בארנו את מטרתנו, והפצנו, נותנים אנהנו את „תכנית“ מאספנו לפני הקוראים אשר על פיה נוציאו אורה ונאמין כי עם „התכנית“ הזאת אשר התוונו לפנינו נמלא את מטרתנו, והפצנו. הבונה יעבוד לסדר אורגניזציה שלימה ומתוקנה לפני העם, לעורר בקרב העם הרגש בשביל הטוב והמועיל, יעמול לשרש ולעקור שרשי העצלות וההתרשלות לצרכי צבוא, ולטעת בקרב האהבה לעבודה לטובת הכלל.

הבונה יביא הצעות, ועצות, לתקנות הקהלות, לסדרי החבורות ומוסדות הצדקה והחסד, מאת כל איש חכם לב. הבונה יביא מאמרים אשר יהיו ערוכים לפתור שאלות דתות, וכל דברי התעוררות לעורר את לב העם אל התנועה וההשתדלות להוציא כל דבר טוב ומועיל מכח אל הפועל. הבונה יפרסם כל הפעולות ומעשים טובים אשר יעשו בבית ישראל בכל אתר ואתר, כל הנדנה טובה אשר יתנהגו בקהלות יעקב, יפרסם שמות המשתדלים, המעשים והעושים העוסקים בצרכי צבור באמונה.

הבונה יביא גם מאמרי בקורת על ההצעות וההרצאות אשר יבואו בו וגם על תקנות הקהלות והחבורות די בכל אתר ואתר אם אך יהיו בכוונה לשם „האמת“ לדון בכבוד ראש לשכלל כל דבר על מכונו, ולא למען לעורר מדנים.

הבונה יביא גם דברי דרוש ותוכחת מוסר הערוכים בהגיון ישר ובשפה ברורה לתכלית מעשים טובים או להתרחק ממדות רעות המתרגשות ומצויות בעולם.

הבונה הוא אך לבנות ולא להרוס, לנטוע ולא לעקור, לחוק ולא ללהום, ולכן לא יאצור אל קרבו דברים אשר יפגעו בכבוד שום שטה ומפלגה כי אם דברים המתיחסים למטרתו.

הבונה יתן לפני הקוראים גם מאמרים מדעיים, ספורים, ציורים, שירים, משלי חכמה ומוסר, פתגמים ומכתמים, למען לא יחסר כל בו.

ובחפצנו כי יקרא „הבונה“ מפיות אלפי-ישראל ושיהי' יד הכל ממשמשות בו-הקדנו את תנאי החתימה עפ"י האופנים הרשומים למעדה במעטפה, ולא נוכל להאמין כי כה רדנו עד אשר יבכר העם את המעה כסף על פני הרעיון הכביר הזה, וגם לא דלוגנו עד מאוד חרילה עד אשר לא תשיג יד העם לפזר ארבע אגורות כסף לשנה, או אפי' ב' כתרם לשנה כי אם אמנם נורא המצב מאוד אבל ח"ו מעניות כזו ר"ל, ובתקותנו כי ירכו הקונים ויתרכו הקוראים ואין נהי' קרובים אל תכלית מבוקשנו בעוה"ש"ת. **המערכת.**

אוצר דברים עתיקים.

תקנות הח"ק "תלמוד תורה" דק"ק קראקא
אשר תקנו רבותינו הרמ"א והב"ח ולה"ה*

אלה א) תורף דברי כבוד אמור רבן של כל בני הגולה
הרב הגאון אב"ד ור"מ ב) דקהלתנו אשר שלח לכבוד מנהיגי
הקהלה חו"ש יצ"ו. הן ידעתם אשר מימי קדם נתיסד פה קהילתינו
החברה דת"ת לפקה על לימוד תורה לבני עניים שמהם תצא
תורה להחזיקם ללמוד תורה. ובגלל שבועה"ר יצא הקצף ונשחת
הקיבוץ במגפה ב"מ וגדלדלה ונחרבה קהלתנו ונהרסה החבורה
דת"ת ועתה אחרי אשר חמל ד' עלינו ויאמר למלאך המשחית
רב הרף ירך ותעצר המגפה והקהלה חזרה לתפארתה מדוע נהי'
אחרונים להשיב ולחדש חבורה דת"ת אשר הוא אחד מעמודי
העולם אשר העולם נשען עליו כמאמר אם לא בריתי יומם ולילה
חקות שמים וארץ לא שמתי איזה ברית שהוא יומם ולילה זו ברית
התורה שנאמר בו והגית בו יומם ולילה. ע"כ האזרו חיל ותנו לב
לשכלל ולחדש וליסד חבורה דת"ת כאשר הי' מקדם ולהחזיק ידם
בהכנסות אשר הי' להם מקדם ועוד תוסיף זרוע בכל אשר תוכל עשוהו.
אלה דברי כבוד הרב הגאון האב"ד ובית דינו הצדק יום
עשרה בטבת שצ"ח לפ"ק. בפקודת האב"ד ובד"צ

הק' יונה בן משה יחיאל ספרא דדיינא פה קראקא.

אחרי שכבוד אדומ"ו הרב הגאון האב"ד דקהלתינו בצירוף
בית דינו העורר לבבנו לחזק הח"ק דתלמוד תורה אשר הוסד פה
מאז נבחרו עפ"י כבוד הקהל חו"ש חמשה אנשים אלה שהמה
יתקנו החברה זו על מכונה ולהרבות בתקונה המה האנשים אנשי

* העתיקום למען הבונה הרב הגדול ממוחסי כהונה איש האשכולת כו' מהי
מאיר הכהן ראפפורט שליט"א אבן יקרה. ונבאי דתלמוד תורה בעיר המעטורה קראקא.
עם הערותיו היקרות.

הערות המעתיק

א) התחלת הפנקסי מן מלת אלהי בלי שם ותואר עליהם. ואל יפלא בעיני
הקורא כי אינינו כתוב לפי כללי הדקדוק הן בחסרות ויתירות ופעם נכתב בלשון עברי'
ופעם בלשון תרגום. כי כן מצאתום כתוב ולא רציתי לשנותם כי ערכים ואהובים דברים
עתיקים כטה שהם.

ב) הוא מרן בעל הבי"ח וצלה"ה כאשר מפורש יוצא מהחתימות על התקנות הלאה.

שם יודעי בינה הרבנים המה"ג היה ר' מלך ב"ר מיכל גבאי, ר' לוי ב"ר יוסף, ר' צבי ב"ר אייזיק, ר' צמח ב"ר אברהם זלמן, ור' יחזקאל ליב-ב"ר אלי. כל מה שיתקנו האנשים האלה לטובת ברית הח"ק דת"ת ויקוים דבריהם ע"י כבוד אדמו"ר האב"ד בצירוף בית דינו הצ"ק יקום לעולמים עלינו ועל הבאים אחרינו.

הכ"ד הכותב בפקודת רו"ט מנהיגי הקהלה ובעה"ח י" טבת תשצ"ח לפ"ק.

הק' נתן נטע במהו' דוד יהונתן סופר ונאמן דקהילה ק' קראקא.

אחרי אשר נבחרנו אנחנו הח"מ מאת כבוד רו"ט מנהיגי קהל עדת ישורין דפה קהילתינו קראקא יצ"ו לפקה לשכלל הח"ק על מכונה כמקדם הפשנו בכתבים ובפנקסאות הקודמין וזאת אשר מצאנו ראינו בפנקס הנעשה בשנת שי"א לפ"ק ג) וזה לשונו:

תקנת הח"ק דתלמוד תורה והמה אלה:

א. הח"ק הלז נתייסדה שהמה יפקחו על כללות לימוד התורה על כל המלמדים דפה ד) הן מלמדי דרדקי והן מלמדי גמרא שלא יעשו מלאכתם רפוי וילכו כל שבוע מאנשי ת"ת לשמוע התלמודים אצל המלמדים אם נלמד עמהם כהוגן עם כל התלמוד לפי שכלו.

ב. הלילה לשום מלמד ללמוד חומש עם פירוש אחר, הוקא עם פירוש „בר משה“ שהוא לשונינו שמדברים אנחנו בו ה) כדי שידע הנער הפי' על נכון וגם עם התלמוד אשר ישיג שכלו לפי רש"י לא ילמוד שום פירוש אחר רק פירש"י שהוא פי' הנכון ע"פ פשוטו ש"מ וע"פ האמת. ו)

ג. הלילה למלמד דרדקי שיחזיק בחרו יותר מארבעים ילדים ויחזיק לזה שני ר"ד ז) שיוכלו ללמוד עמם ור"ד קטון שיביאם

ג) לפי הנראה נתייסדו התקנות הראשונות בימי רבנו הרמ"א זצ"ל כי הוא היה הרב דפה בעת ההוא לפי סדר הדורות וכלי ספק נחתך הכל על פי הקדוש ע"י תשובת הרמ"א ס"מ.

ד) בהפקודה הראשונה מאת הרב ז"ל אומר „לפקח רק על בני עניים שמהם תצא תורה“ ולפי הנראה מתקנות אלה נתפשט מאז פעולת החברה גם על כל מלמדי העיר בכלל. ה) הפי' „בר משה“ לא נמצא אצלנו וגם בשחיג לא הביאו וכנראה הי' הוא המתרגם הראשון את התורה לשפת זארגון המדוברת והנאונים מצאו נכון ללמוד ע"פ באורה. ו) ע"י שחיג ערך רש"י מליצה נעימה כל פירושי צרפתה השלך לאשפתא. חזן מפרשן-דתא, ר"ל רש"י מפרש התורה.

ז) הוא ר"ת „ריש דוכנא“ המוזכר בנמי' ב"ב דף כ"א ע"א אבל אמרתי אחכמה נהיא רחוקה ממני מדוע הוצרכו המתקנים האלה לשני ר"ד ובנמי' וכ"ה להלכה בשו"ע יו"ד ס"י רמ"ה דסני בר"ד אחד לארבעים ולפי שיטת הפוסקים דוקא ביתר מארבעים

קראקא

ה"ה*

הגולה
ד מנהיגי
קהילתינו
מהם תצא
ף ונשחת
החבורה
המשחית
מדוע נהי'
מעמודי
מם ולילה
זו ברית
ותנו לב
החזיק ידם
בל עשוהו.
הצדק יום

קראקא.

בצירוף
הוסד פה
ה שהמה
שים אנשי

לית כו' מה'
ירדה קראקא.

יפלא בעיני
בלשון עברי'
דוכים דברים

קנות הלאה.

תקנות

לביתם. וכן הלילה למלמד גמרא להחזיק יותר מחמשה ועשרים ויחזיק להם שני ר"ד שיוכלו ללמוד עמהם ולהביאם לביה"ס.

ד. הלילה למלמד שישגי גבול חברו מלמד כמוהו באמצע הזמן ליקח תלמוד ממנו לחדר שלו. גם בסוף הזמן לא ילך שום מלמד אצל בעה"ב לדבר על לבו שיקח את בנו הלומד אצל מלמד אחר ויתן לו לביה"ס, רק אם יבא הבעה"ב בעצמו וימסור בנו ללמוד עמו הרשות להמלמד ליקח אותו לחדרו ביה"ס. על כל אלה יפקחו אנשי הח"ק דת"ת.

ה. אנשי הח"ק דת"ת יפקחו לשכור מלמד הגון וירא שמים שילמוד עם בני עניים ויתומים המובאים לבהמ"ד של נערים. (ח) אשר הוכן לזה וגם ישכרו ר"ד לפי מכסת הילדים אשר יבואו.

ו) המלמד ור"ד דת"ת ילמוד עם הילדים המובאים לביהמ"ד ש"נ אלה, בית, עם הנקודות וסידור וחימוש עם פי' "בר משה" דוקא וגם עם פירוש רש"י וסדר התפלות בזמנם, ודרך ארץ, והנהגה ישרה, (ז) עם כל אחד לפי שכלו ומדרגתו, וגם ילמדו עמם אותיות לעז שגדפסים בהם ספרי לעז בלשונם (י) כדי שיוכלו לקרות בהם וידעו מוסר ד"א ודרך ישרה. גם ילמדו עמם מלאכת הכתיבה באותיות ובלשון לעז מדברים בו. גם ילמדו עם המשכילים מהתלמידים לוח הפעלים כדי שידעו מהות לשון הקודש, עבר הווה, עתיד, יחיד, רבים, נוכח, נסתר, שלימים, חסרים, כפולות, וכן כל הגזרות והבנינים. גם ילמדו עמם מלאכת החשבון חיבור חיסה, כפל, חילק. אם אחד מהתלמודים יהי בן משכיל ומסוגל לבא למדע לימוד או"ה יתחיל עמו גמרא עם פי' רש"י ותוס'. (יא) ז. אם יהי איזה תלמוד קרוב למלאות לו שלשה עשר שנה ילמוד עמו סדר מצות תפילין.

ח. בבוא הנער לארבעה עשר שנים ולא יהי מסוגל לגמרא יותן לאיזה אומנות או להיות משרת אצל בעה"ב. כל אלה יפקחו הח"ק דת"ת להיות הכל בסדר נאה ונכון על אופניו.

ע"ש גם מה שהוצרכו למלמד גמרא עם ביה נערים להחזיק ב"ר"ד הוא פלא גדול לפי שיטת הש"ס ופוסקים ומצוה ליישב.
(ח) בית, תלמוד תורה* עבור בני עניים נקרא מאז "בהמ"ד של נערים" ויובא הלאה עוד מזה.
(ט) הדברים האלה הם לימוד גדול בתורת התוסף גם בה"ז וארחוב הדיבור אייה כאשר יצא "הבונה" לאור בלי הפסק.
(י) ספרי לעז הנאמרים בז- כוננתו על עמדו דייטש כאשר נאמר הלאה "בלשון לעז שאנחנו מדברים בו".
(יא) הביח אול לשיטתו בס' הסייה ביו"ד שלא ללמד גמרא עד אשר יהי בקי

וגם הנה נמצא כתוב הכנסות מח' זו הנמסר להם מראשי מנהיגי הקהלה.

א. שיקחו חלק ששית מכל בה"כ ובהמ"ד וממנינים מהכנסות הסבובים שנעשו בהם יום ב' ויום ה' בכל שבוע.

ב. בכל ברית מילה יקה המוהל מבעלי ברית והקרואים לסעודה גדבה מרצון המנדב וימסור לח' זו.

ג. בכל נשואין ילכו שני אנשים מח' זו לצד ההתן ולצד הכלה לבקש שיתנדבו מה' לפי נדבת לבם לח' זו וגם בעת סעודת נשואין יושלח מח' זו ביקס מחותם ליד אחד מהמסובין שיעמיד הביקס על השלחן ומי מהמסובין שירצה להשליך נדבה להביקס ישליך ואחרי כלות הסעודה ימנה המסיב הנבחר הנמצא בביקס בפני המחותנים וימסור הנמצא לח' זו.

ד. הגבאים הגבוהים יתנו חלק עשירית לח' זו ממה שנמצא בכל מתן בסתר בבהכ"ג.

בעלי ההתמנות יעשו ע"פ שלשה אנשים הנבחרים ע"פ קלפי בגורל מאנשי ח' זו, והנבחרים ימנו שלשה גבאים ושלשה במקומות וקאסיר ובמקום קאסיר אשר על ידם יעשה הוצאות ויגבו ההכנסות, וארבעה משגיחים שיפקחו על הכל אם נעשה בצדק ואמונה ויבוא להשבון עם הקאסיר אם נעשה הכל באמת וצדק ולא יומנה בח' זו אנשים לבעלי התמנות שלא יהי' בן ששה ושלשים שנים יב) וגם מוכרחים להיות דוקא בני תורה ואנשי מדע ואנשים חשובים.

אלה התקונים הנכתבים בפנקס יג) ואנחנו לא לגרוע דבר חלילה באנו רק לתקנות הלזו ולהוסיף תקנות אחרי שהתבוננו אנחנו הנבחרים שראוי להוסיף וזה אשר הוספנו:

א. מאחר שראינו שהכנסות הח' מועטים ואינם מספיקים להספקת שכירות מלמד ור"ד והספקת ביהמ"ד של נערים גלל כן נתנו

בתנ"ך בלו והשיך ז"ל חולק עליו ועי' באר הטב שם. (כמחכ"ת לא דק דהא תקנות אלו משנת שי"א הם ולא ממרן הבי"ח ז"ל. העורך)

יב) הוא עפ"י מאמרם ז"ל כיון שעבר אדם רוב שנהגיו ולא חטא כו' ובערכנו השטאטוטען דה"ק ת"ת דפה שמנו לחוק כי הנכאים יוכלו להבחר אך מן הקאנדידאטים אשר יעשו הנכאים הישנים עם עוד חמשה אנשי החברה אשר יבחרו הנכאים, כי אלמלא הי' הבחירה פשוט אזי יוכל להיות כי יבחרו אנשי לצון להם לראש הת"ת איש אשר יהרס על ידו דרכי לימוד הישנים ותיפוק מיני' חורבא לעשות את הת"ת לחדר מתוקן (מסוכן קרי) לא כן עתה הנכאים הישנים המה יראי ד' אוהבי תה"ק ויבחרו גם המה אנשים שומרי תורה ונוצרי חק וכן לעולם וממנו יראו וכן יעשו כל חבורות ת"ת בערכם השטאטוטען.

יג) הוא הפנקס משנת שי"א.

ישרים
אמצע
שום
אצד
מסור
על
שמים
אשר
המ"ד
שה
נהגה
תיות
בהם
תיבה
יילים
עבר
וכן
חיסה
לבא
שנה
מרא
פקחו
ל לפי
ויובא
דיבור
בלשון
בקר

תקנות

רשות לאנשי המבוי הסמוכים לביהמ"ד של נערים לקבוע עצמם להתפלל בעת התפלה בבהמ"ד זו ובעד זה יתנו כל שבוע תמידין בסדרן חמשה עשר ג' פויליש'ד) לחברה זו הויץ חלק ששית מהסיבובים בכל שבוע יום ב' ויום ה'.

ב. קבענו החוק ולא יעבור שכל אחד מבעלי הכתים דפה שיתחיל בנו ללמוד חומש יתן נדבה לחברה זו ח"י גדולים, וכן אם יעשה לבנו סעודת בר מצוה יתן גם כן נדבה ח"י גדולים לחברה זו. (טו)
ג. כל הר"ד דפה יתן מכל הכנסותיהם מכל זהב פויליש'א' ג' פויליש'.

ד. כל אשר מבני החברה יתן לצדקה (—) (טז) פנים וחצי לצדקה.
ה. מחמת שנראה בעליל שכמה נערים גדולים אשר אין להם מורה דרך הולכים אחר בצעם ומזימם בדרך עקלקלות זה גונב וזה שואל על הפתחים למלאות בטנם ואינם נותנים לב להניח תפילין ולהתפלל רק רועים עצמם בדרך לא טוב ע"כ יפקחו אנשי החברה זו להכריחם שילכו להתפלל ערב ובוקר לביהמ"ד זו, שיניחו תפילין, ושיתנו אותם להיות משרת אצלם, או לאיזה אומן שילמדו אומנות, ואם האומן לא ירצה ללמדו אומנות בחנם יתן מקופת הח' זו לסייע סך ששה זהב פויליש' (יז)

ו. בכל שנה בעת עשות הקלפי חדשה עפ"י גורל לעשות בעלי התמנות, אחר זה יקה מהקלפי שלשה שלשה מאנשי הח' זו עד תשלום כל בעלי חברה וילכו שלשה לפקה על עניני הלימוד ומורה דרך טוב לנערים שאין להם מורה, בשבוע א', ואחריהם שלשה אחרים שבוע ב' וכן עד תשלום, או יהי בחזור הלילה עד הקלפי חדשה.

ז. המלמד דת"ת לא יתחיל עם איזה תלמוד גמרא זולת שיזבחן שלשה שבועות על ידי שלשה אנשים המפקחים בזמנם אם ראוי ומסוגל ושכלו זך ללימוד או"ה*).

יד) הוא ר"ת גדולים שקודין נראשין חצי קאפיק רוסיא.

טו) אם או בעת ההוא שלא רבו הוצאות המלמדים וכיו"ב התחייבו ליתן ח"י גדולים שהוא עשרים ושלושים העללר זמנינו בכל עת מצוה על אחת כו"כ אשר היום יתחייב כאו"א ליתן לפי ערך זה להח' תית בזמנים הללו שתקנו להם חכמים הקדמונים.
טז) בכל מקום אשר ימצא בפנקס הלוח רווח בשני הצאי ענולים כזה (—) התכה הוא נמחק לפי ערך מקום הפנוי.

יז) מתשובת הר הכרמל יו"ד סי' כ"ד הביאו הפ"ת יו"ד סי' רנ"ט משמע דאסור לשנות מקופת התית לכיו"ב עיי"ש וצ"ע. ואם יארכו ימי "הבונה" ואוכה להעתיק התקנות מימים האחרונים ידובר אי"ה כזה באריכות.

*) הצונם כזה כי התלמוד אשר אינינו בעל כשרון ואינינו מסוגל ללימוד נמי

אלה התקנות ישנים גם חדשים אשר הוספנו אנחנו הנבחרים
ובאנו עה"ה לראי' טו"ב טבת שצ"ה לפ"ק נאום הק' אלימלך מלך
בן מוה' מיכל נאום הק' יהודא ליב במוהר"ר יוסף זצ"ל נאום ה'
צבי בן מוה' אייויק נ"י הק' צמה בהרב המה"ג מ' אברהם ולמן
יצ"ה נאום יהודא ליב במוהר"ר אלי' זצ"ל.

הובא לפנינו התקנות הנמצאים שתקנו וחקקו הגאונים
הקדמונים (יח) ותקנות שהוסיפו הנבחרים ממנהיגי ת"ת דפה ומצאנו
כל דבריהם נאמנים והמה עשויים עפ"י דתוה"ק ועפ"י הנהגת האמת
והצדק בהשכל ודעת, ונתנום תוקף לכל דברי התקנות האלה
להיות בתוקף ועוז עלינו ועל הבאים אחרנו לדור עלמין לנצח.
הכ"ד הב"ד הקבועים יושבים על כסא המשפט בצירוף
בראשינו כבוד תפארת ראשינו הרב הגאון אב"ד דפה ק"ק קראקא.
באנו עה"ה בעצמנו כ"ה טבת שצ"ה לפ"ק.

נאום הק' יואל צירקוש

אב"ד ור"מ פה קראקא והגליל.

נאום יצחק בהגאון מוה' נתן ז"ל, הק' נחום במוה"ר יעקב ז"ל,
נאום הק' יהודא במוה"ר חיים זצ"ל, הק' אביגדור במוה"ר ישכר,
נאום הק' ברכי ברך בהגאון מוה' יצחק, נאום הק' יונה במוה"ר
חיים יצ"ה, הק' יהודא ליב בן הרב מוה' משה, נאום הק' יואב
בהקדוש מוה' מאיר ז"ל, הק' יואל מיכל בן הגאון מוה' משולם
משה יצ"ה, נאום הק' אורי פייבוש בן מוה' יעקב ז"ל.

אחרי אשר הובא לפנינו אסיפתנו מנהיגי הקהילה רו"ט ויחידו
סגולה דברי התקנות מקדמת דנא ואשר הוסיפו הנבחרים מרו"ט
והמה מיוסדים עפ"י דרכי התורה ועפ"י אמונת היושר והצדק
והנהגה ישרה וגם כבוד אדומ"ו הרב הגאון בצירוף בית דין
הקבועים מצאו דברי התקנות ונתנו תוקף לדבריהם. אנחנו
באסיפה שלימה שבעים איש בשפה אחד קבלנו דבריהם להיות
בחוק ולא יעבור עלינו ועל כל הבאים אחרינו לדורי דורות.

ותוס' ילמדו עמו לימודים הנחוצים לכל איש יהודי לדעת כמו תנ"ך, פירוש התפלות,
דינים משיע או"ח למען ידעו חובת היהדות מה ד' דורש מאתם את המעשה אשר יעשו
זמן ספרי מוסר ומדות כמו מס' אבות, מס' ד"א וכו"ב כאמור למעלה. העורך.

יח) מוה' תראו איך רבינו הבי"ח זצ"ל יכנה המתקנים הראשונים בשם גאונים
קדמונים. ולכן מהנכון לדקדק בהם בכל אות כאשר ראוי לדקדק בדברי הראשונים וללה"ה.

המעתיק מאיר הכהן ראפאפארט.

תקנות

הכ"ד הכותב והחותם בפקודת רו"ט ובאסיפה שלימה שבעים איש
הבעה"ה לראי' כ"ה טבת שצ"ה לפ"ק.

נאום נתן נטע בן משה דוד יונתן
סופר ונאמן דקהלה קהל עדת ישורן דפה קראקא.
הועתק אות באות מגוף הכתבים בח"י הנבחרים ובח"י הכו"צ
זצ"ל ובח"י אסיפה שלימה בלי שום שנוי כלל הכ"ד הבעה"ה לראי'
מ"ז שבט תקל"ה.

נאום הק' אברהם נאמן דת"ת.
ונאום שרגא פייבוש בר"א נאמן דבה"ה.
למען יהי' לעדות נאמנה שהכתבים מועתקים אות באות בל
שנוי ושקבלתי הכתבים לידי בחזרה בעה"ה לראי' כ"א שבט תקל"ה.
נאום הק' אברהם פנחס הלוי איש תורוויץ
סופר ונאמן דק"ק קראקא.

בעוד הק'
שמו
ותורתו ואס'
ויקיים בו
בנוי לתלפ
ודם
חדיל נסוף
ורב שלום
המרבנים ש
מדכתיב א
הקריאה?
מצוין מת'
היא. ומר
דכתיב וכ
בניך השט
יולדו לד
ע"ז מהא
קשיא דה
נורמת מה
הת"ח לב
נתהלים
ביניהם
שהת"ח
להקב"ה
א
מחלוקת
הצליח ש
בעולם א
להם קש
שלום בע
שלום בנ
היינו הם
שאינו ת
דאי' לל
כאמור ד
דהת"ח

❖ חדרי תורה ❖

מכתב אל העורך.

ידידי הרב העורך הי"ו.

בעזר אלקים חיים:

שמחתי בשמעי כי העיר ד' את רוחו לבנות בנין מפואר בנין שלם לשם ד' ותורתו ואמרתיו לברכהו כי יראני בבנינו וישמחני בתקונו וישניג קוניס לעבודתו. ויקוים בו מקרא שכתוב (דהי בן יד) ויבנו ויצליחו, בחכמה יבנה בנין עדי עד ויהי בניו לתלפיות לשם ולתפארת ולתהלה.

ודבר בעתו מה טוב לפתוח בשלום תחלה הנה אל ישועתי אפתח לבאר מאמר חז"ל (סוף ברכות) תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך לימודי ד' ורב שלום בניך אל תקרי בניך אלא בונך דיש להקשות ע"ז ב' קושיות א' מניל המרבים שלום בעולם הלא י"ל דדוקא בין הת"ח יש שלום כדדרשינן (קידושין ל' ע"ב) מדכתיב את וזה בסופה. ב' קשה על מה שאמר אל תקרי בניך כו' דמניל לשנות הקריאה? ואמרתיו ליישב קושיא הדא בחברתה דמבואר בגמ' (נדרים פ"א ע"א) דאין מצוין מת"ח בנים תלמידי חכמים ומפרש רב יוסף שם הטעם שלא יאמרו תורה ירושה היא. ומר זוטרא אמר מפני שמתנאין על הצבור ויש להביא ראיה למר זוטרא מהא דכתיב וכל בניך וגו' ורב שלום בניך דהנה הצ"ח (ברכות שם) הקשה הלא מלת בניך השנית הוא כשפת יתר וכתב ליישב דהכתוב מבשר להת"ח שגם הבנים אשר יולדו להם ג"כ יהיו ת"ח ובניך דסיפא היונו בנים של בניך האמורים כרישא והקשה ע"ז מהא דאמרו חז"ל שאין מצוין שיהיו לת"ח בנים ת"ח אכן לדברי מר זוטרא לא קשיא דהרי ב' במדרש שמואל (אבות פ"ד מ"ט) דמי שמתנאה אין לו שלום ההגאווה נורמת מחלוקת וא"כ כאן דמפורש כתיב ורב שלום עכצ"ל דאין מתנאים לכן וזכו גם הת"ח לבנים ת"ח וא"ש. ויש להטעים דברי מר זוטרא עפ"י שם אמרות טהורות (תהלים קי"ט, כ"ה) דהא דאחז"ל דישאל נקראים בנים למקום הוא דווקא כשיש שלום ביניהם כי השלום מורה דכולם בני אב אחד ע"ש ולפי"ז מובן טעם מר זוטרא דלפי שהת"ח מתנאין על הצבור ואין להם שלום נמצא דאין קרוים בנים למקום וא"כ אין להקב"ה כביכול בנים ת"ח לכן מדה כנגד מדה אין להם בנים ת"ח והבן.

אמנם לפי"ז יש להתבונן לדברי מר זוטרא איכ גם מי שאינו ת"ח כשהוא בעל מחלוקת לא יהי לו בנים ת"ח ולמה דוקא לת"ח אין מצוים בנים ת"ח אך י"ל עפ"י ש הצ"ח שם דאם יש שלום בין הת"ח אז יש שלום גם בין ההמון דת"ח מרבים שלום בעולם אבל אם אין שלום בין הת"ח אז דבריהם אינם מתקבלים לבני הורם כי יאמרו להם קשוט עצמך ואח"כ קשוט אחרים. ועפ"י יתבאר דברי הגמ' "תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם" ומפרש מניל זה דמרבים שלום גם לאחרים, שנאמר וכל בניך וגו' ורב שלום בניך דקשה ע"ז קושיית הצ"ח הלא בניך דסיפא מיותר ועכצ"ל דבניך דסיפא היונו הבנים של בניך ונמצא מוכח במר זוטרא. וקשה איזה חילוק יש בין ת"ח למי שאינו ת"ח ועכצ"ל דת"ח מרבים שלום בעולם וז"ש "אל תקרי בניך אלא בונך" ד"ל דאי לקרות בניך משום שהוא כשפת יתר אלא בונך ד"ל דהת"ח בונים גם לאחרים כאמור דאם יש שלום בין הת"ח יש שלום גם בין ההמון וכן אמרו בגמ' (שבת ק"ה, א) דהת"ח נקראים בגאון שעוסקים בבנינו של עולם: ודוק כי דבר נחמד היא.

חיים געלערנבער, אבד"ק קוטב והגליל,

המחבר ש' פרי עט חיים וס', שמחת החג.

מה שהיה הוא שיהיה* (קהלת א')

Handwritten note: ענין נשוא

מה שהיה הוא שיהיה ומה שנעשה הוא שיעשה ואין כל חדש תחת השמש.

במסכת שבת פרק במה בהמה דף נ"ג ע"ב כתוב לאמור: "ת"ר מעשה באחד שמתה אשתו והניחה בן לינק ולא היה לו שכר מיניקה ליתן ונעשה לו גם ונפתחו לו באמרו כי על פי טבע דבר כזה אי אפשר היא. ובאפשרותו על פי גם לא יאמינו לכן אמרתי להודיע פה כי המקרה הזה המסופר פה בתלמוד איננו בודד במינו כי לפי עדות חכמים ורופאים מפורסמים שאין לפון כלל בעדותם הנאמנה כבר קרה כזאת פעמים רבות. ראה זה מצאתי בספר הנקרא "Der Milcharzt" להרופא המפורסם בדורותיו (Dr. Moritz Friedrich Richter (Nordhausen 1844) שם כתוב בהערה צד 41 — 42 — 43 לאמור (בהעתקה עברית) "לעתים רחוקות תמצא חלב גם בדדי נכרים, ביוחד באלה המרבים לעבוד בחוקה בידיהם או בחוהם וגורמים כזאת שיגבה חוהם, כמו חדשי ברזל וסדנים. גם לסרוסים ולאנשים רפים יש לעתים דדים גדולים, ואחדים מהם יכולים להניק בנים. בספר "Ehestands Almench" מספר מחברו כי ראה יודע מנגן-כנור (מוזיקאנט) אשר הסבין לצחק ולזרוק מתוך דדיו נוזל כמין חלב... אלכסנדר פאן הומבאלדט (את המאורע הזה ביוחסו להספור הנזכר בתלמוד כמדומני שכבר הזכירו סופרים עבריים. ג"כ) סיפר בהמה"ע החדשי של Zach כי באנדאלוזיא החדשה (Neue-Andalusien) אשר באמפריקא הדרומית חי בימיו איש אחד אשר סבלתי וכולת אשתו להניק את בנם היניקו הוא בעצמו זה חמשה חדשים (בעת אשר עבר הומבאלד למסעיו בארץ ההוא. ג"כ) וחלב דדיו לא נבדלה מחלב דדיו אשה. הרופאים אשר היו לפני — בן מוסקף הדר. ריכטער לספר — הודיעו דוגמאות רבות מאנשי הצבא ומשטודענטים אשר סחטו נוזל כמין חלב מהדדיהם ויכלו גם להניק בנים. החכם Andreas Westphal אסף את כל המעשים האלה וכתבם בספרו הנקרא דדים המכילים חלב, וגם בדדי ילדים קטנים וזכרים ונקבות ומצא לעתים רחוקות נוזל כמין חלב, המותח אותם (את הדדים) עד שתאחזם דלקת הנורמת כאב" עכ"ל הרופא דר. ריכטער. — בספרו הנזכר מסופרים עוד מקרים מפלאים כאלה בענין הזה המסופר מעיד שם כי הוא יודע עלמה אשר לא היה לה עוד אורה כנשים ונודע ברור כי לא רחה ולא ילדה עוד מימיה וכמו נמצאה חלב בדדיה מימי בגרותה והלאה, ומימים ימימה היא מניקה תמיד בנים** פעם בבית זה פעם בבית אחר ותרכש לה בזאת הון הון. — על פי הדברים האלה נראה כי אין כל גוומא והפרזה בספור התלמוד על דבר האיש שנפתחו לו דדים והניק את בנו אחרי מות אשתו כי כזה וכזה קרה לא אחת ולא שתים "ואין כל חדש תחת השמש".

יעקב אריה המכונה גראָסבערגער

רופא חולים בכראָסבערג (פרוסיא).

* נשלח לנו מאת הח"ש הנניד מר יודא ליב ליטוואק נ"י מלביב.
** בתלמוד שלנו מבואר מזה במס' פסחים דף ל"ו ע"א בחלב מעט כעין תורה (מעט כעין של שור. רש"י) ובמס' בכורות כי רוב בהמות אינן חולבות אלא יולדות ומיעוט חולבות אע"פ שאינן יולדות ועוד כוונת העורך.

לבי לחוקקי ישראל.

כבר צוהו קמאי דקמאי רבנן קשישאי כי ראוי להרבנים גדולי הדור כי ישנוהו על מסדרי הלוחות לבל תצא מכשלה מת"י (ראה בשו"ת חתם סופר ח"ו סי' ל"ה) ומקום הניחו לי להתגדר בו להעיר אוזן כי נחויץ מאוד להדפיס בהלוחות זמני ליקוי הזמנה הלבנה אשר יקרו ויאתיו במשך השנה ובפרט הליקוים אשר יראו בארצות אירופא, כי כמה פעמים יולד ויוצמה מזה השתנות הדין בדיני זמני קידוש לבנה ונפקא מינה רבתי בזה לענין דינא כאשר אבאר:

בש"ס סנהדרין דף מ"א ע"ב איתא דאין לברך על הלבנה אלא עד שיתמלא פנימטה ואנן פסקינן כנהרדעי דאמרו עד ששה עשר ורוב הפוסקים העלו להלכה כי אין לברך עלי' אלא עד ט"ז ימים משעת המולד ע"י ברמב"ם הלכות ברכות פ"י ובשיע אור"ח סי' תכ"ו שהביא הרמ"א ז"ל בשם תשובת מהר"ל כי אין לקדש אותה אלא עד הצי זמן כ"ט ימים ו"ב שעות תשצי' חלקים מרגע המולד, וע' בדבריו רבנו הב"י בטור אור"ח סי' תכ"ו שהביא דבריו מהר"ל וכתב שם אשר אם ה"י ליקוי לבנה שאנו רואים מיגוד אמיתי בודאי שאין לברך עליה אח"כ אבל בסתמא סמכינן על החשבון שמסרו לנו רבותינו שהוא מולד השוה (היינו מולד האמצעי) אפי' אם ה"י ליקוי חמה שהוא מולד האמיתי קודם המולד שלנו — והרמ"א שם בדרכי משה תמה על דבריו הב"י דמ"ש אם הננו רואים את המולד האמיתי בליקוי לבנה או בעת ליקוי החמה בשעת המולד שאז הוא רגע המולד ממש ע"ש שתירין בדוחק.

אולם זאת ברור להלכה מדבריו רבנו הב"י כי אחר ליקוי לבנה אין לקדש אותה בברכה כי אז נתמלא פנימטה של לבנה והיא במילואה ממש כי אח"כ מתמעט אור הלבנה הלוך וחסור ע"י פרמ"ג סי' תכ"ו. והנה בשעת שם הביא דבריו הנו"ב שאם ה"י השמים מכוסים בעבים והזמן מצומצם שבעוד אשר ימרו הצבור תפלת שיע יעבור זמן קידוש לבנה צריך להפסיק בק"ש וברכות' ולקדש את הלבנה וע"ש בנוב"י מה"ק האור"ח סי' מ"א שכתב שם כן גם לענין אם לא יכלו לקדש את הלבנה עד י"ד אדר' ובאמצע קריאת המגילה נראתה הלבנה צריכים להפסיק קריאתה ולקדש את הלבנה אם הוא בזמן שאחר קריאת המגילה יעבור זמנה ע"ש ובשו"ת אמרו נועם סי' ל"א העלה להלכה שמותר לקדש את הלבנה באמצע קריאת המגילה אפי' אם יש עוד שהות לקדשה כל הלילה אולם הגאון מהר"ז מרגליות בשער אפרים שער נ"ז פסק כהנו"ב. והנה זה וודאי ברור אם נראה ליקוי לבנה אחר אמצע כ"ט ימים ו"ב שעות תשצי' חלקים משעת המולד היינו אחר י"ד מעל"ע י"ח שעות ו"ב מינוטין אחר מולד האמצעי שאנו מחשבים כאשר יקרה כמה פעמים כי ליקוי הלבנה הוא מאוחר הרבה שעות אחרי כלות זמן קידוש לבנה המצוין בלוחות לפי השבון מולד האמצעי או וודאי אסור להפסיק את קריאת המגילה או בק"ש וברכות' כדי לקדש את הלבנה לפ"ד הנו"ב אע"ג שאח"כ יכלה זמן קידוש לבנה לפי השבון מולד האמצעי דהא יש עדיין שהות לקדש אותה אח"כ עד זמן הליקוי אשר אך אז נתמלא פנימטה בנודע ואם כי רבנו הב"י לא כתב בפירושו אם מותר לקדש את הלבנה אפי' אחר כלות אמצע כ"ט י"ב תשצי' מהמולד האמצעי אם הוא לפני הליקוי בעת שנדע כי לא נתמלא עוד פנימטה יען כי יהי' הליקוי אח"כ. בכ"ז אם לא בפירוש אתמר מכללא נשמע כי ודיעת החפזות אחת היא. כי כמו אשר לאחר הליקוי אין לקדש אותה אפי' לא עבר עוד זמן אמצע כ"ט י"ב תשצי' מהמולד האמצעי מפני כי בעת הליקוי כבר נתמלא פנימטה כמו כן

שיעשה
זלת א'
שה באחר
נפ"תחו ל'
יד האלה
לא יאמינו
בו כי לפי
זה בזאת
המפורסם
ום כתוב
חלב גם
ת שיגבה
גדולים
חברו כי
חלב...
במדומי
דאלווא
ד אשר
ת אשר
אשה.
רבות
בנים.
הנקרא
בעין
ת נוזל
הרופא
ומחבר
י לא
סיסים
ת הן
דבר
אחת
נורא
דות

לקח טוב

להיפך קודם הליקוי מותר לכרך עליו אפי' עבר חצי זמן כ"ט י"ב תשציג כי עד הליקוי לא נתמלא עוד פנימטה וברכת קידוש לבנה הלא תלוי אך בזה אם נתמלא פנימטה או לא נתמלא כדמוכה מהשים סנהדרין הג"ל ואך זמני קביעות המועדים וריח תלוי לפי מולד ירושלים וברכת קידוש לבנה תלוי הוא בכל מקום אם הגנו דואים אם לא נתמלא עוד פנימטה של לבנה [ובזה מיושב קושיות הפרטיג בס"י תב"ו בא"א ס"ק י"ב זע' בדבריו הבי'] ואך בסתמא סמכינן גם על קידוש לבנה לפי חשבון מולד האמצעי כמ"ש הבי'. וע"כ ראוי ונכון כי בלוחות השנה לישראל יהיו נדפסות גם זמני הליקוי למען לא יצטרכו להפסיק בכדי בק"ש או באמצע קריאת המגלה אם לא יוכלו לקדש אותה עד הזמן ההוא כי לפעמים יקרה הליקוי אחר אמצע כ"ט י"ב תשציג. וכן לפעמים אם יהיו פני השמים מכוסים בעבים עד כלות זמן כ"ט י"ב תשציג ולא יקדשו אותה עוד ואם יהיו נדפס בהלוחות מזמן הליקוי או ידעו כי יכולין עוד לקדש אותה בברכה עד אחר הליקוי אם הליקוי יהי' אחר כלות זמן כ"ט י"ב תשציג. וכן להיפך כמו למשל סוף זמן קידוש לבנה של חודש ניסן ההאי שתא הוי' רשום בהלוחות כי זמנה כל ליל א' דפסח לפי חשבון מולד האמצעי ובאמת לא הוי' זמן קידוש לבנה כל הלילה כי בשעה 11, מינוט 34 קודם חצות או הוי' ליקוי לבנה עד שעה 2, מינוט 52 אחר חצות ועל גדולי הדור עיני העדה להזהיר את מסדרי הלוחות כי ידפיסו את זמני הליקויים באיזה שעה ובאיזה רגע יהיו ובחודש אשר יהיה בו הליקוי יצינו את סוף זמן קידוש לבנה עד הליקוי אפי' דעי' חשבון מולד האמצעי יהי' סוף זמן קידוש לבנה מוקדם או מאוחר מזמן הליקוי. ומצוה לפרסם.

מאד"ן בחודש זיו תרס"ג. אליעזר סג"ל צוקערבראד.

לקח טוב.

תנא רבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא שנאמר הליכות עולם לו אל תקרי הליכות אלא הלכות (סיום מס' נדה)

כמו כל הדברים ההווים אשר היוונם נפרץ בכל עת ובכל שעה אשר לו יהיו מפלאי התבל אין איש מתפעל מהם ולא ישימו עליהם לב כן גם המאמר הזה אשר הצגתי בזה מפאת ההרגל שהרגלנו בו לאומרו בכל יום לכן אין איש שם על לב עליו להבינו על בריו אשר אמנם כן כולו מקשה הוא. א"י) אומרו מובטח לו שהוא בן עולם הבא ומדוע לא אמר שיהי' לו חלק לעולם הבא? ב"י) אם כוונתו על רב טוב הצפון לשכרו בעולם הבא הלא כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא? ולמען להסר את מסוכתו ולבוא פנימה אל אדרי משכיתו להבין שמועה ולקחת לקח טוב אשר ילמד לענוים רכבי החיים הנצחיים. עלינו להטיף דברים אחרים על "שאלת היהדות" המנסרת כעת בשמי ישראל, ובוקעת חלוני רקיע היהדות:

מלחמת הקיום — לדעת הוקרי תורת החיים הכלליים — הוא הסבה הראשית המניעה את אופני החיים, והיא הדוחפת אותם הלאה הלאה על דרך ההתפתחות האיכר בעבודתו לפתח ולשרד אדמתו להוציא לחם מן הארץ. הכורם יאסור לגפן עירה יעלה הרים ירד בקעות יטפס על הגבעות ובמעדר יעדורון יעזקום ויסקלום וההרים יטיפו עסים ויזלו יין המשמח אלקים ואנשים. הפועל בידים הרוצות ימלא את תעודתו להפיק רצון מאת אדונו וכל עמל לא יחשוך לפאר ולשכלל את מעשי ידיו בתכלית השלמות. האדם כצפור שמים ודגי הים יעבור אורחות ימים להושיב נשמות ולעשות ארץ נושבת. האומנים ועושי בכל מלאכה, הושבי מחשבות ובעמל אנוש הנמו לכלול את מלאכתם בפטרת ציצים ופרחים והוד והדר ישוו עליהם להביאם עד רום המעלות ותכלית השלמות. אך „מלחמת הקיום“ היא תסובב את כל זאת, ואך היא המאזרת בלבב אנוש זיקי הניצוח לנצח על המלאכה.

במאה האחרונה שנתרבתה ההתחרות ומלחמת הקיום פרצה בארץ מלחמה כבדה אשר לא היתה כמוה מאז הוסדה, נוראות הראו גבורי המלחמה עתקו גברו גם עשו חיל, נפלאות עד אין חקר, המצאות חדשות עד אין מספר, וכל עוד יתרבו נפשות רבות והסרוגן ומלחמת הקיום תלך הלוך וגדול יתרבו הגדולות והנפלאות בקרב הארץ אף תכון תבל ותשתכלל ותשתלם בתכלית השלמות כפי אשר אך תשיג יד האנושית.

כמלחמת האדם בעד קיום גופו בעד טובו החומרי כן גם מלחמת האדם בעד קיום קניניו הרוחניים היא אך היא המכינה רבת הפעלים להשתכללותם ולשלמותם. אז בשכון ישראל בטח בדד עין יעקב על אדמתו איש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו לא נתבססה אמנם התורה בקרב העם, וקניניו הרוחניים לא השתלמו בתכלית ההוד שבהוד, אבל משעה שלוחמים סביב שתו לה לבלע את קדשי בני ישראל מאז נאלצו בני ישראל לצאת לקראת נשק להלחם בעד קניניהם הרוחניים לבשה הדת צורה חדשה צורה שלימה בתכלית השלמות מני אז הראתה „מלחמת קיומה“ את פעולתה לחיי רוח האומה. גדולות עשו בלוחמם בחרף נפש לטובת קיומה של הדת, את כספם וזהבם, את מחמדי עינם, הכל אשר לכל הקריבו קרבן בעד הדת, עד שהביאו את התורה ככלה מקושטת בכ"ד קישוטין, הנועם וההוד ושיא הסנה של הדת אשר נראה כיום תפארת עוזמו, רכוש אבותינו אשר רכשו לה כיום קרב

הליקוי
גניסתה
ז תלוי
אם לא
יק ייב
אמצעי
הליקוי
לקדש
פעמים
אותה
בברכה
למשל
ל ליל
לה כו
אחר
זמני
ג סוף
קידוש

ה
לו
ג
בכל
ולא
את
לב
מרו
זלק
זלב
זסר
חת
שיף
אל

לקח טוב

„במלחמות הקיום“. אמנם כן מה לא עשו אבותינו ביום עמדם
 על שדה קטל או בעת שבות זרים חילו עד נטף דם האחרון לחמו
 בעד התורה, אחזו מגן ורומח לגונן עלי ראשה, עד נשימה אחרונה,
 עד יצאתה נשמתם באחד עלי מדורת עצים ואש. אכן מעת אשר
 הרחיב ד' לנו ויקרא ד' שלום לעמו ויפרוס עלינו בסוכת שלומו
 ויש עלינו חסד ממלכים ושרים אשר אנהנו חוסים בצלם וחופשה
 ניתן „להדת“ כי תלך קוממיות בקרב ישראל מאז חדל ישראל
 מללחום עוד בחרף נפש בעד קניניו הרוחניים „מלחמת הקיום“
 כי אין מחריד ופולשתים אינם עוד על הדת, חדלו אופני החיים
 הרוחניים העבודה והתנועה מעטה והרוח העז והכביר אשר הי'
 לאבותינו והצטיינו בו והראו גבורתם על שדה המערכה יצא מעט
 מעט מלב בניהם אחריהם וגבורתם נשתה, כסבורים הם כי עת שלום
 הוא שלום להדת אין מארב ואין צודה נפשה לקחת שלום בארץ.
 אמנם העתים משתנות, וגם הנשק נשתנה, וגם המלחמה
 שינתה צורתה. עתה בדור ההמצאות החדשות משתמשין בכלי
 נשק אשר בשעה שהכדורים יוצאים לא נשמע קולם, כן המלחמה
 נשתנה ולא ישמע עוד קול נוגש לאמור פשוט צוארך וקבל את
 המאכלת אם תעסוק בתורה, אם תקח את הלולב, אם מלת את
 בנה, אבל מלחמה פנימית מלחמה בבית היא המלחמה היומית.
 הבה נבאר: בצאת ישראל מהמבואות האפלות ומקרן השכה לאור
 עולם והנה לפניו עולם חדש, שאיפות חדשות צרכי חיים חדשים,
 חדשים מקרוב באו לא שערום אבותיו הוא רואה את עצמו בתור
 „בן אדם“ ככל יושבי תבל ושוכני ארץ ואם כן הלא עליו לחיות
 כבני אדם לקיים מה שנאמר והארץ נתן לבני אדם. אבל הארץ
 עוד לא תוציא גלוסקאות וכלי מילת, ולמלאות משאלות הגוף
 לחיות חיי בשרים ולהתענג בתענוגים ולשבת בעליות מורוחים
 ועוד ועוד הלא דרוש עבודה רבה למצוא את הכסף כאפר לפור
 וכה הורגל ישראל להיות מפונק, ישראל זה אשר לפניו הי' מסתפק
 בקב הרובין עתה לא יסתפק גם בתרנגולת מפוטמה אבל יתאוה
 לשלחן מלכים וההרגל נעשה לו כטבע שני והדברים האלה העולים
 לו במחיר רב, לקיום הגוף יתחשבו ומבלעדם בל יוכל לחיות עוד,
 ועליו להשתמש בכל מיני תחבולות ואמצעים שונים ישרים או
 בלתי ישרים ולא יבצר ממנו כל מזימה למען יוכל להשיג על ידם
 „החיים הזמניים“ עפ"י הנוסה החדש בכל משאלות הזמן מלחמת
 קיום הגוף היומי היא „האורב“ להדת יותר „מהגזירות“ לפניו

חוקי חיים המאדרנים מתחדשים חדשים לבקרים בהוספות שונות והולכים ומתגברים ונופלים חלק בראשו של כל אדם, לחשוב מחשבות ולחבל תחבולות מלחמה מלחמת הקיום לקיים כל דבר אשר יולדו על ברכי הזמן ולעתים קרובות תוצאות המלחמה הנוראה הזאת: ריב ומדון, קנאה ומשטמה, חרב איש ברעהו, הלול שבת, ובטול תפלה, ותפלין, וחלול הדת וכל קודש, כי מי יזכור מאלה בשעה שקיום הגוף מבקש את תפקידו.

האב בשעה שבנו הקטן מגיע לחינוך הוא בעד „קיומו“, לבו מלא געגועים להנחיל לבנו כסא כבוד מרום מראשון להרכיבהו על במתי ארץ ולהאכילהו מתנובות שדה פורי הנותנים לבעליהם עושר וחיי עונג. מה יעשה הבן? מה יעשה הבן? המחשבות האלה מנקרות את מוחו ומתרוצצות בקרבו עד אשר יפרצו הלאה מעבר לגבול שפתיו ומלים נתקים מפיו ונשמע קולו. סוף כל סוף מה יעשה הבן? מה יעשה הבן ויתעשר? ומה יעשה האב לפתור שאלתו? יאהו בסנסני עין הדעת הוא עין החיים ויחנך את בנו בחינוך אירופאי ללמדו ספר ולשון כשרים ופניו פונים קדימה כי יהי בנו דר'. ועוד טרם ידע הנער קרוא מקרא ינתן על ידי המורים בבתי ספר אשר לעם והלימודים האלה ישללו ממנו כל רגעי העת מבלי ישאירו לו אפי' שעה אחת ביום לבקר את „החדר“ ללמוד מעט עברית וכה ילך ממדרגה למדרגה ומעט מעט ינתק הקשר המאגד את הגוי כולו, ואחיו בני אמונתו לזרים יחשבו לו מוזר הוא לאחיו ונכרי לבני אמו ישחק אף ילעג למו, בשבתם לא ישובת, ובחגם לא ישמת. עוד עודנו סמוך על שלחן אביו בזו השעה אשר אביו יקדש השבת יעשה הוא שבתו חולה, מרק פיגולים לא יפגל, מאכלות אסורות לא יתעב, ישמה אל גיל בעמים, יהוג את חניהם וישמה במועדיהם בקצרה כולו שלהם ולא לנו עוד לא מיני' ולא מקצתו. ויש אשר זונים אחרי בת אל נכר ואם לא תאבה האשה ללכת אחריו אם לא יחלוף ולא ימיר דתו, לא יבקש השבונות רבים ומה נקל לו להחליף דתו אך כחליפת שמלות. ומי הסב לנו כל זאת? לא אינקוויזיטארען שפאניעאלים, לא גזירות שמדות אך מלחמת החיים תעשה זאת. ועתה ישראל, האם אין „מלחמת החיים“, „האורב“, „והצודה“ בחדריך ובמשכיותיך להעביר אותך על דעת קונך ועל דתך כמו האינקוויזיטורים לפנים???

אמנם אי' החרף נפש? אי' אומץ הרוח? להריק הנית ולסגור

עמדם
לחמו
הרונה
אשר
שלומו
ופשה
שראל
קיום
החיים
הי
מעט
שלום
ארץ.
חמה
בכלי
חמה
את
את
יית.
אור
שים,
תור
זיות
ארץ
וגוף
חיים
פור
נפק
אזה
לים
זה,
או
דם
זת
ים

לקח טוב

לקראת חודפי הדת אימו? לא להיות לצלע נכון לעבור בשלח
 בעד הדת צריכים כיום! לא! אבל אך לדאוג בעד קנינע הרוחנים
 בעד מסורת דת אבותיו כמו בעד קניניו החומרים. וכאשר יקנה
 כל אב ואב, להניח את יגיעו ביד בניו אחריו ושלא יבזו זרים
 יגיעו. כה ידאג לאהריתו כי ינחיל לבניו אחריו את נכסיו הרוחניים
 כי ישמרו את דרכי ד' ואז לא יהי נאמר עליו מיתה ויהי עוד
 לנצח כי כל זמן אשר באי כחו יחזיקו בד' ובתורתו מפרי חינכם
 ישבע ויחשוב לו ד' כמעשהו וכאלו הוא פעל כל זאת. וע"ז אמרו
 חז"ל כל המניה בן כמותו לא נאמר בו מיתה והרי הוא קיים
 נצחיי. ובמה יוכל להחזיק מעמד להניח בן ממלא מקומו ביראת
 ד' ? "באמונה". אם יבטח בד' ויאמין כי הוא הנותן כח לעשות
 חיל ואז לא יתחכם לעשות את בניו לדרי"ם, יוריסטים, אינונידים,
 פאלטעכניקים ויאמין בד' המכין מזון לכל בריותיו כי זמין גם
 פרנסת בניו גם כי יהיו נוצרי תורה ושומרי הדת, ויחנכם בדרכי
 התורה והיראה וישארו בנים נאמנים לד'.

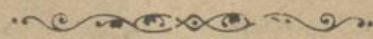
אמנם גם מדת ההסתפקות דרוש מאוד לחפץ ד' ודתה"ק
 כי לא ילך בגדולות ובנפלאות ושלא יתאוה לשלחן מלכים, לחיות
 חיי בשרים, כי אם בשרירות לבו ילך אז למען למלא בטנו ישליך
 אחרי גוו כל הקדוש לעמו ודתו וגם לבניו אחריו ישתדל לבצר
 להם היכלי עונג וטירות מלכים גם כי ידע כי יסירו מהר מן
 הדרך אשר סללו אבותינו וילכו בגיא צלמות ולא לו יהיו הורע....
 ובמה יודע איפוא לכל כי פלוני זה מצוין במדות היקרות האמורות
 „האמונה“ „וההסתפקות“. נוכל לדעת את זאת ע"י סימן מובהק
 אשר ירמי הנביא אמרו, כאשר קבלו חז"ל מפי המסורה הוכיח
 ירמי הנביא את בני דורו על התרפס מדברי תורה ויאמרו לרחוק
 בנקיון כפיהם ולהצדיק לפניו ויתנצלו לפניו כי טרודים המה על
 המחיי ועל הכלכלה, הוציא להם את צנצנת המן ויאמר להם הדור
 אתם ראו את המן אשר בו כלכל ד' את אבותיכם במדבר כי
 בטחו בו והכין פרנסתם בלי עצב לבן עסקו בתורה ולד' הישועה.
 מזה אנו למדין כי בראותנו איש הקובע עתים לתורה נדע כי
 האמונה קבועה בו כיתר כי אין אדם נוגע במה שמוכן לחברו
 ואשר נקצב לו די פרנסתו ישיג גם אם יבלה שעה אחת בתורה,
 ומדת „ההסתפקות“ מתנוססת על מצחו כי אות נאמן הוא שלא
 ירדוף אחרי ההבל ותאות כל נפש רחבה. ואיש כזה בודאי ידאג,
 לחנך את בניו בדרכי התורה והיראה ולא ידאג למו כי לא יהיו

בשלה רוחניו יקוה יזריח יזחניו יזי עוד חינוכם אמרו קיים ביראת לעשות זנירים זין גם בדרכי יתה"ק לחיות שליך לבצר זר מן זורות ובהק הזכיה רחוק על הרור ר כי זועה ע כי חברו גורה שלא דאג יחיו

חיי עונג חיי המותרות והלוקסוס כי מלומד הוא במדת ההסתפקות והאמונה תאמין את רוחו לבלי חת פן יחסר להמם כי בוטח בד' ישוגב, ובכך יניח בנים נאמנים לד' ולתורתו למלא את מקומו ביראת חשא, ועל איש כיו"ב לא נאמר מיתה כי יעמוד שמו לעולם וזכרו לנצח.

והן המה הדברים המרומזים במאמר אליהו ז"ל כל השונה הלכות בכל יום איש כזה אשר יפנה מכל עסקיו ויקבע עתות לתורה אות הוא כי עד דור ודור אמונתו כי מאמין הוא כי מי אשר זן את אבותינו במדבר הוא יזין גם אותו וכה ינחיל לדורותיו ולא יעביר בניו למולך בשביל תענוגות בני אדם ואך ימלאם בחכמה ויראת ד'. איש כזה מובטח שהוא „בן עולם הבא“ כלומר „נצחיי“ ולא יהי נאמר עליו מיתה כי יניח בן כמותו. (ועוד"ב רומז לדברים הנצחיים כגודע) שנאמר „הליכות עולם לו“ ורישא דקרא עמד ימודד ארץ ראה ויתר גוים שחו גבעות עולם ויתפוצצו הררי עד — הכל בשביל להראות כי — הליכות עולם לו והוא המנהג עולמו כהפצו ומבלעדו לא יעשיר איש ומבלעדו לא יעשה חיל ואיש המאמין כי „הליכות עולם לו“ הוא קורא באמת אל תקרי „הליכות“ אלא „הלכות“ כי בזה שמאמין בחי העולמים אשר הליכות עולם לו הוא שונה הלכות.

יקותיאל ארי קאממעלהאר.

שיחות חיות (מאת מו"ח).

„הא לכם בקצרה תוכן דרשתי בביהמ"ד „בית ישראל“ בש"ק פ' חקת. לפרש סמוכין סדר קרה וחקת לפ' מי-מריבה, כי הנה קרה לא האמין בתורה מן השמים לפי שיש בה מצות שאין השכל משיגן ואמר שהן בדויות מלב משה, ולכן בא בטענה שלית שכלה תכלת שהיית בציצית ובית מלא ספרים שמחויב במזוזה ע"פ דין וזה מתנגד לבינת אנוש הפשוטה הטבעית. ולהראות לכל טעותו נמדד לו כמדתו ולא מת באחד האדם החלש ונבלע באדמה בעצם בריאותו שלא כדרך הטבע והשכל.

ע"כ באה אח"ז פ' חקת להגיד כי כמות כל המצות גורות הן בלי טעם וסברא והכרעת המדע, וכמופת לדבר נצטוו על הפרה במרה ששם הפליא ד' לעשות להמתיק מים המרים בעין מר

שיחות חיות

בשגם הוא נגד השכל והליכות הטבע, ובוה יסתתמו טענות השואל
 מה העבודה של החקים הנשגבים משכל האנושי; ויש שם שם
 לו חוק ושם נסהו ויאמר וגו' ושמרת כל הקיו כל המחלה לא
 אשים עליך כי אני רופאך, ול"ק אם אין מחלה מה צריך לרפואה?
 שהכוונה כי ממחלה עצמה תצא תרופה והקב"ה במה שהוא מכה
 הוא מרפא כשם שממתיק דבר מר במר.

ובכן נבין סמיכת פ' מי מריבה שדקדק הקב"ה עם מרע"ה
 כחוט השערה ויתעבר בו ונגזר עליו עונש וכל תחנותיו לא הועילו
 כי באמור ה' אליו: קח את המטה ודברתם אל הסלע ונתן
 מימיו. שפט משה ברוח-מבינתו. אחרי שכבר נאמר לו בחורב
 „והכית בצור“ וגם בפעם הזאת נצטוו ליקח את המטה. א"כ
 מלה בסלע לאו דוקא והכאה בדומם כדבור דמ"א — ולגבי
 משה אין שגיאה זו מלתא זוטרתי כי מי כמוהו מורה מחוקק
 יודע שאין רשות להשתמש בכה השכל בענין המצות לשנות אף
 מעט מזעיר — ודעת שפתיו ברור מללו בפ' ואתחנן: ויאמר ד'
 אלי אל תוסף דבר אלי וגו' ועתה ישראל שמע אל החקים וגו'
 לא תוסף ולא תגרע. כלומר ממני תראו ותקחו מוסר, הלוך אחרי
 המצות והחקים בלי חקירה ודרישת טעם מצד השכל, כי היא
 חכמתכם ובינתכם לעיני העמים אשר ישמעון החקים האלה ותכלית
 הידיעה שלא נדע. —

פנים
 החלי
 אהבה
 הראש
 יבאו
 בשור
 מיום
 מתמע
 סדר
 הזמן
 ירה
 בניע
 קבלת
 הדור
 נפניע
 נפניע
 במאוס
 נפשי
 האות
 את ל
 תורת
 תורת
 בהנהג
 איזה
 בכל
 שקדמו
 ונללים
 מדיים
 הניע
 תשובה
 נגלו
 לתקן

בנין האומה.

מעו יצא מתוק.

יהודא בן תימא אומר הוי עו כנמר וקל כנשר
לעשות רצון אביך שבשמים (אבות פרק ה')

פחד וסורא שולט בעמינו כיום בכל מקום. בכל פינה שאנו פונים רואים אנו פנים עצובים כנואשים כי אמנם אויבינו ושונאינו מביים ושאיבינו גברו גם עתקו חיל גם החליפו את משטרם הישנה. האחרונים שאיבי לא יכסו עוד שנאתם במשאון בלבושו אהבת חסד ורחמי שמים בקנאת דת והשכלה אך בגלוי יקראו מלחמה לנו בעם חרמינו. הראשונים מביים לא יסתפקו עוד בשבירת גדרים וסיונים בקציצת נטיעות כי אם בקרדומות יבאו לעקר את הכל מחללים שבתות ויויט בפרהסיא עוקרים כמה לאוין חמורים מכוששים בשרשי האמונה, כהה כל עין לראות כי עולם היהדות הולך ושטם, אור התורה מתחשך מיום ליום. כח עמינו נחלשת משעה לשעה, עניה היא וצרכיה מרובים ומתרכבים ופרנסתה מתמעטת באין על ארץ אגודה ועל בסיס חזק עסקיה, מלחמה משנאת לאומים עליה מדר דר והולכת ומתחזקת ואין עוזר ותומך לה, לנו בני תורה רבני התלמוד מלחמת הזמן קשתה שבעתים וכמעט העולם השכה בעדינו לחמינו לחם סתרים הוא, הממשלה זריה לא תכירה אותנו למורים ורבנים ומוצא נאמן לפרנסתינו אין, ונוע ננוע תמיד בנוע עצי יער מפני רוח, גם עצם הרבנות התלמודית אין שלום בקרבה נפגעת מרבנות קבלית וחסידות, מוסרית ודרושות, הטפות והשכלית, שתי שאלות כפולות לפנינו הדרושים פתרונים בלא איחור, שאלת היהודים ויהדותה שאלת הרבנים ורבנותה, היהודים נפגעים בעוני ומחסור ושנאת לאומים, ויהדותה הולכת ונחלשת מיום ליום, רבני התלמוד נפגעים במחסור נורא ושנאת אחים, ורבנותה נחלשת מפנים הרבה.

זמן נורא כזה אשר החושך והמחסור החומרי יסורים הזמנים לא דינו לא הועילו, במאוסה על הטבת מצבנו המוסרי והנפשי כי עוד אדרבה נרמו להוריד פלאים את נפשינו ורוחנו לא ראינו בכל משך ימי נרדנו הארוך, בכל ימי נרדנו תמיד היה האות הזה לטובה היסורים הזמנים שנאת הלאומים כי הועילו אם מעט אם רב לרכך את לבינו הזונה, עם ישראל טהרה לבכה זככה מחשבותיה הטיבה מדותיה תקנה תורתה וכדברי החבר בספר הכוזרי (מאמר ב' ס"ל) הצרות המוצאות אותנו סיבה לתקנת תורתנו כי ועתה אהה! ירדנו פלאים עוות נמרצה בנתה ביתה בכל הנחותנו, מה גם בהנהגת ספרותנו, אהבת פרוקת עול מצאה קנה בנו היוינו לחרפה בעמים כי למדו איזה מהבנים לעשות כהיותר מקולקלים שבאוחזע להיות עו פנים וחצופים להרים יד בכל קודש ומבלי לירא אלקים ומלך, — והנה מעודי אני מתבונן אם גם בדורות שקדמו לנו אשר עוד הסימנים שקבלו חז"ל לררא עקבי דמשיחא לא היו מוכהקים ונגלים כי, מכל זאת עפי חובתנו לצפות לישועה (שבת ד"ל וספר חרדים פ"א מצוה סדים) נולדו בעמנו כמה צדיקים וחסידים אשר עוררו לב ישראל כי זמן אחרית הימים הניעו הישועה קרובה ופי מעבד השאור שבעיסה מעט ידיעה אמיתית בה ואחרות, מעט תשובה אמיתית עילאה ותתאה, והועיקו על לימוד חכמת האמת הזהר וכתבו ארזי אשר נגלו באחרית הימים לתכלית זה, יאמנם טהרו לב עמינו זכנו מחשבתה עשו רבות לתקן תורתנו, ובדורינו אשר לפי סימני המוכהקים היא בלי ספק דור עקבא דמשיחא

ענות השואה
"ש שם שם
המחלה לא
ך לרפואה?
שהוא מכה

עם מרע"ה
לא הועילו
הסלע ונתן
לו בחורב
מטה. א"כ
א — ולגבי
דה מחוקק
לשנות אף
ויאמר ד
החקים וגו'
לוך אחרי
כי היא
דתכלית

כי חרפו עקבות משיחך הסימן היותר מובהק שנתנו חז"ל הוא כי חוצפא ימני ולא
 הוי דור סני בעויות וחציפות כדורינו. הסימן השני האנה דעניותא (תיקונים תקון ב"א)
 ולא הוי לנו דור סני בדאנה דעניותא (לא עניות בעצם אך הדאנה ממנה) כדורינו
 הדאנה בלע אותנו מקף רגל ועד ראש וכל מחמדינו אנו נותנים באוכל ונעו מים ועד
 ים לבקש טרף לנפשם ובדור כזה חדלו מצדוקי הרבים אשר בטח לא אלמן ישראל
 לעורר לב עמינו כי זמן עקבא דמשיחא זמן אחרית הימים הגיע הישועה קרובה ופר
 מעכב מעט ידיעה אמיתיה תשובה אמיתית ע"פ סתרי חכמת האמת ולטהר לב עמינו
 לזכך מחשבותיה ולתקן תורתינו. — והנה מצאתי תנחומין כי בן צריך הדבר להיות
 בדור אחרון בזמן עקבא דמשיחא כאשר חזו לנו נביאינו מראש. הנביא ישעיהו (ק'
 ג"ט) אין קורא בצדק ואין נשפט באמונה בטוח על תוהו כו' כו' דרך שלום לא ידעו
 וגו' ע"כ החק משפט סמנו ולא תשיגנו צדקה כו' נקוה למשפט ואין לישועה ורחקה
 סמנו כו' פשוע וכחש בדי' כו' הרו והגו מלב דברי שקר כו' משלה ברחוב אמת וגו'
 ותהי האמת נעדרת וסר מדע משתולל וירא די וירע בעיניו כי אין משפט וירא כי אין
 איש וגו' ותושע לו זרוע וצדקתו היא סמכתהו — תאר פני דורינו בתוארים וצביונים
 האימיתיים כמעט לא החסיר אף קו אחד ונבא לנו כי וירא כי אין איש השתומם כי
 אין מפניע' לא יהי בדור ההוא אנשי חיל אשר יעמדו בפרץ להשיב רבים מעון לא
 יהיו מצדוקי הרבים אשר יפניעו. ואך דור כזה יהיה דרא דמשיחא ובא לציון גואל.
 בדור כזה ישוב ישראל מפשעיו כאשר סיים שם הנביא ואני זאת בריתי אותם אמר די.
 והנה יש בירינו לקרב הדבר אל שכלינו כי אך בדור כדורנו אשר העוות והחציפות
 גברה למעלה ראש. וראגת החיים יבלעו את כל כחותינו ומצדוקי הרבים לא יפגעו
 בעדינו. אך אז התשובה האחריות המובטחה קרובה לנו. כי ממש כמו שעלה ביד
 חכמי הרפואה האחרונים לרפאות ננופי נקף הפאקין. נרעלי [נשוכי כלבים שוטים] גם
 לננופי נקף הנורא ההודי להמציא רעלי תרופה אשר יהיו מניני רעל ומצילי רעל בן
 יעלה בירינו בני תורה רבני התלמוד אך עתה בזמן הזה תרופות כאלה להשיב פשע
 יעקב. — אחרי תאר הנביא את פני הדור ככל צבעיו החשובים מכל זאת סיים כי יהיו
 שבי פשע ביעקב ואני זאת בריתי אותם אמר די בריתי כרותה לנו הכטחה נאמנה לנו
 בתורת משה אשר לא תמוש מפניו כי בצר לך וגו' באחרית הימים ושבת עד ה' וזכמו
 שבאר ופסק גם הרמב"ם בה"ת: וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה.
 ברית כרותה לנו כי המצוה הזאת מצות התשובה קרובה לנו כי בפנינו ולבבינו לעשותה.
 [ביאור הדבר בארובה בספרנו. דבר בעתו ובקונטרס. תשובת אחרית הימים המובטחה] —
 המצוה הזאת הנדרשת בעד תחיית כללת ישראל — כי תשובה לקדמתה
 איננה נדרשה מכללת ישראל וחוטאיה לבד — היא נדרשה גם מפי ישראל בני תורה
 אשר תורת די על פיהם ומלבב ישראל יחודי סגלה הקרובים אל די בלבכם הם יעשו
 את התשובה הדרושה להתקן בפיהם ולבכם וכל רישא דעמא דאתתקן כלהן סתתקנא.
 מולירי התשובה הזאת לא יהיו יחודי סגלה ראשי ישראל אשר משבמם ולמעלה נבוחים
 מעל העם. אך יהיו כהרה תקריב ללדת הם יהיו בני תורה תלמידי העם פי העם
 ולבבו. אנשים כמותם עניי המעשה גם דלים ורשים גם מחוננים במדת העוות מדה
 השולטת באחרית הימים אבל העוות שבם תהי עוות האוריותא עוות הקדושה להיות
 עו כנמר לעשות רצון אבינו שבשמים אך בידם נמסרה העבודה הזאת להביא בעמסא את
 המצוה הזאת מצות תשובה האחריתית. רעל העוות הקדושה יגלו ברבים להיות מניני
 רעל ננופי הזמני הם יתחזקו במדה זאת להיות עו כנמר ולהיות פיהם ולבכם שלם

זאת אשר יאמינו ואת אשר ידעו בנפשם ולבבם יגדו בפה מלא קבל עם ולא יתביישו אם ישחקו עליהם הצעירים. והיו בדרך בני תורה במושג אימיתי לדרך על התורה תחלה. [יסדרנו עוד לתכלית זה ספרינו הילקוט ומה גם חלקיו שיחות בני תורה ברכת ישראל].

במדה זאת יתחזקו לעבוד עבודת האמת והשלום להשיב לב האבות על בנים ולב בנים על אבותם. אך ההתחזקות במדה זאת לתקן את הרעל הנורא הזה הוא התשובה הנדרשת מהם כמו שהערנו במאמר מיוחד שהדפסנו בשנת תרנ"ז בשם קול מבשרי כמו שאזיל ענותנותו של ר' זכרי' בן אבקולס החריבה בית קדשנו כן העזתי לומר כי ענותנותו של רבני התלמוד במאות הקודמות לנו (מאחר גזירת ת"ח) החריבה בית קדשינו היכל הרבנות התלמודית. היכל האמת והשלום. ונבא פה במלים מעטים את הכל עשה יפה בעתו הנה רוח ממרום נופח בעמינו מעברים שונים אשר אין כאן המקום לבארם יתבארו א"ה בספרינו "פתיחות שערים" אהבת הרוחנית והיו המוסר ונולדו בעמנו מנודים ודורשים להלהיב את העם לזה גם ספרים שונים נתחברו בזה בהדשות הרבה והנה למו נשלח הרוח בראשונה אם לא לבני תורה בעלי הכשרונות לעמל הנפש. אהבו האמת והשלום רבני התלמוד. אבל המה מעונה יתירה רבים ברחו מכל וכל ולא רצו לשמוע ולדעת ורבים כפפו ראשם ונודעו בעמינו אנשים מיוחדים אשר התגדרו בעבודה המוסרית על רבני התלמוד.

רוח ממרום נופח בעמינו ג"כ מעברים שונים ההתימרות בדיעת ה' ואהבתו ונולד בעמינו צדיקים ובעלי מופת אשר המשיכו את עמינו אליהם. והנה לסי' ה' שייך הדבר הזה ולשום לב אל הדבר הזה העומד ברומו של עולם היהדות אם לא לכללות רבני התלמוד אהבו עמל ועבודה הנפשית אבל גם בזה מנודל הענוה רבים ברחו מחכמה זו ורבים כפפו ראשם ונודעה בעמינו רבנות חדשה רבנות הזהרית והחסידות בעלת פנים רבות וכיתות שונות ורבני התלמוד נשארו עומדים מרחוק.

רוח ממרום נופח להחיות לשון שפת קודשונם זאת למו נשלח הרוח הזה. אבל גם בזה מעונה יתירה ברחו רבני התלמוד מזה אין כאן המקום לדבר בזה. רוח אהבת חיים אנושיים במלא טובן המלה הדרה גם בלב עמנו עם הרושיות ותביעות חדשות. ידיעות חדשות שנודעו בתבל עם הפיץ למצא חן בעיני הממשלה וז"ה ולהפיק רצונה כי תשים בטחונה בנו להיות לה עבדים נאמנים גם על זה על רבנינו הגדולים היה החובה להתבונן אל מעשה חכמינו הראשונים אשר מסרו נפשם למצא חן ובטחון בעיני מלכי רומי ופרס אבל גם בזה מנודל ענה סמכו על אחרים.

והנה מה שעבר עבר ואמרו חז"ל בואו ונחזיק טובה לאבותינו שחטאו שאלמלי כו'. — הנה לעינינו גם היום מדת ענוה ויתרה ופסולה שולט בנו בכל פינה שאנו פונים. ראשית הטור א"ה יתחיל לנו בחובת העזות הקדושה שאנו חייבים להיות עו כנמר מבלי להתבייש באמונתנו ועבודתנו מפני המלעיונים וכי נקיים ואדברה בעדותך נגד מלכים ולא אבוש ולראבון לבינו נתפשט בעמנו מליצה הודיעה הוי יהודי באהליך ואדם בצאתך וגם יראים ושלמים מתביישים להתפרסם בתורתם ועבודתם את אבינו שבשמים קבל עם.

מי לא יודה על האמת כי התורה לה' עוד כמעט כל בני תורה רבני התלמוד באהצנו יאמינו בלבבם פנימי בלי שום ספק בקדושת הזהר וכתבי הא"י אם ע"פ הסברי הק' מהרמח"ל והגרי"א ותלמידיהם אשר זה עתה זכינו לבמה ספרי הספריהם. אם ע"פ הסברי הק' הבעשיט ותלמידיהם אבל כולם יאמינו בפה ולב אחד כי הוא תיבת נח

יצא ימי ולא
נים תקן ב"א
מנה) כדורינו
ונעו מים ועד
אלמן ישראל
ה קרובה ומו
הר לב עמינו
הדבר להיות
א ישעיהו (ק'
לום לא ידעו
שועה ורחקה
זוב אמת ונו'
וירא כי אין
דים וצביונם
השתומם כי
ים מעון לא
לציון נואל.
תם אמר ר'
והחציפות
לא יפגעו
שעלה ביד
שונים גם
לי רעל כן
זשיב פשע
ים כי יהיו
נאמנה לנו
ה' ויכמו
תשובה.
לעשותה.
[מוכחחה]
לקדמתה
בני תורה
הם יעשו
מתקנא.
ה גבוהים
פי העם
ות מדה
ה להיות
עמם את
ת מניני
ם שלם

הבונה

גילויו הזהר הוא מלאך סמרום נשלח לנו להשיב לב ישראל אל אביהם שבשמים*
 וכמיש עיד הגאון מהר"ד בפסקו להדפסת הזהר כי זכות לימודו כיו המלאך הנואל
 להשיב לב ישראל וכי על ידו יגלה עלמא דחורו והארובו בזה כל המקובלים פה אחד
 ומכל זאת מתרחקים כיום כל הרבנים מלימודיה והלומדים המעטים מסתתרים בחדרי
 חדרים מתביישים מהמלעיגים עליהם והחכמה הזאת בהורנו ירדה לעפר משה רבינו קבור
 בצולמא דלאו הגונה ליה (זהר ויקרא ר"פ) שועלי הזמן ירקדו בהיכלה לקרקר קיה עד
 כי ספק גדול לי אם יקבל גם הרב המויל את מאמרי זה מפני בושת המלעיגים על
 חכמה הזאת ואני באתי לעורר עליהם להחיותה. לא מעונה אמיתית מחסרון קדושה וטהרה
 או מחסרון ידיעות פתוחה והתחללותיה מתרחקים עתה חכמינו מלגשת אליה אחרי מצד
 אחד התירו פרושים את הדבר לכל המון בניי אמירות לשם יחוד ותפלות וכוונות ע"פ
 סתרי חכמת האמת נדפסים בסודותי תפלה ובספר חק לישראל וא"כ כללת ישראל
 עוסקים בחכמה זאת בלא טהרה וקדושה ובלא ידיעה אמיתית ומי מתרחק מאתה בעלי
 הכשרונות רבני התלמוד. ומצד השני אחרי החכמה הזאת היתה בעמינו בזמנינו ע"י
 הספרות החדשה ללעג והיא טובעת נו מבול הבורח מלהצילה הוא ממש כמו חסיד
 שוטה שהוא מבלי עולם. נא אחי בני תורה אם נרצה לפתור מעט את שאלת הרבנות
 עלינו להתרחק מהענוה הפסולה עלינו להיות עו כנסר בפינו ולבכינו לעשותה תחי
 פינו ולבכינו שזה את אשר נאמן בלבבינו אותה נניד בפומבי נניד מלכים ולא נבוש
 אם יתנו אותנו לסכלים פתיים מאמינים בדבר היוצא מן השכל. נודיע כי כמו שהיו
 וחלפו הורות רבים אשר לא האמינו גם בתורתנו הכתובה ואיתנו הנו לפתיים וסכלים
 עד כי בגלות בבל התחילו ישראל לברך על התורה תחלה הכירו גם מלכי ארץ את
 הויה אלקי ישראל ושמו הנורא כי הוא אלקי השמים. גם היום באחרות הימים יתחילו
 ישראל לברך על תורתנו שבע"פ תחלה וגם היא תהיה לאור עינים רבים [הארבנו בזה
 במאמר מיוחד תרופה סגולית למחלת עמינו] נלמדה נא לדעת את ה' בלבבינו ולדבר
 גם בפינו בשפה ברורה ופשוטה. עלינו בני תורה אם נחפוץ באמת להרים את הרבנות
 האמיתית עלינו להתלבש בעזות הקדושה להראות לעמינו כי עוד מקום הניחו לנו כל
 חכמינו להתגדר בה להרים גם עמינו גם האמת והשלום וכי זאת תעודתנו להיות ת"ח
 מרבים שלום לעבוד עבודת התשובה באחרות הימים האחרותיות השייכה לנו [בארנו
 בארוכה בקונטרס תשובת אחרות הימים המוכטחה וקרובה לנו בשלש דרכים לכללת
 אחרי ישראל לכללת ת"ח. לכללת יחודי ישראל] היא לעסק בסוד התלמוד הסביא

* ולא למותר אמרתי אם אעירך את לבב חבירי בני תורה על השאלה הנוראה
 המנקרת בתוך מוחי ולבבי עוד מוטי עלומי והוא אשר גרמה לי לאחוז בחכמה זאת
 ולחדש בה גם ספרים רבים אשר רבים יתסו עלי מה מקום לספרים כאלה בזמנינו
 אין ספק אצלי כי כל אחינו המאמינים עמדי בקדושת הזהר ובתבי אר"י השאלה הזאת
 נוקדת גם בלבבם אך מתביישים לגלות שאלתם ולהוציא מלבם לפומיהו השאלה היא
 שאלה ישנה לסאוד שאלת גרעון בן יואש למלאך ד' הנראה אצלי באמרו אצלי ה'י
 עמך גבור החול ויאמר אצלי גרעון כי אדוני ויש הויה עמנו ולמה מצאתנו כל זאת
 ואיה כל נפלאותיו אשר ספרו לנו אבותינו לאמר הלא סמצרים העלנו ה'י (אף שהיינו
 ניי מקרב גוי) ועתה נטשנו ד'י השאלה ישאל כל איש הלומד בספר הזהר שומע קול
 מלאך ד'י הדובר אצלי ה'י עמך גבור החול לפעול בעולמות עליונים ויש ה'י עמנו ולמה
 מצאתנו כל זאת ואין ספק אצלי כי גם תשובת המלאך נשמע אם נלך בכחינו זה וכי
 נחזיק לבטחון שמימי גם עצה ותחבולה לען תהיה לדי ולגרעון כי אז גם היום יש
 בדינו להשיב את ישראל לאביהם שבשמים.

לידי מעשה הלכות השבת לב האבות אל הבנים ולב הבנים אל האבות אשר כפי אשר בארנו במאמרנו ההוא ובספרנו פרדס חכמת ישראל לתכלית זה נגלה לנו הוזהר וקבלת האר"י ע"י גילוי אליהו להשיב לב אבות על בנים. והדברים ארוכים ומבלי להוציא חלק נבא ברוש מלים.

שורש השבת לב האבות מעל הבנים ולב הבנים מעל האבות פרצה בגלוי אך במאה הזאת בעמינו לדגלי אשר חדרה גם בעמינו הקולטורא האירופית ורבים מבנינו טעמו מיפיותה של יפת. יסוד הבדוי הקולטורא האירופית על אחותה בת אזוא. הוא למי יותן דין הקדומה והיתרון הכבוד והנדולה אם להאבות והדורות שעברו סיבות הבנים סיבות כל שרשי האמונות והחכמות לתועלת התבל או להבנים והדורות אשר יבואו אשר התחכמו על אבותם ויתחכמו ומתפתחים בחכמות ומדעים ע"פ נסיונות הזמן והנה אבותינו מחזיקים בכל תוקף ביסוד דברי חכמינו אם הראשונים כמלאכים אנו כבני אדם אין לנו עוד נביאים כבדורות הראשונים גם לא תנאים ואמוראים כו' אבל בנינו אם טעמו מהשכלת אירופא יאמרו עם דברי החכם מכל אדם אל תאמר שהימים הראשונים היו טובים מאלה בני האדם משתלמים ומתפתחים והדברים עתיקים ומוכן כי אי אפשר לעשות שלום אימיתי בין האבות להבנים כי ישיבו פניהם אלה אל אלה אם לא כי יודו במקצת אלה לאלה והדבר הזה ביריבונו הוא ע"י הוזהר וכתבי האר"י ולל"ה. במדה אחת יוכרחו האבות המאמינים בחכמה זו וכי גילוייה היא דוקא באחרית הימים להורות לבניהם כי כן גזרה רצונו העליון להיות כל דור הולך במדה אחת מתקן מתפתח ומשתלם על חשבון הדור שקדמו אבל במדה אחרת יוכרחו הבנים המתאמרים בעמם ותורתם הכתובה להורות כי גם כל דור הולך והסר מדור שקדמו (יתבאר א"ה הדברים האלו במאמר מיוחד) — אם נרצה לפתור באמת ושלום את הרבנות התלמודית וכי תמצא מחדש את חונה אשר אברה עלינו להודיין בעזות הקדושה ולנשת אל אוה מפעל גדול כמובן "ספרותי" כי אך זה הוא כה הרבנות התלמודי אשר נמנו ונמרו תלמוד גדול שמביא לידי מעשה מפעל כזה אשר יראה לעמינו כי אמנם כאשר נעלה הזמן החדש בכל חכמתו ומעשיו כן זה לעומת זה ישנן ביריבונו ג"כ פרדס חכמתנו תיבת נח אשר בה חרשנו הרבה מאוד לאושר עמינו להשיב פשעי יעקב לרפא את המחלות הנפשיות אשר מקרוב נגלו בעמינו חלישות ורוזן העישת עצבים רעידת אברים ננופי גוף נרעלי רעל, והתורה לה' כי חנני לחבר ספרי "פרדס התקנה הישנה" במ"ח הקדמתו נדפס עוד במנהיג חלק ג. ה. שהוציא הרב מהר"ם בשם דבר שנתחדש לפתרון שאלת הרבנות.

אם הפצינו חזק כי הרבנות התלמודית תהי' לפרכה בקרב עמינו כימי ההראשנים על הנאמנים בכריתתה ומפוזרים בכל כיתות ומפלגות עמנו המתחלקים גם לפי הארצות והגוים המתגדרים חד על אחיו לתת ידם איש אל אחיו לסול מסלת האמת והשלום בין הקרובים והרחוקים בהולך נפשם להחליש וצרא דשנאת חנם אשר החריכה בית קדשינו (כתבאר לנו במאמרנו הלאומית הישראלית) כי מצאת כיתות ומפלגות בקרב עמינו נשיאת הגל האחדות איננו חסרון כלל כי אי אפשר כי תהי' דעה אחת ומפלגה אחת בעם שלם ומה גם בעמנו אשר יסוד לאומיותה היא התורה והיא אשר גזרה התחלקות העם לשבטים מיוחדים בחלקי ארץ מיוחדים וחשישה התורה בהסבת נחלה משבט לשבט עד כי דורות רבים לא התחנתו זה בזה. ואין דין יוכל נהג אלא בזמן שכל שבט יושב על חלקו המוגבל. וגם לעתיד נבא לנו הנביא כי יתייחסו ישראל מחדש לשבטיהם ולפיהם תחלק הארץ (רמב"ם הלכות מלכים פרק י"ט) אמור בזהר ויקהל

שששמים*)
מלאך הנואל
לים פה אחד
תרים בחדרי
רבינו קבור
דקר קיה עד
מלעגים על
ישה וטהרה
אחרו מצד
זכוונות ע"פ
לת ישראל
אתה בעלי
זמנינו ע"י
כמו חסיד
ת הרבנות
יתה תחי'
לא נבויש
כמו שהיו
ז וסבלים
ארץ את
ז ותחילו
כמו בזה
ולדבר
הרבנות
לנו כל
זת תח
[בארנו
לכללת
המביא
זגוראח
ז זאת
זמנינו
הזאת
ז היא
זו ה'
זאת
זחיינו
קול
זלמה
ז וכי
ז יש

ובכתבו אר"י כי י"ב פתחים ברקיע לקבל תפלת כל שבט בנוסחתו המיוחדת אליו לפי שורש נשמתו וכל בר דעת יבין כי לא בשנוי המלות התפלה הדברים אמורים הלא תפלה נאמרה בכל לשון אך הדברים אמורים על כללית עבודה הלבבות שאנו חייבים לאבינו שבשמים אשר התפלה היא אחת מחלקיה אשר כל שבט לפי לבבו ושורש נשמתו המובדלת לו עבודה לבבו מיוחדת העיר ע"ז הנר"א במשלי ט"ז ובאר כי זה ה"י אחת מעקרי חכמת הנבואה ללמד לכל אדם את דרכו ע"פ שורש נשמתו ובאחרות ספרינו ופתיחת שערים לפרדם חכמתינו בארנו בפרט שנים עשר דרכים שונים אשר מצאנו בספרי חכמינו חכמי האמת והמוסר והחסידות בכל מצוה הכללית שכתורה והם שמש נגד י"ב שבטי ישראל ואך זה אדיר כל הפצינו כי תדע כל כיתה ומפלגה את הפצה המיוחדת מקומה ומדרגתה ותורה על האמת במדת השלום כי כמו שיש מקום במצואות אלו כן יש מקום מיוחד גם לפלגות אחרות וכי לכולם ישנן היכל הקודש באמצע אשר כל השבטים פנו אליו וכו' שמשו שבט מיוחד מועט במנון אנשיו אשר הורו משפטי ה' ושפתי כהן ישמרו דעותיהם אשר ברכו את העם בשלום וכעין עבודה השבט הזה ה"י לנו עבודת הסופרים והרבנים להרבות שלום בעולם ודי עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום.

התוצאות מדברינו: לנו בני תורה רבני התלמוד זאת חובתנו להיות עבדים נאמנים להרבנות התלמודית לכל יסודי ושרשיה המקובלים לנו ולהתנדר כי מתלמידי העיקר בן יוסף אנחנו וכשמו אנו נדגלים [חז"ל במנחות העלו אותו למעלה מעלה בעין אדונינו הרעים כי כל התורה שבע"פ שבידינו אליהי דרעיק הוא למד לנו כי תלמוד גדול ממעשה וכו' את ה' אלקיך תיקא לרבות תיה (והוא גם יסוד התשובה האחריתית כפי האמור ברע"ט נשא קביה) וכו' בולנו אך תלמידים אנחנו לא חכמים התורה הכתובה והמסורה אחת היא היא למעלה מן חכמי הדור. הוא עלה לפרדם האלה גם אחרי נחתמה הנבואה כי אני זאת בריתי אתם אמר ה' רוחי אשר עליך כו' עלה בשלום ויצא בשלום למד לישראל תכלית ידיעת ה' ואחדותו ואהבתו כי חייב אדם לברך על הרעה כעל הטובה כי כל מה דעברון מן שמיא לטב עבדין [פרקים רבים כתבנו בזה בספרינו הילקוט חלק דבר בעתו] וכו' בוראי בכל העה גלויה נמצא בה טובה רבה טמונה וע"כ גם על הרעה העצומה הנפשית אשר נפנעה בת עמינו עזות רס"א חוצפה יתירה אשר מצאה קן בנו במדה מרובה. העה העצומה החומרית האנת החיים האנה העניותא השולט בישראל באופן גורא מה גם בלב בניה בני תורה נבלעים שמש בין דגי הים החיים הבולעים זה את זה. על חולשת עמינו בכללה וחולשות סופריה ורבניה בפרט. על כל אלה חייבים אנו לברך את שמו הגדול הגבור והנורא באהבה ושמחה. טובה רבה לוטה בכל אלה אשר ע"י פרדם חכמתינו נוכל להתגישם. אך עתה בעלות עזות דקליפה למרום שיאה בעמינו לא ימצאו בנו גם יחודי עמנו וצדיקיה חט ועין אם נדריין במדה הזאת דקרושה ולגלות חדשות בעמינו חדשות ספרותיות אשר ידעישו לב עמינו לשוב מפשעיהם וכו' אמנם מצות התשובה המובטחה באחרית הימים קרובה לנו. אך עתה בהגיעה לנו האנת החיים עד הנפש לא יחשוב עלינו שום חשד ומעל כל מי אשר לב אדם בקרבו אם גם אנחנו נע"ו פנים לגלות פרדם תקוותינו האחרות למצוא בו לנו ולעמינו גם לכל האדם הנכבאים בעלם ורמות הנשי תנחומין ומרפא. — אמנם לא לנו דלוי הכה מסוררים ומפורדים להעלות על הדעת כי בכח ערמתינו וכספינו נעשה חיל לשוב לקדמותנה גם לאזיל את ארצינו החולה לנו מזה. כתיב לא בכסף תגאלי אך באלקים נעשה חיל. אבל גם זאת לנו לדעת כי לכל זמן לא עתה לנו בני תורה

שומרי תורת ה' פחדם החכמה האלקיות נושאים בנפשם סמל ודגל השלום. לברוח מן המערכה להסתר תחת התנור והכורים ולהתעלץ ולהתגדר אך שם. להרדם בורכתי הספינה. עלינו לדעת כי כח רב מצומצמה בפינו ולבבינו (כמו שביארנו בארוכה בספרינו דבר בעתו פֶּרֶק י') רוח נביאי יה מנשב בלבבינו קול אלקים חיים אשר שמענו מתוך האש ירעם באזנינו דברי הנביאים והסופרים לא ימישו מפינו ואנו נתלונן על חסרון הכה כו' יעו"ש תקותי בטוחה כי כמו שעלה באחרית גלות בבל לכנסת חכמינו לעשות גדולות ע"י פיהם ולבבם להסיר משורש יצרא דע"ז מקרב עם ולהחליש כח היצר הזה גם בכל העמים עד כי ממזרח שמש היה מהולל שם הי' ושמנו הי' נרא מאוד ונמצאו חכמים רבים ומלכים טובי לב אשר בעד זאת כבדו גם העם הנקרא שמו עליו ובורש מלך פרס משיחו הכריו הויה אלקי השמים פקד עליו לבנות בית לשמו ומי בכל עמו ויעל. כי כן נזכר לקנות בטח בהתפתחות והשתלמות האדם וע"י כנסית חכמינו אשר יעשו גדולות בפיהם ולבבם ובמטה האלקים אשר בידם לבקע ימא דאורייתא* לעקוד משורש יצרא דשנאת חנם הכוער בלבבינו אהבת עצמינו. וריב מפלגות. ולהחליש כח היצר הזה גם בין העמים אשר עלו ונתפתחו מאוד וכי ירום שם הויה ב"ה בעולם בשפה ברורה וכי הוא הויה אלקי השמים והארץ ואז ימצאו מלכי ארץ וקסרי תבל את חובתם להכריו כי ד' אלקי השמים והארץ פקד עליהם לא לבנות בית לשמו לכה אך גם להקים הריסות עמו וארצו אשר נקרא שמו עליהם, והדברים ארוכים במאמרינו. סדר ד' פרשיות של תפילין ובאחרית מאמרינו תשובת אחרית הימים המובטחה. — והגני מבקש מאת המבקרים מבלי להוציא משפט בהוללה. כי מלתי זאת הוצאתי אחר עמלי ויניעתו במסירת נפשי רכושי והוני זה יותר מליב שנים ותחלה יקראו ספרי. פתחי שערים אשר הוצאתי לאור שנת תרמ"א. וד' המאמרים. אור הננוז בחכמת האמת. ודבר שנתחדשי שהדפסתי בכנה"ג בשנת תרנ"א ע"י הרב מהר"ם, ובפרט יעיינו בספרו הילקוט ג"ח שהוצאתי לאור בשנת תרנ"ז מהספר הזה מעט עקומפ. נמצאים תחת ידי וכל הקודם וכה. המצפה לישועה

פינחס הכהן לינטופ, החופ"ק בירו.

עולים ויורדים. (ב"ה)

אך זה הוא חזון נפלא! אחינו אשר באשכנז — או אכנם בשמות אשר בחרו — האישכנזים בני דת משה, אשר עוד אבותיהם ואבות אבותיהם פרקו עול תורה, נתקו מוסדות דת, באסרם כי אלה החקים הישנים אולי התאימו לדוח העם די בארעא דישראל ודי בכבל בשעתם, אבל להם? להם הנאורים שיושבים בצל ממשלות נאורות כממשלת פרוהריך הגדול ונפוליון בונפרטי? להם החקים מעוקים, להם נחין לגדל בנים כנטעים בדעה והשכל, בכשרון מעשה, לנטלם ולנשאם בהשכלה נכהה נכהה עד שיתרוממו

* בתק"ז תקון כ"א מכואר כי כל הנפלאות שאנו מקוים לראות יהי' בומא דאורייתא ומטה הקרע ביה ימא דא קולמוס. האריך בזה אדמו"ר הגר"א בכמה מקומות ואך בדורנו התחיל לגלות גבורת הקולמוס. כנסית חכמינו צריך להיות תחלה בארץ ישראל ובעיר טבריה כמו שפסק הרמב"ם בהלכות סנהדרין פֶּרֶק כ' קבלנו מרבנותינו והיא תלמוד ערוך במס' ר"ה ואת זה בידינו לעשות גם היום לו יערה החפץ הזה.

ת אליו לפי
מורים הלא
אנו חייבים
כבו ושורש
יאר מי זה
ובאחרית
וננים אשר
תורה והם
זפלגה את
עוש מקום
ל הקודש
שיו אשר
עבודת
לעמו יתן
עבדים
סתלמדי
לה בעין
תלמוד
אחריות
הכתובה
גם אחרי
בשלום
דרך על
גנו בזה
ה רבה
חוצפה
דאנה
שש בין
ורבניה
שמחה.
בעלות
עין אם
שו לב
לגני
ל מי
למצוא
אמנם
נעשה
לי אך
תורה

דיתנשאו וכו', עד... עד... עד שיהיו אשכנזים, ולא אשכנזים פשוטים חלילה, אך
 אשכנזים נמורים לכל דבריהם בלי שום תערובת חמצו של ישראל כלל וכלל, וגם לא
 בישו משכרם ומשאת נפשם כי זכו לראות בעיניהם את הבנים שבקטנותם היו, איציקליך
 פשוטים התגדלו והתנשאו לאיגנאצים רמים ונשאים, ויענקלו הקטן יהיה לואקאבי גדול,
 ונורא! — האח! — הבן גדול לאושר המאושרים האלה! יכירו וידעו כל יושבי תבל
 ובשופר גדול יתקע, לידע ולהודיע ולהודיע, כי הם אשכנזים, אשכנזים משרוך קטן
 לפעמים תתנב תונה חרושית בלבבם, ותמסוך רמס רעל בכוס עדניהם, כי עוד ננע
 אחר יעמוד לשמן על דרכם, ויעדע ויטיל ספק באשכנזיותם, הצר הצורך הזה הוא
 „החוטם“, זה האבר הקטן שבאדם מה איום שמו וזכרו לאלה המתאשכנזים, — חותם
 הברית שבבשרנו גם הוא איננו ענין נעים להברואים האלו, אבל לפחות יתנחמו בזה
 כי הוא במקום סתר ומכוסה טפחיים, אבל איך יתפרקו וישתבון מן עקא דא? מן
 הננע העוסר בעיניו בקומה זקופה ומעיד לכל באי עולם לא אך כי איננו אשכנזי אך
 גם כי הוא יהודי? — לבי לבי על אמלל כזה, — נערוך נא עלם ודמות אשר יקלה
 לאמלל כזה, — „בעל החוטם מתבקש“ מהגראף נ, להתכבד ולבא על הבאל שחל
 להיות בשבת או ביום הכפורים, האח! אין קצה לשמחתו, הוא ישום וישאף יחד, יעשה
 שפמו מר ואהלות קציעות כל בנדיו, ישתדע במרכבו ארנמן התומה לסוסים אכזרים,
 ציגארים מהמין המוכחד בפיו, והנה הוא בחדר הקרואים, — שם פחות וסננים, שרים
 ושרות, כרונים ונראפים, אריות רבי עולאה, והוא מיסב עמהם ונהנה משופרי השופרי, —
 אך מה זה היה פתאום? — הארון האשכנזי שלנו כמו חץ פלחה כליותיו, הראש לו
 חפוי, ויושב בקרן זווית ומצטעה, ועולמו חשך בערו, .. הגראפן נ, מאנה לצאת עמו
 במחול ודחתה אותו בשתי ידיו, ונתנה אסתלא לבריה, כי שמים כינה לבניה וכו'
 גראפן בת נראפים לא תוכל לצאת במחול עם יהודי נבזה, .. מה תאמר המשועת
 הזאת? הוא יהודי?? הן שבת היום, יום הכפורים היום, והוא נוסע במרכבה, יעשן
 ציגארים, יאכל אתם במסובה אחת, ולא איכפת ליה אם היתה השחיטה מן הצואר או
 מן העורף, האין הרברים האלו מופתים חותכים ומעידים כמאה עדים כי הוא אשכנזי
 נמור ואין בו אף לחלוחית של יהודי? .. ומי הוא זה שגילה סתרו לבני אדם? הוי! —
 החוטם! החוטם! זה הוא „עד זומם“ נצב כצר ומכחיש כל הראיות, — הה! ארוה
 אפו כי עו ומחוצף הוא כי הגיד להגראפן אשר הוא יהודי, — — —
 אבל מאורעות כמו אלה אינם מהמעשים בכל יום, אך מהפעים ומרעין בישין
 אשר לא יקו מהם לעתים החוקות כל יצורי עולמים, בכלל, הפיקו האבות מהמאה
 העברה זמסם, צאצאיהם התנערו מעפר הנעטחה התערבו בנים וישבעו לחם, ומה שרד
 כי יעבדוהו? —

ומה הקול הזה באוזני? האם הנני חולם חלום? אשנה ואשליש הרברים אשר
 הצנתי בראשית סאמר כי „אך זה הוא חזון נפלא“, ועתה הפעם אתאפק לכלי הרבות
 במילי דברוחותא ובלויצנותא המותרת, כי מעתה אין אני רשאי לספר בננותן של אלו
 דברים של היתול, אך ארין בכובד ראש את החזון הנפלא הזה, ואתם קוראים עשו
 אוניכם באפרכסת, —

ישמעתי אומרים כי רבים מאלה האשכנזים במעט מתלוננים ותוהים על מעשה
 אבותיהם, מהרהרים בתשובה ומתנענעים על קדשי בני ישראל, מה ושם התאגדו אנדות
 לשמור שבת בהלכתו, ללמוד עברית, בוועטשפאללען התאספו לאסיפה גדולה לחוק הדת,

כללו של דבר „אלו ואלו בודאי מודים“ שהם יהודים ואת האלהים המה יראים, והפצים להיות מקיימי מצות בישראל, — והשמועה הזאת איננה קלוטה מן האויר ובדוּתא בעלמא, אך מכוררת ומקוימת על ידי כתבי העתים זה זמן זמנים טובא, זה מכבר אישתעו לי נחותי ימא דהמבורג ושטעטטין כי מן הוא, אבל לא האמתו למשמע אזני עד אשר ראיתי ונוכחתי כי שמועות אלה ערוכות בפי כל עד שאין להטיל ספק באמתתן. —

מי יתן לנו מחטטי שכבי לגרר העשבים שעלו בלחיי חלוצי ההשכלה הברלינית לפני מאה שנה? מי יגרר עצמותיהם על מטה של חבלים ויגלה עפר מעיניהם ויראו כי תקותם מפח נפש? — הם חשבו כי בעוד חמשים שנה לא יזכר שם ישראל ותורה ומצוות מאן דכר שמיחה, ועתה בברלין מקדש ההשכלה יתקנו מקואות, האין זאת חזון נפלא? — באתרא דרעיא כולבא תלי קולתיה תמן מארי דביתא תלי זייגיה? — בעוד אשר לפני מאה שנה ישבה בנסת ישראל באשכנו ומקוננת „בני יצאוני ואינם“ הנה עתה בדור התיליפונים והאלקטרי בת קול מנהמת ואומרת „השיבו ד' אליך ונשובה“ — חזיון נפלא קדוש ונורא מאד. —

ישלו נעליכם מעל רגליכם אתם הקוראים מפני קדושת רעיון „נצח ישראל“, הביטו וראו את האור הגנוז במאמר חזיל „יעקב אבינו לא מת“, — זאת אשר נקרא אנחנו הרואים בעיני בשר — תכלית חבליה וההפסד והכליון-זאת הוא ראשית צמיחה ושנינוג לברואה חדשה, ומעשה אחינו שבאשכנו תהי לנו איפה אות ומופת, ונס להתנוסס מפני קושט סלה. —

לולי הייתי שליפא חד מסאני בעת נתאמת אצלי מעשה אחינו שבאשכנו כי אז אירע לי ההוא עובדא גופיה דאספסיינוס קיסר, כי השמועה הזאת באמת תדשן עצם, אולם להרים מכשול זה לא היה נחוץ לי דוקא לבקש אינש דלא מיתבא דעתאי מיניה אך די היה לי לשים עין בוחנת על מעמד אחינו בנאליציה במה שנוגע להיהדות, ודי בזה להביא עלי רוח נבאה אשר תיבש גרם, — בעת שנראה את אחינו באשכנו מתנשאים מעט ועולים מעלה, הנה בארצנו שוקעים ויורדים מטה מטה, כל הכתות שבאומה, הנכירים והעשירים, בעלי הבתים, תלמידי החכמים, הסופרים, הצעירים, החרדים והוראים, כל אלה האברים של בת אומתנו כמו קפואים המה מקור, מדולדלים המה ולא יעשו פעולתם, מתנונים והולכים וממעטים את דמותו ושופריה דיעקב אבינו, — ננסה נא לשים עין בוחנת עליהם, נוציאם אלינו ונרעה אותם; — —

עתה באתי בסבך ולא אדע לשית עצות בנפשי, עומדים לפני כתות כתות וחבורות חבורות אשר לכלם בשמות קראתי להעבירם תחת שבט בקורת, ולא אדע מי בראש? — הן בני ישראל בזמננו מקפידים מאד על כבוד מדומה, וכל אחד יתפאר כי אך לו יאתה יקר וכבוד, — אך: פוק וחזי מה עמא דבר, הן כלם כאחד יתנו יקר וגדולה וכבוד לנביר ועשיר, בכל מקום אך הוא ראשון ואין ראשית לראשיתו, אעשה גם אנכי כמוהם, — ובכן: — התכבדו מכובדים: — יעמוד הנביר הטפסר המאור הגדול לממשלת הזהב והכסף, תרשיש שוהם וישפה וכו', . . . היושב בעיר פלוני: —

הוא נולד ונתחנך על ברכי הדור הישן, יש בו גם טעם וריח תורה ויראה, מאכלו ומשקהו הוא על טהרת הקודש, בחגורתו אשר במתניו ובנעלו אשר בהגלו הוא יהודי פשוט, ככל היראים והחרדים, הוא יתן כבוד לתורה, ואת קדושי ישראל יעריץ, יקח מלמדים לבניו ללמדם תורה ומצות, אבל הן נביר הוא ובניו בני נבירים ולבן כשר הדבר לפניו לקחת גם מורה אשר ילמדם קרוא וכתוב אשכנזית ופולנית, ומה

יגלה אך
ל, וגם לא
איציקליך
אבי גדול,
כי תבל
דיך קטן
— ואם
עוד נגע
זה הוא
— חותם
מו בזה
דא? מן
גזי אך
יקרה
ל שחל
יעשה
בירים,
שרים
—
ש לו
עמו
וכי
ונעת
יעשן
או
בניו
י-
דור
שין
אה
דרי
שר
ית
לו
שי
ה
ת
ג

בכך אם יתענו על מליצות וחזונות שיללעך ונאטדע? — ושפת קדשינו? האם לא ילמדו
 אלה בני היצהר שפת נביאי האמת והצדק? ואיה איפה ולמדו? יחשבו כי נחוץ הוא
 לקחת לקח מפי מורה שפת קודש מסין הירוע והצעיר יעשה חיל, ויחה מחנות מאפי
 ומטאלענסקי ודכותהון, והוצא לנו מזה גלוי וידוע לכל מבין — הנביר הזה כשהוא
 לעצמו כשהוא יושב סרוח על כסאו ומעביר ידיו על חלקת בטנה או בין הני דרי
 היוררתא שבוקנה, יאמר בלבו, כי יצא ידיו חובתו נגד אביו שבשמים במדה מרובה —
 הוא יתפאר כי הוא „קומה שליטה“ כי הוא „תבנית איש תם“ החקוקה בכסא כבוד
 של היהדות, וכי בטח בלתי כל ספק שיי עולמות ערוכים ומסודרים לו בעת אשר
 זהבים ועביר ולבנים ילבשו, — ואנחנו? — אנחנו אחרי אשר נחוי קידה קמי, דרב
 הונא“ נלחוש לו באזנו כי השיי עולמות עוד אצלנו מוטלים בספק, ופן ואולי תבאנה
 תחתיהם „שיתין פולסי הנורא“, — כי באמת הוא בעצמו ישלח מגל לשית קציר
 לתורתן ויראתן של בניו, כל עוד שאיננו ערום ביראה לבנות בית נאמן בישראל גם
 עבור בניו אחריו, — האלפים והרבבות של אדיר אדירנו זה ערוכים ושמודים לכל
 היותר בעוד יובל שנים עבור „פולנים בני דת משה“ לכל דבריהם, ובכך עד צדק
 ישוב משפט, כי בעוד שאחינו באשכנז מתנשאים מעט, הנה אחינו שבנאליציא
 שוקעים ויורדים; —

נרכין ראשינו מעט למטה, נשפיל לראות לבחון ולבדוק דרכי החיים ההונניים
 של „בעלי הכתים“ בארצנו, — במובן המלה הזאת נבין מפלגה גדולה שבאומה שטמוצעת
 בחומר בין עשירות ועניות, וברוח, בין גסות השכל לדעת שלמה, בני המפלגה הזאת
 הנם לפעמים גם בעלי דוגמאופין, ולפעמים גם ארבעה פנים לאחד, כי נוכל לפגוש
 איש שבצבונתו המיוחד לו הוא בעל בית, ומצד אחד, או גם מצדו צדדים הוא גם
 תלמוד חכם, סופר מהיר, ירא וחרד, משכיל או מתמשכל, ציוני, לאומי, אך כל אלו
 המה כיוצאים מן הכלל הגדול, ועל החלקים האלו אדבר בפרקים המיוחדים לכל אחד
 כאשר הודעתי למעלה, לכל אבוא לידו עירוב פרשיות, ולכל יבוא אחד מחופתו של
 חברה, — ועתה אדבר אך על אלה שמוניטין שלהם הוא, כאשר אמרתי, „גסות וברות“
 מצד אחד, „ופקחות ורדיעה“ מצד שני, ולאשר הם רוב אישי האומה, לכן אאריך
 בהם קצת: —

בני המפלגה הזאת לא הראו מאז פעלם והדרם על האומה במקצועות תורה
 ויראה אשר נוכל להרימם על נס, אך לעומת זה היו רמים ונשאים מימי עולם במדות
 חמדות, כמו תמימות ואמונה בגדוליהם ומאשריהם, הסתפקות וסבלנות, תום וצניעות,
 קדושת חיי המשפחה, והרחקת כל חמדת בשרים, — כל חוקרו ופילוסופי עם ועם
 מדורות ימי הבינים, עם כל שנאתם לישראל, עם כל אכזריותם ועוללם עלילות ברשע
 על דוניה וסחופה זו הנו כסתר לבבם, ולפעמים גם בגלוי, יראת הרוסמות גם להסדרנות
 הנמוכות שבאומה, בעל כרחם הוכרחו להודות כי תחת אלו הלבושים המנאליים, תחת
 אלו הסמרטוטין תשכונה נפשות זכות וטהורות, — לא אחת ושתיים העירו לסוסר אוון
 עמי הארצות כי יקחו מוסר וילמדו מדותיהם, גם הנסים והריקנים שבנו אשר התגללו
 כל ששת ימי המעשה בכפרים למכור להאכרים מחטים ומפתורים ועוד דברים יקרי
 ערך כאלו, והאכרים מרטו בחרפה זקנם ופאותיהם, חיו חיי צער וישכרו רעבונם בתפוחי
 אדמה וחציר כל ששת הימים, ישנו על הארץ, ומה נהדר היה מראיהם בימי שבת
 ומועד, — בוא נא אתי אתה המשכיל החדש הנאות, אתה המלעיג על בני הדור הישן,
 בוא נא, והבטת צר מעון הדל הזה, בשבתו על שלחנו בליל השבת, — הבט נא, אם

בעל נפש אתה על המנוחה השאננה, על שלות השקט ובטחה השוכנת על בכור הלים הזה, איך יתענג על הנרות הכהים שהדליקה לו תמתו לכבוד היום בעל שני המאורות הגדולים, הוא יאכל וישתה, וגם הנפש תמלא הרגשות עדינות ותשתפכנה בשיר נקול תודה, ובזמירות ירוע, האם לא תראה בזה אידעאל מרום ונשגב? עינים לך ולא תראה איך מלאכי השלום יסוככו עליו ויאמרו לו, "וסר עונך וחטאתם תכופר?" — אזנים לך ולא תשמע איך כל קורות ביתו וכותליו ישירו שירה חדשה, "הללויה", —? כרע על ברכך אתה מלאך רע המשטין והלועג להרור הישן ובעל כרחך ענה, "אמן" וביום השבת? יום המנוחה והמרגעה, כמה בלו אלו הפשוטים כל היום? האם שתו לשכרה ההתהוללו בהחובות? קראו למחלמות? רדפו ענבים וזמה? ככל המון העם מכל עמי הארץ, בבוקר היו בבתי כנסיות לתפלה, בצהריים בבית המדרש לשמוע מפי המגיד הומש, עין יעקב, מדרש, אחרי הצהריים התאספו לומר תהלים, לפנות ערב להתפלל, במלה אחת, כל היום היה אך שלשלת ארוכה של תורה ומעשים טובים אף להפשוטים בתכלית הפשיטות, קל וחומר להבינונים שבחם, בן בנו של קל וחומר להטובים שבחם, — וההסתפקות? זו המדה החמורה מולדת האמונה המהורה והצרופה, האם לא היתה נחלת העם בלו? הא לחמא עניא די אכלו במנוחת הלב ובשלות הנפש, האם לא שבעו רצון יותר מבשרא וכורא שאנו אוכלים היום ברנזה ובדאנה? הם טחנו ברחיים גושקרא וקמחא דשערי וירשו גן עדן בחויהם כי היו בריאים כאלונים, ואנו אוכלים פטומות מסלת שבסלת מנופה בשלש עשרה נפות ויורשים גיהנם בחיינה כי תכפו עלינו חולשות ומיחושים לאין ספורות, בלי ביתם ותשמישם היו פשוטי כלי עץ והתקיימו ימים ושנים, לא כאותן שכיות החמדה המרהיבים עין בשלל צבעיהם ותוכם נחר ובומן קצר תהיינה למסוס נוסס, או תשלוט בהם עינא בישא כי יעבור עליהם פרוסתקא דמלכותא וימכרם בפומבי בעבור שבעל הבית חייב בתשלומי מנדה בלו והלך! — נבחון נא דרכם בתורת המוסר והצניעות, בקדושת חיו המשפחה, — כל יודע האמת אפילו הוא מתכוין למרוד בה לא יוכל להתעקש כל כך מלהורות בפה מלא כי מצבם במדות הללו היו נעלים ונשגבים, כל יתומה עוזבה, כל אמה עבריה, עמדה בנסיון והגינה על כבוד תומתה בעצה ונבונה יותר ויותר מכנות בוטחות מהזמן החדש שהריתו ציקי קדרה של ההשכלה החדשה, — יש ויש אתי ראיות ומעשיות שהיו ומאורעות שאירעו בכל דור ודור, מכמה אסתרות שעמדו בפני כמה וכמה אחשוורושים, מכמה יהודיות שעמדו בפני כמה וכמה אליפורנים, אך אטו כי רוכלא אחשוב ואזיל? בפה מלא נוכל לאמר כי כנסת ישראל שוכנת חנוי הנעטהע בכל דורות ומי הבינים היתה כלה נאה וחסידה, צנועה במעשיה, וקדושה במדותיה, ומה היה עולם היהדות מתגלגל והולך עד בוא תקופת האויריים החפשיים, — ומאשר הביבים עלינו מעשי הדורות הנל לבן נחקור לדעת גם סבתן, — כי לכאורה קשה מי עשה להם את כל הנפש הזאת? האם לא השתרר או יצרא דעבירה? האם נקרו את עיניו? כלום משא פנים יש בדבר? אך זאת היתה להם מהבנעם ושמעם לקול מורים אשר ערכו לפניהם חיים מסודרים על טהרת הנפש לרוח תורת ה' אשי ורכינא, הסייגים והגדרים והגזרות לנזרות הרנינו את יצרם הטוב על יצרם הרע, ובגדר טבעי היו כתולדות מחויבות כי נטעו ושורשו בקרבם ובדמי עורקיהם ובמה עצמותיהם כל מדה נכונה שהוא תפארת לעושיה, — דור דור ודורשו עמלו טרחו ויגעו לטעת בלב העם ההשקפה האמתית על העולם ועל החיים שהם כפרודור המכשיר להכנס לטרקלין, ובה העילו לעקור ולשרש ולפשט העקמומיות שבלב ולהמית את, "החיה הרעה" שבאדם ולאמר, "גירא בעינא דשטנא",

האם לא ילמדו
כי נהיץ הוא
מחנות מאפי
זה הנה כשהוא
בין הני דרי
זה מרובה, —
בכסא כבוד
ל בעת אשר
קמי, דרב
אולי תבאנה
לשית קצור
בישראל גם
ומורים לכל
עד צדק
שבמאליציא

הרוחניים
שממוצעת
לנה הזאת
ל לפגוש
הוא גם
כל אלו
לכל אחד
שתו של
ובורות?
אארך

תורה
במדות
צנועות,
גם ועם
ברשע
זדרנות
תחת
און
נגוללו
יקרי
נפוחי
שבת
ישן
אם

הבונה

לקדש בעשר קדושות את תורת המוסר והמדות ולהרומם למדרגה נכחה של "קדש עצמך במותר לך" לרוב עושק וגזל, נכב הצוח ונאף, וכה חוקשיו והוטבעו בקרבם כל המדות המשובחות להיות ישראל ואזריותא חה, — אותה החידה הסתומה, "חידת החיים והבריאה" שהטיחו עליה ראשם בכותל הפילוסופים שבכל דור ודור, מבלעם בן בעור עד הפראפעססאר העליטש, ממצרים ועד הנה, ונסרחה חכמתם מלפתרה, ועוד הוסיפו עליה סביבות וסתומות לאין שיעור וערך, — יבואו נא אל הנעטקה העברית וושיטו להם את הפתרון בקנה, ישאלו נא לתיוגק של בית רבן "פסוק לי פסוקך" ויאמר להם המשלש בכתובים, "סוף דבר הכל נשמע" או יפתור להם את חלומם ממשנתו של בית רבי, "העולם הזה הומה לפרוודור" — ואין כאן לא חידות ולא פלואות, והכל אמת ויציב, והכל פשוט ומכואר, — סדרי היים כאלו היו לנו כאמור למעלה עד תקופת "השכלה הברלינית" בשבע שמות שיש לה, חופשי, התקדמות, השכלה, קולטורא, וכו', לרגליה באה אנדרלמוסיא לעולם היהדות ובלבלה את הסדרים הישנים וחדשה נהיתה בארץ: — — — הדרן עלך סדר קדשים, — הדרן עלך סדר טהרות — ועתה נתחיל לפדש סדר נויקין —

בבואי עתה לתאר סדרי החיים שנתחדשו ובאו לרגלי ההשכלה החדשה בעולם היהדות בארצנו, בחיי המפלגה הגיל, כמעט הפו ידו, והלבלר שבו רגיש מעין ליאות ועיפות, כי המלאכה מרובה, — אראה לפני עולם מלא שניאות וחסרונות, ואי איפשר לפורטם כי רבים הם, אם אמרתי אספרם כמו, אחת לאחת, כי או יצא לי "על חטא שחטאנו" גדול ונורא מרגיו נפשות, ולא במהדורא אחת, אך בתמניא אפי, ולא באפי זוטרא, אך באפי רברבי, — אולם באהבתי הנאמנה אכסה ואאפיל בטליתי עליהם, ואך באנחת לבי וכרמע עיני אגלה טפח מענשן של מדות ושל עריות, שנראות בצורות בולטות בימינו בארצנו, —

התמימות, והאמונה בגדולי העם ומאשריו, לא אך כי ירדו ממדרגתם בדורות הקודמים, אך אפסו בתכלית האפסיה, — כל איש חכם בעיניו, כל אחד יחמוד לצון לה ילעני בפה מלא על תהלוכות הדור הישן וסדרי חייהם, — רוחות חפשויות צררו אותם בכנפיהם, וכל אחד יביט בעין חשד ובקורת על מעשה הגדול ממנו, כל אחד הוא כמה בפני עצמו, "ואניות" מגוללת, — לא אך בכרבים ועיירות הגדולות אך גם בערים הקטנות לא נוכל עתה לצייר את היהודים השוכנים שמה ב"גור, "עדה" או "צבור", — כי באמת כלם המה אך פירורים, חלקים קטנים ומפורדים, קיבוץ של טפוסים וגוונים שונים בתכלית שינוי, פרוצופיהם ודעותיהם שונות, ועל פיהם ושכלם הם, יחנכו ויגדלו את הבנים והבנות, מי ירכין ראשו לשמוע תוכחת הגדול ממנו? הוא יעפר בעפר לעמתו, ישפוך עליו קיתון של בוז ושאט נפש, — ולכן בבוא איזה עבודה ציבורית הנוגעת לעניני יהדות, בן ירכו וכן יפרוצו דעות מדעות שונות, וממילא מובן שכל אחד יעמוד על דעתו כחומה בצורה, ובהכרח תצא אש המחלוקת עם כל הכתות של מלאכי חבלה שלה, כל תקלה וכל קטטה, כל מיני פורעניות ושנאת חנם, והקהלה פרועה לשמצה, שוממה ומשועממת, ... — ומי כסיל ולא יבין את זאת, כי אך יד "הפקחות היתרה" אשר לקחה מקום "התמימות" וה"אמונה במי שגדול ממנו" היתה בכל אלה? — אין אויטאריטאט, אין תל תלפיות שהכל יהיו פונים אליו, ולכן תחת לבנות ולנטוע, לשכלל ולהרהר, לאדר ולחזק, הנה והרפו את הבנוי, ויעקרו את הנטוע מכבר, ניזיל לאידך ניסא, לסדרי החיים הביתיים הנפשיים כי גם הם שלובים וקשורים בחיים הרוחניים כשלהבת הקשורה בגחלת, — הוי! מה נחזה בשולמית? איפה הם המדות

החמודות, סבלנות והסתפקות? — הפורנות והמאדעס בנות הלוקסוס תשתרנה בעצם תקפן ומכלין מטונם של ישראל, — החנונים והחנוניות העומדים בחנותם ומיחלים לאיזה קונה בפרוטה ובשוה פרוטה, בואו נא אל ביתם, שם שכיות החמדה, עליות משחים ביששה, מעשה צעצועים ושעשועים — תגרו סימטי שפרנסתם תלויה בנס כמס ומסך שבלוחות, הנה הם ונשיהם בניהם ובנותיהם הוד והדר ילבשו כבני פחות ומגנים, כלם משכצים זהב, כלם מנוהצים, מה זאת? האם המלאך הממונה על הפרנסה נהיה לותרן כל כך עד שישפיע להם גם מותרות ולוקסוס? אדרבה, הוא ימוד לרובם ככולם באיפת רוזן ועומה, אך הלא הם חיים בדוח, „ההמצאות החדשות“, וכבן המצואו חכמי הכלכלה והאקונומיה גואל ומושיע להנות בו בני אדם, המושיע הזה הלא הוא השם בן ג' אותיות ו„שטר“ שמו, הוא זרועם לבקרים, אף ישועתם בעת צרה, — פלוני בן פלוני דחיקא ליה שעתא, ביתו ריקן כמשמעו, האמנם יש מעט שכיות חמדה, יש גם טפסיות לדרוך עליהם כרגל גאווה, יש גם בן יניק וחכים בבית הנימנאזיום ועוד אחת מעט היר: יתקרי, ומטילא יצבור כעפר כסף, יש גם בת בוגרת שוכתה לדבר פולנית לא כיהודיה אך כפולנית ממש הרק היטיב, ובלי ספק תיהוי בתולתא דא לגבר היתצבין כלומר: לדאקטאר, — אבל כל אלה לא יועילו ביום עברה, לעת עתה הוא מתמוטט ומתהלחל — אבל אין בכך כלום, גואלו חי, נחוץ מאד להתאמץ בכל מאמצי כח, ביד חזקה ובחמה שפוכה ולהיות עשיר, — הרו דיו, והרו קולמוס, גם פריטות אחדות מצויות לקנות שטר, וישראל נושע תשועת עולמים: ומה בכך, אם המלוה תורם תרומתו את חלבו ממנו, לא איכפת ליה ולא מירי מה שהסרסור מברך ובוצע, כי סוף כל סוף ישאירו גם לו מנה יפה, — ואם ישאל השואל, מה יעשה אותו האיש בבוא יומא דפורעניתא, והשטר שכלו לו חדשיו מפרנס לצאת? אף אתה אמר לו כי היא שאלת התם שלא ימצא ידיו ורגליו בעולם העשירה, כי הוא מדלג על הקץ, ולמשל אם שטרותיו מונחים בלבוב, יפשפש וימצא סרסור שמצודתו פרוסה בקראקא, ושטרותיו נעוצין סופן בתחלתן, ותחלתן בסופן, ... וכה יכוין פניו פעם למורה, פעם למערב, גם יצפין, גם ידרים, וחוזר חלילה, ... וכן יהיה תמיד ממחשבו קצין ולומד סדר ומנים, וטוב מאד, ומטילא טובן כי בביתו הכל ערוך ומסודר כאחד מן הננידים ביד רחבה ומלאה, לבל יבואו חלילה המלוים והסרסורים לידי חלומות רעים והרהורים רעים, וכן כך וכך יחלפו ימים ושנים, עידן ועידנים, ... האין זאת חיים נעימים וטובים יותר ויותר מחיי אבותיו שאכלו מלוחים, ושחו לעפר ראשם וישבו בחבוק ידים בין תנור וכירים? האף אין זאת?? — ... ומה יהיה קץ כל הקצין האלו? אי מא סי פ א? , השלשלאות של שקר ותרמית מרמה ותחבולה ישאותו האיש תלוי בהם ינתקו והוא יפול בנופלים, ונפורו עצמותיו לפי שאול, ממלוא המובן שיבינו כל הקוראים, הנושים באים לקחת, ושלוחי בית דין יוצאים, ומושיבים אותו בכופה וכוי, וכוי, ובביתו צרה על צרה, הוה על הוה, הבת הבוגרת שדברה פולנית בוכה ומיללת בלשון יהודית, ופרח הדאקטאר אומלל; — יש גם שוטים שמתאמרים לבעלי הרגשה שמוכים ומככים על הנופל הזה, ויספרו לו הוי ארון, והוי הודו; שוטים שבעולם! הוא לא נפל, אדרבה, הוא ישב בשפל, אך לא ביקש לישב בשלוח וקפץ ונעץ צפרניו במותל לטפס ולעלות למקום שהוא אינו מכיר את מקומו ואין מקומו מכיר אותו, — סי פ א ל א ק שי א, אך רי שא ק שי א: ???

העברתי לפני הקוראים תמונה מהנפילים אשר בארץ מאחינו בני ישראל, והתמונה הזאת איננה יחידה ומקרית, אך היא תמידית וכוללת בתוכה כמה אלפים נשמות ישראל הבונה חוברת א

ה של קדש
עו בקרבם כל
„חירת החיים
עם בן בעור
ועוד הוסיפו
ויושימו להם
ויאמר להם
תו של בית
והכל אמת
עד תקופת
לסורא, וכוי,
ישה נחיתה
עתה נתחיל

ישה בעולם
זעין ליאות
ואי איפשר
„על חטא
גלא באפי
גי עליהם,
ות בצנורות

בדורות
מוד לצון
יות צררו
כל אחד
ג אך גם
נדה“ או
ל טפוסים
בלם הם,
זוא יעפר
ציבורית
בן שכל
נות של
והקהלה
אך יד
היתה
לבנות
מכבר,
בחיים
המדות

הבונה

את הגלויים לנו, ואת שאינם גלויים לנו, ועתידים להגלות סחר או לאחר זמן, מהם בעלמא דאיתגליא, ומהם בעלמא דאיתכסיא, — ומה יוצא לנו מזה? . . . צרות לבות האמללים ושברי בלים האלו, שנאתם וקנאתם יעברו כל גבול, ויהיו כעין תסיסה להוליד לכמה מהם שירדן רוחין ולילין, כי המה הווים וחולמים דעות סוציאליסטיות, ניהוליסטיות אנארכיסטיות, סרדות ובעיטה במלכותא דארעא ובמלכותא דרקיעא. . . כמה מהם יתחזקו להחזיק מעמד כי אכף עליהם פיהם, ונקל להם כל שר ומרמה, כל עושק וזדון, כל עולה ורציחה שבעולם, ויעלו אבק בעיני עמי הארץ השונאים את כנסת ישראל אף כשהיא מקושטת במדות טובות, קיו כשהיא מטונפת מחטאות ואשמות כאלו, — זאת היא „ההשכלה האירופאית“ ואלו ולדותיה, הפורנות והמאדעס, המותרות והלוקסוס, — וזה פריה: —

ונשאר לנו איפה לדרוש עוד ולקרות פסוקים אחרים בפרשת עריות. . . אוי! כום היגונים לאט. . . הרפי מעט. . . לבאורה קשה לי מאד לראות ידו מלוכלכות ומוזהמות ואצבעותי שפלו לכתוב הברים שהם חרפת הקולמוס והנייה, אולם הנני אנוס על פי הדבור שדברתי למעלה מדורות הקודמים שבהם מצאתי נדר ערוה ומצאתי קדושה, ולכן אתמרר מאד על כהנת זו שנהפכה לפונדקית, — זו כבודה בת מלך איכה היתה לזונה ושפחה חרופה ומפוחמת? לפנים בלה נאה וחסידה, ועתה הומיה וסוררת? לפנים יפה בלבנה במלואה, מקושטת בכל המדות המשובחות שמנו בה חכמים, ועתה „פנימת הלבנה“ ומשובה נצחת? — מה נאמנו דברי חזיל „אומה זו משולה לכוכבים ומשולה לעפר“, —

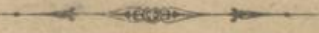
בלעם בן בעור, האנטיסעמיט הראשון לבריאת עולם, נסמית עינו מרוב קנאה בראותו כבוד קדושת האומה „בחיי המדינה“, „ובחיי המשפחה“, לאמר: הם שמרו מאד את החוק „שלי שלי ושלך שלך“ בין בדיני טמנות, בין בדיני נפשות. . . ככל אנטיסעמיטיותו הוכרח זה הפילוסוף שבפילוסופים לשבח ולפאר ולרומם ולאמר „מה טובו אהליך יעקב“ אשר לפי מאמרו אמר זה בראותו שאין פתחיהן מכוונים אלו כנגד אלו, — ועל קדושתם בחיי המשפחה אמר „אלהיהם של אלו שונא ומה הוא“, משפט חרוץ והגיון נשגב על מצב האומה כענין זה, — ועתה? אוי לוקנותה שכוישה את ילדותה! בנות ישראל שחצניות הן ומתמכרות לקלון ותועבה, וחזון נפרץ הוא לראות בתולות ופניות מיניקות מן העבריות, — ומה נאמר עוד לכרכים ועיריות שבהן פתוחים לרוחה בתי תורפה ורוב היושבות בהם הן הנה היו לבנות ישראל ומה נדבר על אלה שמחזיקים בתי תורפה כאלו וקונים ומוכרים וסוחרים בנפשות הפורחות האלו, כדי שינקו ממקום הטנופת, כי זה עיקר פגשתם ומה נצטרק אם כמה וכמה ממחזיקי בתי מרוח ואכסניות מחזיקים אלו הסחורות שיש בהן רוח חיים להנות האושפיון שלהם, והמשרתים שואלים את האורחים, „כמה תסעוד היום? . . . וכמה קולמוסים נשתברו בכל כתבי העתים הצועקים מרה כי רוב הסוחרים בסחורה הזאת ומוכרים אותה לכרכי הים לבראזיליא וארגנטינא, הם בני ישראל ורוב הסחורה הנמכרת מהבא להתם, הם בנות ישראל מערים הקטנות שבפולין וגאליציא, עד כי בריאדעזשעניירא ובווענאס איירעס כבר נודעת הסחורה הזאת בשם (dona pelaca) שם תפארת להמדינה שמנדלת פירות טובות כאלו, ויש שמה סוכנים ורואי חשבון כמו לכל בתי מסחר הגדולים, — והאם לא נראה כי פשתה המספחה אף בערים הקטנות שבקטנות, הבנות יוצאות פרועות וזקופות, נוהגות קלות ראש שבהכרח מרגלת אותן לערוה ברב או במעט, מביטות על אבותיהן בעין זעם בחפצם לכבוש את רוח הדרור שבקרבן, ורעתיהן הקלה מעבורות

אותן על דעת אבותיהן, הכל חפשי, הכל מותר, הכל שרוי, אין כאן לא רגש בושה, ולא רגש צניעות, — אוקיינוס של דמעות כבר נשפך מעיני האבות התמימים והאמות התמימות מהם בסתר ומהם בגלוי, הללו בוכים והללו בוכות, על הכנות השחצניות ההולכות נתיבות עקלקלות, ומיטות חרפת עולם עליהם ועל משפחתם, הבנים יאכלו בוסר ושני האבות תקחינה, ועולם „המדות“ של היהדות שמם ומשועמם. . . . —

ובמי האשם תלוי? — מי הביא את בת אומתינו למצב נורא כזה? גם בזה נראה יד ההשכלה החדשה אשר רבים מבני ישראל זנו אחריה, ובפרט בדור האחרון אשר סופריה השריצו למאות ולאלפים סיפורים ורמנים מלאים ענבים וזמה, וכתבי עתים וימים, שבועיים, חדשיים, שנתיים, כלם מכונים את פניהם כלפי העם להשכילם ולהרחיחם ברוח האיירופאי, וכלם מנבלים את פיהם בנאוה וכזו לדבר עתק ולעפר בעפר על כל הגדול בתורה וביראת חטא, אין אף הגה קל ולחש קטן בכל „האין סוף“ של הספרות הזאת להזכיר את הקורא כי נחויך ודרוש הוא גם „ליראה את השם הנכבד והנורא“, ואין בית אשר לא יהיו שם קוראים וקוראות הרברים האלו, וסופרי ההשכלה הזאת חשו גם לתקנתן של בנות ישראל העניות והיושבות בשפל שעפי רוב אינן נזקקות לשום לשון כי אם לשפת יהודית המדוברת שנקראת „זשארנון“ ויצרו ובראו מתורגמנין וסופרים זארגאניסטיים, למען תוכלנה גם השפחות שבבית, המבשלות לדעת מה היא, ומה חייה, ומה הזמן דורש ממנה? — והן המה הנו לבני ישראל בדבר פעור, להכניס בהם ארם, לעורר בהם התאוות הנמכות והסוסיות, להוסיף נכורה לאל זר שיש בלבו של ארם, ולחדש בהם את הוזהמא שפסקה מהם בעמדם על הר סיני, — יש ויש עוד סבות ועלות המרוכות בעקב סבות אחרות כאופן בתוך האופן, ולא פה המקום לפורטן, חפצתי אך להראותכם את האמת המרה כי גברה מאד בקרבנו „שחיתות המדות“ — ואנחנו יורדים מטה תחת אשר היה עלינו לעלות מעלה.

בבקשה מכס רבותי הקוראים: הן אמרתי לדבר עוד על התיח שבדורה, על הסופרים, ועל הצעירים, הציונים והלאומיים, ויש בזה בר נרחב לברר כמה וכמה שאלות המנסרות ברקיע היהדות בזמנינו — אך צר לי מאד כי החיקא לי שעתא ואי איפשר לי לכתוב דברים בכנות הלב, כי אנכי הכותב אינני סופר שספרותו אומנותו או התפארותו כי הנני יהודי פשוט וישב עיר קטנה, וכרוב אחי בני עמי הנני סוחר ואחי ננוע כל היום לבקש טרף ופרנסה, וכדרך התגרים הנני מוקף בחבילי טרדין ואך לפרקים הנני לבלר יוצא בקולמוסו, ולכן אתכם הסליחה, הן פרעתי לכם החצי או פחות מחצי איידי בימים הבאים אשלם את הניח במוטב.

נעמרוב, סוף אדר תרס"ג. בן יעקב

שנוי השם. (ב"ה)

רב הונא בשם בר קפרא אמר, בזכות די דברים נאלו ישראל מטצרים, שלא שנו את שמם וכו', ראובן ושמעון נחתין, ראובן ושמעון סלקין, [מדרש רבה ויקרא ל"ב, שיר השירים י"א.]

עד כמה סלפה ההשכלה המזויפה את ארחה בימינו אלה, ותבחר לה דרך עקלתון בכל דברי רואים אנחנו גם בזה, והוא „שנוי השם“ מחלה רעה ומשכלת כזאת, פרצה בימינו אלה במדה

זר זמן, מהם צרות לבות זיסה להוליד גיהוליסטיות מהם יתחזקו ק ודרין, כל ישראל אף ולו, — זאת לוקסוס, —

ג. . . אוי: מלוכלכות הנני אנוס זה ומצאתי זה בת מלך זה הומיה, בה חכמים, זו משולה

רוב קנאה הם שמרו . . . בכל אמר „מה אלו כנגד „משפט יישה את יא לראות זן פתוחים נדבר על האלו, כרי זויקי בתי שלחם, נשתברו ה לכרבי תם, הם בוענאסר שמנדלת לים, — פרועות שות על עעבירות

נפרזה מאד, בין צעירי המשכילים המחליפים שם קדש מחצבתם
 ובשמות נכרים ישפיקו, וכל מתמשכיל חסר דעת, השם שמו
 מארופין יאמר, כי נאה לו יותר מן שמו האמיתי „משה“ או
 יתבושש בשמו של „אהרן“ ויחליפנו בשם ארקאדי או ארגולד;
 מי ישא ויספור את שמות העברים אשר המה מחליפים בשמות
 נכרים, כמו שם יצחק לאיגנאטיין או איסאק. מרדכי לשם מארק
 או מארמיין שמעון סימיאהן, לוי ליאהן יוסף יועפף, בל אשא את
 שמותם על שפתי כי תקצר היריעה מלהכילם: השמות אשר בהם
 יתפאר ישראל מדור דור גם המה בין לילה כליל יחלופו והיו
 בלא היו? כי חותרים חתירה להחליפים ולהמירם בשמות זרים,
 שיהיה מבטאם קרוב למבטא צרפתי אשכנזי או רוסיא; ובשמות
 רועי בהמה דקה או רועי חורים מילדי נכרים, יתהדרו ויתפארו
 בהם יותר מבשמות אבותינו הקדושים! אוי לאותה בושה, כי
 מחליפים העברים את שם קדש מחצבתם, בשמות אשכנזים,
 רוסיים, מאדארים, ובושים בשמות אבותינו הקדושים!

וגדולה מזו. שהם עושים ואינם יודעים מה עושים, ועל שום
 מה, כי את מי ירמו? ודעת מי יגנובו? האם בני דת השלשת לא
 ירגישו בהם שהם יהודים? האנשים האלה אף להם ויריחון, ואם
 המתמשכל הצעיר אשר בזה את שמו העברי, ויתלבש בעשרה
 שמות נכרים ככל העולה על רוחו, הנה הנוצרי כרגע יסיר את
 המסוה אשר בה כסה את יהדותו, ואמר כיון שהאיש הזה לבו
 נוקפו ומתבייש ביהדותו, אות הוא, כי היהודי כלי מלא בושה
 וכלמה, ונמצא שמלבד שלא עשתה מחשבתו פרי; אלא שעוד
 יתבייש וינחל קלון ממעשיו ותחבולותיו, אולי ידמו הצעירים האלה
 כי בשנותם את שמותם ישתררו על אחיהם ויפסעו ברגל גאווה
 עליהם, גם בזה ישגו מאד, כי הכל יודעים את התורה הזאת,
 ואנחנו נכונים לרוק בפניהם ולבטלם בהבל פינו, אל נא אחי אל
 נא תרעו, אם כי שנוי השם הוא מדברים של מה בכך אצלכם
 ככל זאת יוכל הלילה השנוי הזאת להיות אבן פנה לשנוי המעם
 לגאולה ולתמורה להתבוללת היא האסמולאציא הארורה!

לבו נא ונוכחה אחי הצעירים, התבוננו נא היטב, ותנו תודה
 כי אף אם תקראו בכל השמות ככל העולה אל רוחכם, אף
 בשמות שרי מעלה מנוסמרים, לא תנצלו ביום זעם מעם הארץ
 מחמת המציק, ... ולמכה ולהרפה ולמשיסה, הנכם יהודים גמורים
 ככל המון ב"; ... כאשר יורנו הנסיון, וישראל אעפ"י שהטא ישראל

הוא, לכל חוקת העמים ומשפטיו לעם ישראל; כבר אמרו חז"ל, כל המשנה ירו על התהתונה! עשו לכם כטוב בעיניכם בשמות בנויי המשפחה (פאמיליע), אשר על הרוב לקוחים המה מהאשכנזים או שארי העמים, אבל בשם העיקר, שם העצם, בשמות אשר קראו אתכם בעת נחתם בבשרכם אות ברית קדש, בריתו של אברהם אבינו ע"ה, אל תשלחו יד!... וחלילה לשנותם ולנשלם מנחלתנו! שוטטו בכל מרחבי התבל, וראיתם לאומים שונים, תוגרי, פרסי סערבי, או אשכנזי, נסו נא לומר להתוגרי או הערבי שיחלוף את שמו עבדיל-רחמן או סעיר-מחמעדי לשם איוואן או סטעפאן, הישמע לקולכם? ואף גם בעמי אירופא שלכלם בדרך כלל דת אחת להם, לא יחליף האשכנזי את שמו ווילהעלם או פרידריך, לשם רוסיא או צרפתי. ומדוע זה אחי תחליפו כלבוש את שמותיכם העברים בשמית זרים? ! למה תחכו להקרא בשמותיכם היהודי עד עת פקודת כל אדם יפקד עליכם, עת תבואו דומה אלי קבה, או כאשר יתפללו בעדכם תפלת ההשכבה, תפלת „אל מלא רחמים“ לטובת נשמתכם בעולם המנוחה. רק אז תזכרו בשמות העברים, לקים מה שנאמר בדברי נעים זמירות ישראל, דוד המלך משיח אלהי, „קראו בשמותם עלי אדמות“ כלומר רק אותקראו בשמות העברים בעת אשר המות יניף חרמשו עליכם ושת קציר לכם ולמעצבה אלי קבר תשכבון! יעקב אבינו ע"ה כאשר בירך את בני יוסף את מנשה ואפרים, אמר בברכתו: המלאך הגואל אותי מכל רעה יברך את הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק וכו', הרי שברכם שיקראו בשמות אבותינו הקדושים לא בשמות נכרים! זה לשון המדרש רבה (ויקרא ל"ב שיר השירים י"א) רב הונא בשם בר קפרא אמר בזכות ד' דברים נגאלו ישראל ממצרים, „שלא שנוי את שמם“ וכו' ראובן ושמעון נחתו, ראובן ושמעון סלקין, ולא הי' קוראין לראובן רופים, ולשמעון לוליני ולבנימין אלכסנדרין, וכו'!

חדלו לכם אחים יקרים מאורח גלוז כזה, להתדמות בשמותיכם לנכרים, כי ההתדמות יש בו גם איסור לא תעשה מן התורה, משום ובחוקותיהם לא תלכו, כמבואר ברמב"ם ז"ל הלכות ע"ז פרק י"א, אין הולכין בחוקות העכו"ם ולא מדמין להן, שנאמר ולא תלכו בחוקות הגוים, ונאמר ובחוקותיהם לא תלכו, הכל בענין אחד הוא מזהיר שלא ידמה להן. עכ"ל של הרמב"ם ז"ל! וכן מבואר זה היטב בספר „החינוך“ מציה רס"ב וזה לשונו, שלא

מחצבתם
זשם שמו
משה" או
ארנולד;
בשמות
ום מארק
אשא את
אשר בהם
לופו והיו
זת זרים,
ובשמות
ויתפארו
ושה, כי
אשכנזים,

יעל שום
לשת לא
זון, ואם
בעשרה
זיר את
זה לבו
בושה
שעוד
האלה
גאווה
הואת,
חי אל
אצלכם
הטעם

תודה
ה, אף
הארץ
מורים
שראל

ללכת בחוקות העכו"ם, שנאמר ובחוקותיהם לא תלכו, ונכפל זה הלאו במקום אחר במלות אחרות, שנאמר השמר לך פן תנקש אחריהם, שלא תדמה להם ותעשה כמעשיהם וכו', משרשי המצוה, כדי להתרחק מהם ולגנות כל הנהגותיהם, ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזו"ג, והעובר על זה ועשה שום דבר להדמות אליהם חייב מלקות, והמתרחק מהם וישים כל לבו ומחשבותיו אל השי"ת, נפשו בטוב תלין וזרעו יירש ארץ עכ"ל של החינוך ז"ל! ע"ש כ"ז באריכות! ל"ג בעומר תרס"ג.
קאמניץ פודולסק רוסלאנד.

משולם זוסיא כהנא

נכד הרב המאוה"ג ה"ר חיים הכהן ז"ל אבד"ק דינאָוויץ,
נ"ן ונכד לרב האי גאון בקש"ת ה"ר ישראל חריף מסאטיניב
וצק"ל, בעהמ"ח ספר עטרת ישראל ותפארת ישראל.

אל ישראל ואל רבנן!

אם כל העמים יכבדו מכל יתר סגלותיהם הלאומיות, ביותר את ספרתם, יעלו כל גאותם וגאונם, עד כי גאונם הלאומי יצמצמו כמעט רק בה ובשפתה, ועדיהם נכונים המה לבוא באש ובמים, לא רק למען הצילה מיד זרים לבל יחללוה, כ"א גם לפלס לה נתיב בין אלה אשר לא יבואו בחוגה, לשים לה מהלכים בכל הארץ, כאשר נראה עתה רוב הכתות והמפלגות בבית ועד המדינה אשר נבחרו כל אמה ולשון יתאמצו כי לשפתם תהי' משפט הבכורה להנהיגה בתור שפת הארץ, ובגלל זה ריב ומצה בבית המחוקקים, ונכונים הנבחרים לותר על זכויות וקנינים חומרים הרבה למען הצל רק הקנין הרוחני היחיד הזה; הנה יאתה לנו עם בני עם הספר ללבוש עטרת גאות ספרותנו, להשתדל בכל יכלתנו לתת לה מהלכים — אם אין לאל ידינו מחוץ לחוגנו — לכה"פ בחוגנו אנו ביתר עוז כי בעוד אשר ספרת העמים היא רק פרי רוח ועט סופרים פרטיים, הנה ספרותנו אחוזה ודבוקה בדתנו הקדושה אשר נתנה לנו מאת צורנו ע"י נביאו נאמן ביתו, וספרתנו ודתנו חד היא! ולא הרי ספרת העמים — ספרותנו אנו, כי באמרנו "ספרותנו" כוננתנו אל הספרה הביבלות והתלמודית כי היא הספרה הראשית אשר ממנה תסתעפנה כל חלקי ספרתנו, בהיותה בסיס נכון לקיים

אשר עלי' נוסדה הספרה המודרנית וממנה רק ממנה פרי' נמצא
א"כ הובה כפולה ומכופלת עלינו לחבק את ספרותנו אנו יותר
מאשר מחבקים העמים את ספרתם, ולרחוב חונה בינינו למען
לא תמוש מאתנו לעולמי עדי, כי היא היינו ואורך ימינו, ובוה
נהי' כמתוקנים שבהם. — אכן מה נראה בבית ישראל?! בתור
תשובה על זאת השאלה נוכל לקרוא דברי הנביא הושע (ו. י.)
„בבית ישראל ראיתי שערורי!“. עם ישראל עם הספר פנה עורף
לתורתו ולספרותו ולא יאבה לשאול ולדרוש בשלומה, ולעדות
עדי גאון הלאמי הלזה, נערי בני' יגודלו ללא תוה"ק וללא ספרותה;
כל אב ידאג להנוך בניו, אך לחנכו על מימי הדעת תורה"ק לא
ישום לבו, ובכגון דא יאמרו לקיים ובחקותיהם לא תלכו, כי העמים
שכנינו ידאגו לפאר ולרומם את ספרותם ולטעת אותה בלבות
בניהם (כאשר נשמע מהמשפטים בווערעשין ועוד) ועמנו לא יאבה
ללכת בדרך הזה, אף כי בענינים אשר ימיטו קלון על בית ישראל
ידחקו א"ע לחקות מעשי העמים, ולדבר הזה הנוגע להרמת קרן
ישראל לספרותו לא ישימו לב.

בהתבוננו אל המצב הפרוע הזה יכלנו אולי לחשוב כי
אשמת עם בני' בנידון זה לא גברה אולי כ"כ, ויכולנו לדונם לכף
זכות, אחרי שמוע מה בפיהם, נתורה ונשמע מה יאמרו האבות,
אחרי אשר לא יחנכו את בניהם לתוה"ק לבכר ספרת עמים
אחרים על פניו, אולי אינם אשמים בדבר ובהצעקתה הבאה לא
עשו כן הרעה בודון ובחפץ לבב, ורק רחיפה מחויץ — למרות
הפצם ורצונם הטוב — גרמה למו לבעט בספרותנו?

מלחמת הקיום היא מלחמה נוראה עד כי ברוב עמל יצלה
ביד איש האומר לבקש לו חית נפשו, למצוא טרף לו לביתו,
ובראות האב כי המלחמה קשה לו כקריעת ים סוף, ומלחמה לו
מפנים ואחור, ע"כ למען היטיב לבניו בימים יבואו למצוא על
נקלה מעמד בחיים; ידאוג לבהור למענם מלאכה קלה ונקי אשר
ממנה לחמו ימצא בהיותו לאיש, ויחנכו לפי רוח העת, והלמודים
האלה יגולו מאתו מבחרי עתותיו עד כי לא יוכל למצוא עת
נכונה לפניו למלאות גם תפקודת לימוד תוה"ק הדורשת מאתו
ג"כ שעות מספר ליום, וע"כ בוחר היא למענו בחיי שעה....

האם בזה ימצאו אמתלא? ובוה יאבו להשיב תשובה
מספקת? הכן עושים כל העמים לבכר את קניניהם החומרים על
הרוחנים? ובפרט הקנין היחודי הזה אשר הוא גאון הלאמי? ה

ונכפל זה
פן תנקש
וי המצות,
בל מקום
ת אליהם
ל השי"ת,
ע"ש כ"ז

הנא

דינא וויין,
אמיניב
אל.

ביותר
צמצמו
ובמים,
לם לה
בכל
מדינה
משפט
בבית
הרבה
ם בני'
בלתנו
חוגנו
ועט
אשר
חד
תנו
ישית
קיים

הבונה

ויכלו לקיים אחוז בזה גם מזה אל תנה ידך, הן תוה"ק לא תדרוש
 מאתנו קרבן יקר כזה לבלתי נעסוק בחיי שעה, כי טובה תורה
 עם דרך ארץ, ולא נתנה תורה למלאכי השרת. האין לנו די
 אמצעים לערב את הערב עם המועיל? אך רצון תנו להם! כי חסר
 היא למו לדאוג לתוה"ק מה תהא עליי למען לא תשכה מפי זרענו.
 הקיור הזה תלוי גם בצואר רבנינו — המה נבחרינו — אשר
 עמודי תוה"ק ודתנו עליהם נשענים, כי שוקטים המה על שמריהם
 ולא ישימו לב אל האורב אשר במארב, ולא ידאגו לעורר את
 האהבה לתוה"ק ולספרותה בלבבות האבות, לחנך דור ישרים דור
 דעה את תוה"ק, ולחפש אחרי אמצעים נכונים אשר ימצאו מסלות
 בלבבות האבות לחבב עליהם את תוה"ק ללמדה את בניהם. כמה
 רפיון רוח נראה ברבנינו מאורינו, לטובת היהדות בכלל; האם
 צעדו צעד מה קדימה בדבר אסיפת הרבנים אשר קול הקורא
 לבוא אליי ולהתאסף מנסר ברקיע העתונית? הן מאסיפת רבנים
 כזאת יכלנו להרויח הרבה לטובת היהדות בכלל ולטובת ספרותנו
 ושפתנו בפרט, כי תשועה ברב יועץ, ויכלו למצוא אמצעים הרבה
 אשר בימים האחרונים נהרסו כמעט עד היסוד בהן ואך ורק ביד
 אדירי התורה וקברניטיי להחזיק את ספינת היהדות המזובעת במים
 עזים ולהזקק כן תורן תוה"ק למען תהי' לנש לעם הישראלי ללכת לאורה.
 החובה אי"כ רובצת על כל גדולי ישראל, מאורי הכמניי
 וסופריי לדבר השכם ודבר לעורר לתחי' את אסיפת הרבנים כי
 תצא ממחשבה — לפועל כי ממנה נוכל לקוות גדולות ונצורות
 לחיזוק בית ישראל ולטובת תוה"ק וספרותה.
 סמריא, ר"ח זיו תרס"ג.

אברהם אפפעלגריין.

שירים

אינני יודע ע.

אינני יודע, אקרא מדור דור,

כה יתאונן ישראל הבן הבכור —

(*) נשלח לנו מהרה"ח ב"י מרת' יהודא ליב ליטוואק, נ"י מלכות.

אינני יודע

מדוע זה בין אחי אנרע,
 ואני אתהלך אתם כאח ברע?
 הלא אם אחת ילדתנו או לפנים,
 ואני הבכור, הראשון בין הבנים,
 אני ראשית און, לי משפט הבכורה,
 לי יתר שאת כדת, כמשפט התורה;
 ואחי הצעירים אותותי ינכרו,
 ולא אותי, אחיהם הבכור יבכרו?
 לא רק כי לא אקה בכבוד פי שנים,
 — על יתרון זה כבר לא אשא עינים —
 כי גם על חלקי הם גורל יפילו,
 ואותי כנכרי לרעה יבדילו.
 גם את שכר עמלי בועת אפים,
 הוני ורכושי, כל-יגיע כפים,
 יקחו להם בחזקה במשפט איש זרוע,
 שלי שלהם ולי אין רשות לנגוע;
 כמו מקנת כספם אנכי מעודי
 לעשות מלאכתם בכל-נפשי ומאדי;
 לא נמשתי תורת אמי הישנה,
 משמרת היא לי, לה רוחי נאמנה,
 מאז מפיה לי נתונה ערוכה,
 העל זה אולי עלי חמה שפוכה?
 במה אני נופל מהם, מדוע?
 מהדפשעי כי אני כל-היום נגוע?
 מדוע הם את ברית אחים יפירו,
 וכל-עת את כבודי בקלון ימירו?

אינני יודע — תעוו משמוע —
 — שערורה אין כמוה לרוע —
 איכה גם לאם, מבטנה יצאו,
 בראשית ילדותם בה הפץ מצאו;
 אז היניקה אותם מחלב שדיה,
 ותגדלם ותנשאם בחפץ כפיה,
 איכה גם לה, לאם המפנקת,
 באהבת אם תמימה אותם חובקת;

הבונה

נהפכו לבנים זרים כחשים,
 כמעט שגדלו ובאו באנשים?
 מאז הם אחרי הולדי נולדו,
 ולשני לאמים ממעיה נפרדו,
 שנו את מעמם ויפנו אל רהבים,
 וימירו את כבודה בשטי כזבים.
 ישפכו שקוצים ובוז על פניה,
 ויורידו בחרפה עדיה מעליה.
 ישימו לה עלילות דברים כל-פעם,
 מבישה יקראו לה בלה סרת מעם,
 כל-שוגה בה כמוה נבל בליעל,
 וישכחו כי לבשתם הם ימעלו בה מעל.
 מתורת פיה אז תורה אלפו,
 ויכחשו לה כמו לא ממקורה שאפו.
 יתעיבו עלילה ירבו שערוריה,
 גזל רצה כל-נבלה ורמיה,
 בשם תורת אמת מפיה גנבו
 ולתרמית לבם דבריה יעצבו,
 ויאמרו כי המה יתהלכו במישרים,
 ואך צדק ומשפט יעשו בשערים.

גם אנכי-הה לא אדע מדוע —
 — מהדזה לי לפרקים אני פרוע —
 גם אנכי לעתים אעזב את אמי,
 כתועה אלך שולל ולבי בל עמי,
 כבן זה בן ממה מחבק חיק נבריה,
 אשכח בפחותי כבוד אם רחמניה.
 אשנה את דרכי אשכח ראשיתי,
 אתעה בשוא לא אזכר אחריתי.
 אעגב על אחי הצעירים השנים,
 אבקש אהבתם בחלק שפתים.
 אשפיל גאותי אצלל את כבודי,
 כשפל מלידה כנקלה מעודי;
 אכנם נשיאים אדונים עליונים,
 ואני מה נבזה בן עני אין אונים.

תולעת יעקב

אבזה הבכורה זאת נחלת עולמים,
 בה ראשית גוים כל-הימים,
 אוריד מעלי עדיי, סגלה ביקר,
 כבגד עדים אבד ערכו זה כבר;
 אתן אבני חפץ באבנים מזיפות,
 כי הנה מבריקות כנאמנות יפות.
 מברק יפעת שוא אכה בסנורים,
 ואדחה ואתן את הודי לאחרים.
 אשכה את ערכי, תעודת מצבי,
 וסגלת נחלתי זאת חמדת לבבי,
 ירשת אם נאמנה, סגלה נצחת,
 מורשה לי, זר לא יוכל קחת;
 עד אשר המה זכירוני כל-עת,
 כי בשאתי לא יוכלו אותי שאת,
 איך זלות לבני אדם, בוו משפחות,
 שמקומו שם בין עבדים ושפחות,
 יערב את לבו לעלות למקום גדולים,
 על סלם בו בני עליון יורדים ועולים.

* * *

לא אדע נפשי, לא אכיר מקומי,
 איקץ, אבהל ואקלל את יומי,
 הנה תהפוכות, תועבות, מכשלות,
 שאלות הנה ותהיינה לשאלות.

צבי אלעזר מעללער.

תולעת יעקב.

רעל האפעה חמת העכשוב, לא יהי מנינה
 גם צפרני התחמס והפרס בלי יעמודו לימינה
 לא מאכל תאוה ירך וכתף, נפשה ישביע
 אוכל עלים מרורים נעדרו הטעם רעבונה
 יפריע

בכל זאת קושט האמת חלילה לנו לכתוד
 כח רב נפלא אף מועיל בפיה יתאחד
 היא תעטה בנדי חופש לחורים גם סגנים,
 תלבישם שלמה כליל יפעה, שני עם עדנים

הביטו נא על תולעת המשי ברזה הקלה
 לא תואר ולא הדר לה שפלה גם דלה
 על נחונה כווחלי עפר, לאט לאט זוחלת
 היו תהיה מרמס לרגלי ההלך, כאפס תוחלת
 לא קרנים לה, מול מבקשי נפשה תלחם במו
 אף לא חרבות שינייה, משנכה ומפלטה הנמו
 על רגל נאוה לא תוכל לבטוח בעת צוקה
 מבטח שאנת השחל לחרוד רודפיה יהי
 לה לפוקה

העמים איתני התבל, במועדם מוסדות חלד
החרידו

איס? איפוא נבקש העריוצים האלה בני חלוף
הפחידו

רומא פטיש הארץ, ויון הגוי העו לאבדון
ניעדו

מצרים אבד זכרו, גם בכל ואשור לשחת
נצעדו.

לא בן חלק יעקב התולעה המצערה אי אונים
בשבועו נדודים שנות אלפים לא שטפוהו
המים הזדונים

תורת אמת תהי בפיהו לאור באורו עמים נהרו
הנוצרים והמחמדים העמים הנאורים להגיל
בשמה מהרו

זאת תעודתו לפקוח עינים עורות בן אלימות
תעשהו

נעם לקחו הוצק בפיו, לא יעווב לשאול
נפשהו

סנילה מיוחדת מורשה לו, במועדיו יהיה בודד
בעמים כל יתבולל, והוא תאמצהו לקום
ולתעורר

בשנים האחרונות, נסה ליטוש זאת סנילתו
המיוחדת

לטעום הלך הרבש הרור והתרות, ירו הרה
שוא לי — אמר — הסגר בניתו, השמה
סחנק לנפש

לא אטבע עוד בבנין הבדידות, במצולת הרפש
האח: חמותי ראיתי אור החרס כי יופיע
שמה חוץ למסגרתו יורח שמש צדקה בדי
גול הריע

אעשה לי כנפים ככל העמים, לראות מרומי
שחקים

בין כוכבים אשים קני, עם החופש ברית אקים
יעקב זה הקטן שכה, נפשו תחבל לרגלי
מזימתו

חוט המשולש שור בפיו תרתק ועמו גם
חיתו . . .

המשמיר.

בחכמה נפלאה תשוור בפיה, חוט משי
רב הכמה

תסככהו סביב גויתה הדלה לבלי תראה
לאור החמה

בפקעת המשי שורתה בפיה, תתבודד ותתעלם
מני עין

הרואה לא הסכין במחזה כזה, יחשוב ישותה
לאין

כמלואות ימיה חוצצו לה, חוש תהפך לאחרת
כנפים לה כבעלי כנף, אך בפקעת המשי
מסוגרת

מה יסכנו לי הכנפים — תחשוב — טרם
אראה החופש

טרם אטעם נועם הרור, לא אמצא נפש
סחנק לנפשי ישים אויר מסגרתו הצרה

חפשי למרום אמרוא, בין כוכבים נוצצי נהרה
כמעט פעלה אשר יומה והנה הפקעת כלה
נשחתה

לרגלי החור אשר נקבה, שמה שם נהיתה
חוטי המשי יקרי הערך, נשחתו גם נקרעו
ובמעון כליל היופי, שמה עקבות הכליון, נודעו.

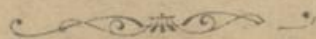
גם יעקב הקטן והדל אישים, תולעת נכזה הנהו
בעת בן גם בחופיע נר ההצלחה עליו ראשהו
מלכויו לא אספו כביצים עזובות קצות כל
הארץ

אף לא ברוב אונים, נבולות תבל פרצו פרץ
ממלכה שפלה היתה גם או רפת כח וחלשה
לממלכת כהנים שוקטה, לא לחולשת על
גוים הופרשה

כל אוננו אך בפיהו, חונן מאלקיו לתשוורה
זאת התורה זו כחו לאלקיו אשר בלבבו נצורה
כי ילך בנהרות לחבה, לא ימות לשחת
מוקדרי עולם השלמו לו, בריתו את הפח
והפחת

לקש יחשוב תותח, חרב וכנו אשפה בידון
וקשת

גרמוו מטולי ברזל, בשרו יצוק נחוישה
וברזל עשת

נחמתני עקיבא נחמתני!*

הפככם! (השיב רע"ק) בעבור זה
 אנכי משחק!
 ידעתי כי לא תצמח ישועתנו
 מרם יכלה הזעם
 כאשר לא יטהרו השמים
 עד יעבור הרעם
 כי איבת עולם בינותם ואיש
 את אחיו ידחק
 והנה, שתיים זו שמענו האחת
 נבואת אוריה
 "ירושלים עיים תהיה" חוות קשה
 כל לב חורדת
 לעומתה נבואה שנית מבשרת ישע
 ונפש עודדת
 "עוד ישבו זקנים" הנה כתובה
 על ספר זכריה
 וכל עוד נבואות אוריה, בנו
 לא נתקימה
 יגורתו, פן גם נבואת זכריה
 לשוא נוחילה
 ועתה כי מצאונו כל הרעות
 בתקותי אגילה
 כי עוד יאמר ד' ליעקב: עמי!
 לבת ציון רוחמה!

פעם אחת ור' עקיבא עם חבר מרעיו
 חכמי חרשים
 עלו לירושלים להשתתות ולשחר
 שלום אחיהם.
 המה בבואם דרך הר הקודש
 וישאו עיניהם
 והנה שועל חרבות יוצא מבית
 קדש הקדשים
 מרעיו שהיו עמו בכו והילולו
 משבר רוח
 ור' עקיבא שחק, כאיש עברו
 בשורה טובה
 למה זה רבינו משחק? שאלוהו
 בנפש נכאבה
 ומדוע אתם בוכים? ענם
 נכון ובטוח
 איך לא נבכה ואיככה נתן
 פוגת לעינינו
 אם המקום אשר עליו נאמר:
 הור הקרב יומת
 לנות שועלים נהיה לפריץ
 חיות, מרמס
 ולא נפל דבר מכל הרעות
 אשר חזו נביאינו?

וויען. **דוב בעריל הלוי איררנאנג.**

(* שוב פעם אחת היו רבי ור' אליעזר בן עזרי' ור' יהושע ור' עקיבא עולין לירושלים כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם כיון שהגיעו להר הבית ראו שועל שיצא מבית קה"ק התחילו הם בוכים ורעיק מצחק אמרו לו מפני מה אתה מצחק אמר להם מפני מה אתם בוכים אמרו לו מקום שכתוב בו והור הקרב יומת ועכשוו שועלים הלכו בו ולא נבכה. אמר להם לכך אני מצחק דכתיב ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכרי' בן ברכי' וכי מה ענין אורי' אצל זכרי' אורי' במקדש ראשון וזכרי' במקדש שני אלא תלה הכתוב נביאתו של זכרי' בנבואתו של אורי' באוריה כתיב לכן בגללכם ציון שדה תחרש בזכרי' כתיב עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלם עד שלא נתקיימה נביאתו של אורי' הייתי מתירא שלא נתקיים נביאתו של זכרי' עכשוו שנתקיימה נביאתו של אוריה בידע שנבואתו של זכרי' מתקיימת בלשון הזה אמרו לו עקיבא נחמתנו! (מכות כ"ד ע"ב).

זות חלד
 זרירי
 זני חלוק
 זחירו
 לאבדון
 זיערו
 לשחת
 ערו.
 ז' אונים
 שטפוהו
 זנים
 ז'ם נהרו
 לדגול
 חרו
 אל-מות
 שהו
 לשאול
 שהו
 ז' בורד
 לקים
 דד
 זגילתו
 דה
 ז' הרח
 זשמה
 זש
 זרפיש
 ז'פיע
 בדו
 זע
 זרומי
 ז'
 ז' אקים
 ז' רגלי
 ז'
 ז' גם

בית ענוגות

משלים ופתגמים.

- (א) הכל תלוי „במזל“ אפילו ספר תורה שבהיכל. לכן על הסרון „מזל“ כל אחד יתאונן ולא על הסרון שכל.
- (ב) מה רעה ומה גרועה מדת כפוי טובה. אבל עוד יותר מזו איש הנוטר איבה.
- (ג) החכם לומד מכל אדם ומכל דבר יאלף דעת. והסכל חכם בעיניו מכל אדם ובכל דבר יתן מגרעת.
- (ד) חכם! בעיניו איש כסיל. וחכם בעיניו! איש כסיל.

ראובן: הידעת שמעון כי נקל היום בעת הפלאות לעשות ככסא שלמה.

שמעון: כמשתומם. איך אפשר לעשות כמוה? ראובן: כי יש ויש בימים ההם חיות. בהמות. מהלכי שתיים מצופים זהב.

אנטי-שמיי: ראה יהודי נבזה כי אוניך סרוחות כחמיר. היהודי: אמת אוני אינם במדה כי איש הנני ולא חמור. אבל זאת לא תכחד גם אתה כי אוניך קטנות לא כפי מדתך לאשר המה בראש החמור.

אר"ז.

תפוחי זהב — במשכיות כסף.

- (א) אם לפעולות אחרים הפצת הבין. הקור נא עלילותך אתה. (כספי בים דף סי עיב משום דעולא דאמר התקוששו וקישו קשוט עצמך ואחייב קשוט אחרים.)
- (ב) מהר לקחת טובה מזומנת טרם שתאבד ותשיב דאגה (כספי פסחים ד' קי"ב זבון ותתחרט.)
- (ג) המחפש במומי בני אדם אינו מחפש אלא כפי מומיו (קידושין ד"ע כל הפוסל במומו פוסל.)
- (ד) א. אין דבר שנלוה אל דבר טוב. בעונה אל החכמה.
 ב. אדר היקר לחכמה. עונה צדק.
 ג. אבן הפזן רובין בפוך. לוית חכמה את העונה. (מקורם כספי דרך ארץ וז"ל א"ר ה' הדר חכמה. עונה.)

ה) א. לא הנחילו האבות לבנים דבר שהוא חשוב מן החכמה.
ב. כי האדם קונה הון בחכמה ומאבדו באולת.

ז. הון ועושר תעשה בתחבולות חכמה. וחכמה לא תקנה
בהון עתק. מקורם בקהלת רבה פ"א הרינו שואל את החכמה והכל
בכלל וע' במס' בי"ב דכ"ה ובשלהי מס' הוריות בעין יעקב בפ"י הרמ"ה שם).

ח) א. מודה על שגגתו. יוכיח כי הוסיף תבונה. (מקורו במס' מגילה
ד"ז ע"ב ולמה סמכו הונן הדעת להשיבנו תשובה אחר בינה כמ"ש ולבבו
יבין וש"ב).

ז) א. ממאן בחכמה בהיות לאל ידו. הוא יאבה ביום אולת ידו.
(באבות דרי"ג פכ"ד וכן מתלא אמר אם בנערותך לא הפצתם איך תשיגם
בעת זקנותך).

ח) א. יש משגה אחד יאלפך דעת. יותר משבעדמועצות חכמה.
ב. רב אדם לא ימצאו דרך ישר. עד אם שגו דיו באורחות
עקלקלות. (מקורם בש"ס גיטין מ"ג ע"א והמכשלה הזאת תחת ירך אין
אדם עומד על ד"ת עד שנכשל בה. ובמס' שבת ק"ט הגי' דברים שאין
בני אדם עומדים עליהם. א"כ נכשלים בהם)

ט) א. חכמה כי תעזוב יום. יומים תעזובך. וביום עמדך מלכת
בה נסיגות אחר. (מקורו במדרש שמואל רבה פ"א בשם מגילת חסידים
אם תעזיבנה יום יומים תעזובך ובמס' אבות פ"א מאן דלא מוסיף יסף).

י) א. כהוסיף איש ימים על ימי חייו. כן ירבה חכמה או יוסיף
אוולת. (מקורו בשלהי מס' קנים פ"ג ט"ה זקני ת"ח כ"ז שמוקינים דעתם
נתוספת זקני ע"ה כ"ז שמוקינים דעתם מתטפשת עליהם).

יא) א. טוב דעתך הטב. מדעתך הרבה. מקורו במס' ע"ז דף י"ט ע"א
הון מהבל יטעט וקובין על יד ירבה כו' ע"ש).

יב) א. כאשר תראה שאין הזכרון טוב שקוד על הגירסא.
(כס' מעשה טובי' מביא מאמר רז"ל חוזר חוזר ואל תצטרך לכלור (שהוא
סגולה לזכרון) אמנם כבר בדקו והפשוטו חכמים גדולים במדרשי רז"ל
ולא מצאו. אמנם מצוינו מאמרים אחרים בנמי' במעלות החזרה במס' סנהדרין
דף צ"ט כל הלומד ואינו חוזר רומה לזרע ואינו קוצר. ובמס' חגיגה ד"ט
ע"ב אינו רומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה פעמים ואחר).

יג) א. זוהר מתחכם כוזהר מתעשר עד ארגיעה; (במדרש רבה קהלת
ובירושלמי שבת פ' המוציא יין ר' אבוהו נחת לטבריא חמתי' תלמידיו
דרי' יוחנן אפוי נהירין [פ"י פניו צהובין] אמרו קמי' דרי"ז ר' אבוהו אוצר
מצא א"ל לט"ה א"ל אפוי נהירין א"ל אורייתא חדתא שמע וצהבו פניו דכי
חכמת אדם תאיר פניו. ומיז"ב במס' נדרים ט"ז ע"ב ע"ש).

יד) א. נאווה לחכם עצור במילין. אף כי לחסר לב.
ב. כשתדבר המעט. כי כפי שימעטו דברי האדם ימעטו מעותיו.
(כיו"ב במשלי ברוב דברים לא יחדל פשע).

תפוחי זהב במשכיות כסף

ג. השתיקה לבעל הדעת תוספת ולא מגרעת (מקורם במס' פסחים צ"ט ע"א יפה שתיקה לחכמים ק"ו לטפשים).

טו) מתי מעט הוליד עושר אנשי מופת. והמסכנות ילדתם אין מספר. (במס' נדרים דפ"א הוזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה. ובס' תנא דבי אלי' ח"ב פ"ה מלמד שחור הקבי"ה על כל מדות טובות שבעולם ולא מצא מדה טובה לישראל אלא עניות שמתוך עניותהן של ישראל הם יראים את ד' שאם אין להם לחם לאכול ובגד ללבוש ושמן לסוך הם מבקשים רחמים מן הממציא כל כו' ואין אדם לומד תורה אלא מתוך עניות כו' ושם בח"א פי"ח: ועוד אמר הוד לפני הקב"ה רבש"ע עני במה יקרא שמו לפניך בשלמא העשיר יקרא שמו לפניך ע"ש עשרו ע"ש כסף וזהב כו' אבל העני במה יקרא שמו לפניך אלא יקרא שמו על שם בני חכם כו').

טז) על המאת פתיים תכסה פתיותם, ושגגת חכמים תחשב זרון. טעות הנכבד גדולה לפי מעלתו (בקהלת רבה פ"א כ"י ברוב חכמה רוב כעס כו' ת"ח אי"צ התראה כו' לפום גמלא שוחנא תני בשם ר"מ לפי שהיתה חכמתו של נחש יותר כך היתה טבתו לפי חכמתו כו' ע"ש).

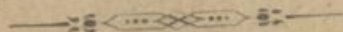
יז) לא ברוב ימים תחשב זקנה, ולפי מספר שנים שיובה, כי אך תבונות ודעת הן זקנת גבר ולבב חכמה תפארת שיבה (קידושין ל"ג ע"ב אין זקן אלא זה שקנה חכמה וע' נדרים דף מ"א).

יח) באחרית דבר רבים יחכמו, ומבין מראשית אחרית. נבון. (אנזה חכם הרואה את הנולד מס' תמיד).

יט) עשיר לבוש בגדי המזדות פגע בחכם לבוש בלויית. ויאמר לחכם אתה הוא שחברת החכמה וקבעת הנימוסות והרבה לתמוה עליו א"ל החכם אין מעלת האמת הבגדים החמדות, אלא הדעות הזכות — ויאמר החכם לא נברא מעלת העושר לצורך אנשי חכמה כי לא נבראו העמרות והמעילים. רק לכסות בהם ערות הכסילים. כי בהיות הצואר לבן לא יצטרך אל הענק. (במס' שבת דף קמ"ה מפני מה ת"ח שבכבל מצוינין לפי שאינן בני תורה).

כ) החכם! לא יגנה אותו הרש. (במד"ד קהלת פ"ט י"ב. חכמת המסכן מזויה אר"י וכי חכמתו של רעיק כווי' הוא שהי' מסכן אלא זה שמסכן דבריו שאינו מקיים מה שאומר נאה הורש ואין נאה מקיים). (עוד יבא איה"ש).

העורך.

מכתמים לימים טובים (מאת מ"ד"ה).

א. (שבת וי"ט). ביו"ט אנו אומרים „אתה בחרתנו“ כי בו מותר רק לברור היפה בנפה, הסולת מתוך הפסולת, ולא להיפך, כמפורש במשניות ביצה פ"א כשמאי ולא כהלל. —

שינה בשבת וי"ט תענוג כי נעמה; לכן דורשים המגידים בימים ההמה, למען יישנו השומעים ותמתק למו תרדמה.

ב. (יוה"כ). חכו"ל מנו ביוה"כ ה' ענוים, ונוסף עליהם בזה"ו ענוי-נפש פנימה, לשמוע אל תפלת השי"צ הע"ה ולדרשת המטיף התלויה על בלימה.

ג. (יום היחס) היום שבין ר"ח סיון לשלשת ימי הגבלה זה יום היחוס (כי בו חל יוה"כ המיוחס שנקרא כן ע"ש אמרם במשנה סוף תענית שבו יצאו ב"י במחול ואומרות וכו' תן עיניך במשפחה) — הוא יקרא בפי יהודי-אונגארן בשם „פאללאק“ ויש לתת טעם וסבה. להקריאה של חבה, כי כן דרך הפולגניים מלפנים מאז, שההורים בוחרים לבנם כלה נאה וחסידה ולא הוא בעצמו — מצא אישה ולא מוצא אני — ועפ"י רוב בוררים ממשפחת היחס; וכה בטרם נגמר השדוך עפ"י משה הסרסור הנאמן לקבלת התורה בת-השמים (כאמרם: מורשה, מאורשה), בקש הקב"ה, אשר קד שגו במצותיו (והסי': הרבו עלי מאד מהר, בני' תר"ג), להביא לפניו ספר היוחסין, זכות אבות, וחתן-התורה מהר לקדשה בטרם שיראנה ויאמר „נעשה ונשמע“ טרם ידע מה כתוב בה, והזווג עלה יפה והיא תהלתנו ותפארתנו סלה!

ד. (פסח) כילי אמר בשבתו על הסדר נוסח הרגיל: כל דכפין ייתי וייכול. וישאלהו בנו: מה נשתנה? כלומר הלא תמיד אתה מונע מרעב לחם וצא תאמר לו. — אף הוא השיב לו: עבדים היינו לפרעה! כלומר אין זה כי-אם דבר-שפתים ולא מלבי, כי כמוני כפרעה אומר ואינו עושה מבטיה ולא מקיים. —

ה. בפרקי אבות נקרא ת"ח בשם „בור סיד שאינו מאבד טפה“; לכן להיפך ע"ה הוא בור המאבד טפה. הא כיצד וטפה זו מה היא לה? הרי כשמגיע בסדר הגדה למכות: דם

מכתמים לימים טובים

צפרדע וכו' הוא חושב כי יען שכל תיבה היא מכה בפני-עצמה, אי"כ גם מכות-בכורות, לדעתו, שתיים הן וטובל אצבעו בכוס ומוזה עליהן שתי טיפות ומאבד טפה אחת בשגגה! — על-כן יאמר שככה לו יעשה כמשפט הזה מדה כנגד מדה, כי גם הוא בהגיעו לוידו: אשמנו, בגרנו וכו' ומתופף על חזהו אצל כל מלה, וכך הוא מונה: דברנודופי, לשני עונות ולוקה שתיים, כפלים כחטאתו על כי הוסיף מכה בבכור-מצרים. —

(ו) תופש ישיבה שלה לכלי עשיר את אחד הבחורים, לאכול על שלהנו לחמא עניא בליל-שמורים. ויתן בעה"ב לפניו מעט אוכל וכוס יין קמנה פיה צר, ולהסיה דעתו מהלכות אכילה ושתייה כדת הסיעו לדברי-תורה הלכות הפסח, וישאלהו לאמר: מה ראה ר' יהודה על ככה לתת סימנים בעשר מכות ויעמידן על שש. "דצ"ך עד"ש באה"ב"? אף האורח הצעיר השיב לו בערמה ויען: יען מנהג ישראל הוא לטבול האצבע בכוס ולהשליך מתוכה טפה אחת על כל מכה! ומה יעשה מסכן כמוני אשר הגביע שבכפו בגפו לא יכיל יותר מעשר טפות וכי ישפכן ארצה יתרוקן כלו ומה ישתה? לכן מדאגה מדבר בא ר"י הנקרא בעל-שם בסמניו והקדים רפואה למכה זו וחקר ותקן דרך קצרה להיות לוחש על המכה לכלול המכות כלנה ולתמוך יסודתן בשלש תיבות, או אז בהשתפך מהכוס רק שלש טיפין תחת עשר, לא ידע כי"כ כי יביאנו חסר, ויבטח הנותן בכוס עינו, כי יגיה אל פיהו העודף מיינו.

(ז) מלמד שאל את אחד תלמידיו בחדר: איה מקום מנתי "מכות" באיזה סדר?
ויענהו: בעל החגרה נתן בלב להורות, כי נסמכו מכות למסכת בכורות!

על השאלה: מדוע אין אנחנו עושים זכר לדורות, על המסופר ביצ"מ במכות בכורות, "ולבי" לא יחרץ כלב לשונו"? שלש תשובות בדבר. (א) חז"ל אמרו שלא לדור במתא דלא נבא בה כלבא דתמן שכיחי גנבי; ולכן המנהג שהילדים גונבים ושוממים האפיקומן מתחת הכר, לסימן שלא נמצא כלב — (ב) אמרו: אליהו בעיר כלבים שוחקים, מה"מ בעיר נובחים; וע"כ

מעמידים כוס של אליהו כאשר הוא מלאך הברית (ובשמו נקרא „כסא של אליהו“) ובזכות דם מילה נגאלו ישראל, ובגלל בואו לא נבחו אף לא שחקו שבא גם מה"מ להריגת הבכורים ונאלמו דומיה. — ג) טעם פשוט ואמת כי ממצרים ועד הנה שאון קמינו עולה תמיד והני כלבי דחציפין נובחים, ובפרט בזמן חג הפסח הנה באים בעלילת רצח־דתי ואומרים שאנחנו ילדים זוכחים. —

ט) (ימי הספירה) יש רבני-טעמפעל שאינם עושים כדת הש"ע, בחדש ניסן מספידים שלא כהלכה ובימי הספירה מסדרים קדושין. וטעמם ונמוקם עמם כי באמת על המת לא בוכים ואינם מתאבלים, ולבם שמה ועלו ונהנים משכר הדרישה שמקבלים; והמצוה „וספרתם לכם“ בעיניהם קלה, מפני ההכנסה שלהם גם מהכנסת כלה, ולפי שדנים ג"ש מעצמם כי כן המצוה „וספרה לה“ הדל להיות לה אורח בדרך נשים והמרכה לספר המעות היו משובח.

י) (שבועות) בחג זמן מתן תורתנו הקדושה המנהג לאכול לביבות (קרעפלעך) בעלי צלעים שלשה, לפי שכל מעשה אותו יום הי' משולש: אוריין תליתאי ירחא תליתאי עם תליתאי וכו' (בס' „דברי חכמים וחדותם“ ח"א הארכתי).

יא) (סוכות). האתרוג בנוה שתול, אם בו מום למעלה מחוטמו פסול; כן האדם ממעל לחוטם לו עינים ולמטה ממנו הפה והשפתים. אשרי הגבר הריחו ביראתיה' ולו לב טהור ורך, בורת ברית לעיניו ולא יביט און, גם נוהר ונשמר מכל דיבור אסור ודבר-בליעל, הוא זה ישר וכשר מן המהדרין וראוי לברכה ותהלה; אכן אף מי שאינו יודע להזהר בסמני-טהרה למטה מחוטמו והוא נדיב משכיל אל דל בעין-יפה ועוסק בצרכי צבור בגלל הכלל באמונה ותמים, אעפ"י שחטא בפה וניב-שפתים ישראל הוא ולא ידה ממחנה העברים.

יב) (סדר המערכה בגבולין). מערכה גדולה נשגבה, שיש ביד אצבע קטנה עבה, אלמלא המעכבת והחוצצת היתה הכף הפרושה לשלום עליכם נכנסת ומתרוצצת בחדרי בטן, באין מעצור קטן נצב לשטן. — וזאת שנית שיש קרקע מתחתית תיבת אבק-טבק שמריחום בו. לולא זאת היה מי שמתכבד

צמה,
בכוס
על-כן
גם
אצל
ותים,

רים,
לפניו
בילה
מר:
מידן
לו
זליך
אשר
דצה
קרא
גרה
דתן
חת
כי

מכו

על
?

לא

ים

ב

בצביטה תוחב ונועץ שם אצבעותיו עד תהום עמוקה תחת —
ועוד בה שלישיה שיש בביהכ"נ כותל מערבי ומזרחי, לולא כן
היה הבא שמה הולך קדימה לפניו ופוסח על ראשי העם עד
אפס מקום, והיוצא לאחוריו מתפלת ש"ע נסוג ונזור לאין קצה
גבול וסוף — והמערכה הרביעית שיש רבים עתה מתפללים
בנוסה ספרד בקלוזי ומתנהגים בחסידות ועכ"פ הבושת תעצור
בעד עבירה בגלוי, לולא הם אזי הי' כבר הפרוץ מרובה על
העומד, פג טעם מנהג גדר וסיג, מקרא שמים עבר כמים,
היהדות הישנה הנאמנה הלפה כעננה והודה פנה, ותושיה נדחה
מפני הדש, העשוי לבלי דת אשר לא כדת!

אשת חיל. *

תרגום מאת: יצחק שענבלום.

א.

בעיר לייפניק בבוחם חי לפני מאה שנים בערך איש הנודע בתמיכתו וצדקתו
ושמעון יעסעל שמו. הוא היה אב למשפחה עניה ובועת אפו עבד להוציא מטרבלתו
הקטנה די פרנסת אשתו וששה בניה. אבל העסק הזה לא הספיק לו די צרכיו.
החוסר והעוני היו אורחים ידועים בביתו. אולם מעולם לא היה עוד מצבו כה ברע
כמו עתה. זאת היה קרוב לימי החנוכה. בחוץ שרר קור גדול ובני משפחתו ישבו
לפני עלות השחר בהחדר האירוסים קפואים רואנים ודעבים; הם לא ידעו איפה
לקחת את הכסף הנחוץ להחיות את נפשם יום אחד. בלב עצב ונונה לקח האב את
השק הריק, שמהו על כתיפיו ויצא החוצה לבקש לחם. ¶

„חכו בני במתון, אקוה כי עד מהרה אוכל לשוב אליכם ולהביא לכם מעט
אוכל, איך שיהיה, אף אם אשכור היום רק מעט אמחר לשוב בערב להדלקת
נרות החנוכה.“

„ישלח די לך את אליהו הנביא שיעזור לנו“ — קראה אשתו אשת-החיל —
כמו שהושיע לאיש החסיד שבין לילה אחד בנה בעדו ארסון נפלא. יברכה די
וישמך יאר די פניו אליך ויחונך וישא די פניו אליך וישם לך שלום.“

אחרי כן שבה האם הדואגת הלבישה את שני בניה הבכורים שילכו להתפלל
לבית-המדרש את תפלת-שחרית, וארכעה בניה הקטנים שכבו עוד על מטתם ונמו את
שנתם. אשת-החיל החרדה לקחה את סדר-התפלה בידה והתפללה תפלת-שחרית
מעמקי לבה המלא בטחון לדי, הוא לא נמרה עוד את תפלתה כאשר שב האיש
במהירות ובשמחה הביתה.

(*) הספור הזה נוגע קצת לקורות חיי רבנו הנאון רשכבה"ג מוה"י ברוך
פרענקיל וצ"ל בעיס „ברוך טעם“, ועטרת חכמים.

„משאלותך נמלאה אשתי היקרה, עוד מהר מאשר חשבנו. כאשר עזבתי את החובי-יהודים ללכת אל השוק עברה לפני ענלת ביהודואר. השמש טרם יצאה על פני הארמה, ואני רואה איך דלת ענלת ביהודואר נפתחה ושני צורות נפלו ארצה. הראשון היה גדול והשני קטן. את הקטן שמתי בשקי, קראתי לעגלון ביהודואר היעמער — שהוא מכירו מכבר — שיעמוד מסרתי לו צרור אחד ומחרתי הביתה עם הצרור השני. התדע, אשתי מה כתוב על הצרור? בו מונחים שלשים אלף כסף!“

„למה איפוא הכאת את צרור-הכסף הביתה ולא השבתיו תכף להעגלון?“
 „כאחת הפתיות תדבריו! למה? יען כי חסרו לחם ועצים אנחנו. עתה רחקה כבר כל האנה מאתנו, כי משאלותך שאליהו הנביא יחיש לעזרתנו נמלאה כה מהר.“
 „האם יצאת מדעתך? משאלותי נמלאה? אני הלא לא שאלתי מעולם שתארח אל חברת ננכים, ואנה תזכיר עוד בהחטא הזה את שם אליהו הנביא? שמעון, הלא נחפזת לאיש אחר.“

„הלא אין את נפשי לטמון את הכסף. אני חפץ לקנות רק את הדברים הנחוצים לי ביותר; ואקח ממנו רק איזה מאת כסף לבונן לי עסק הנון וכאשר ישלח ה' ברכה במעשי ידוי אשיב את הכסף הזה.“

„אל תדבר מדרכת ד' בנשימה אחת שבה תחפז לשר את רעתך. האם יצאנו אני או אתה מדעתנו? האתה הוא האיש הירא והנאמן שמעון יעסעעל, אשר כל בני קהלתנו יזכרו ויסלאו את פיהם תהלתו? האם היית לאיש אחר? השב תכף את הכסף, ואם לא תחפז ללכת בעצמך תן לי את הכסף ואשאהו אל ביהודואר.“

„אשתי היקרה, את היא אשרי, יקרה את לי מפו ומפנינו, אבל איפה נקח לחם ועצים בעד בנינו הרעבים והקפואים? ושמן להדליק נרות-החנוכה? האמיני לי, כי זאת היא אצבע אלקים שבה מהר נתעשרנו וכו' —“

„מה?“ שמעה אותו אשת-החיל בדבריו „נתעשרנו?“ איזהו עשיר, אמרו חו"ל השמח בחלקו. האם נוכל לעולם להיות שבעי-רצון ושמחים בהעושר הזה? איך יערב לאכנו לקנות לחם ובגדים בעד כסף גנוב בלי שתודיד אותי הבושה דומה, ובלוי לחשוב כי כל האנשים מורים עלי באצבעותיהם? שמעון, מהר להשיב את הכסף טרם ישבו בנינו מתפלת-השחרית הביתה, כי לוא יודע להם שהוריהם הם אנשי בליעל, ידדתי חיים שאולה מפני הבושה. שמעון השב את הכסף!“

„את הכסף לא אוכל ואי-אפשר לי להשיב כי עד מהרה היו מביאים אותי אל המשמר. גם עתה לא אדע אל נכון אם לא ישמני בהמאסר ואם לא יבואו השוטרים לקחת אותי. אם יגלו על ביהודואר את חסרון הכסף הזה ימתחו תכף את קו החשד עלי, או בקרת תהיה לי, ויברקו את בתי על כן עלי להסתיר את הכסף על מקום בטוח.“

בדברו המלים האלה, העתיק ארון גדול וכבד מן הקיר, הרים בידו קרש-הרצפה אחד אשר לא היה קבוע היטב וישם את הצרור תחתיו, ויכסהו במעט חול החזיק את הקרש והעמיד את הארון על מקומו. כאשר הביא כבר את אוצרו אל מקום בטוח הוקל לו מעט. הוא שאף רוח אל קרבו והוסיף לדבר:

„ישום איש לא ראה כי שמתי את הצרור בשקו ושום איש לא יבקשהו וגם לא ימצאהו על המקום הזה. ואם אמנם ישימו אותי בכלא על איזה זמן, אולם בעד

נחת
לולא בן
העם עד
אין קצה
תפללים
תעצור
זבה על
כמים,
הנדרחה

ווצדקתו
מסרכלתו
דיו צרכיו.
כה ברע
חתו ישבו
דעו איפה
האב את

לכם מעט
להרלקת

חיל —
ברכך ה'

להתפלל
ונמו את
ת-שחרית
וב האיש

ה' ברוך

שלשים אלף כסף כדאי הוא דבר כזה. ובאשר כי אין ראיות ברורות ומופתים חותכים המוכיחים את עוני, יוציאני חפשי, ואז נוכל ליהנות במנוחה ובשלום מאוצרנו."

"מהאוצר? האם תדבר מהגנבה מהעון? אני לא אקח שום חלק ממנו, כן, אני בעצמי אודיע זאת על ביהודואר אם לא תשיב את הכסף."

"את לא תעשו כזאת, ולא תביאי שואה על בעלך. הרנעי נא וחומי. אם גם עשיתי את מעשי שלא בצדק, אין את אחראית בעדו. שערי נא בנפשך אם לא ספרתי לך מכל זה אף מלה אחת והבאתי את הכסף הביתה. האם לא הוית מקבלת אותו בלי שום טענה ומענה ותקני בעדו לחם ועצים ושמן?"

"שמעון, הוית לאיש אחר מאשר הוית כל ימי חיך וגם מאשר הוית גם לפני הצי-שעה, אם תדבר דברים כאלה. כמה גדולים דברי חזיל אשר קראתי זה לא כבר בספר, "שמחת הנפש", עניות מעבירין את האדם על העתו ועל דעת קונו."

עתה תתרגו יעססעל מעט ובקול רועד מחמה ורוגו נתן על אשתו בקולו:

"אין חכמת האשה אלא בפלך אמרו גם כן חזיל, והצדק אתם. מה כפוי-הטובה את ותחפצי להכביר עלינו בדברך עוד יותר את משא החיים הרובץ עלינו הכבד גם בלי זה. תחת לקבלנו בזרועות פתוחות ולהודות לי, עוד תוליכי עלי אימים כי תלשיני עלי. בעד מי עשיתי את מה שעשיתי? בעד עצמי באמת לא! בעבורך ובעבור בנינו העניים עשיתי זאת ועתה תבואי עוד עם הקנתור ואהבתך את המדנים להראות את צדקתך הנפרזה לבעבור הרעימני ולהרגיז מנוחתי."

"שמעון יקירי, זה עשר שנים כי קשורים אנחנו זה בזה בחבלי-הנשואין. האם בכל משך העת הזאת נפל איזה ריב בינינו? סבלנו ביחד ימים רעים, עתים קשות ודאגות כבדות ומעיקות האם היה אחד מאתנו קנתרן ואוהב-מדנים? אבל אתה הבאת כעת עם ההון שעשית בלא-צדק גם ריב ומצה אל ביתנו השלו והשקט, תצעק ותכעוס בקול רם עד כי בנינו הקטנים הקיצו משנתם ותקרא לי אשה כפוי-טובה? האם לא תראה ותכיר את השואה שהבאת עלינו? שמעון, השב את הכסף. די יוכל לעזור לנו באופן אחר, ולמה איפוא תולך בדרך לא ישר?"

המלים האלה הסמו עד מהרה את הקרה שהיה נטוי על לב יעססעל. רמעות נראה בעיניו, הוא קרב אל אשתו אחו בידה הימנית הפשוטה ובאנחה בטא את המלים:

"צדקת ממני רחל, סלחי לי, אם הראנה בערך ובעד בנינו העניים יכלה להתעות אותי ולהוליכני שולל ללכת בדרך כזו, לנגוב ולדבר אתך קשות. יש את נפשי לתקן את המעוות, אולם אם אשוב את הכסף הלא ישימו אותי בכלא על שנים רבות. ואם כן עוצי עצה מה עלי לעשות?"

"הרחק את הגנבה מביתנו, והמקום יראה לך דרך טובה ללכת בה," הבא לטהר מסעיין לו" אמרו חזיל.

כאשר מהר יעססעל לקום ממקומו להעתיק את הארון ולקחת את הצרור מן המקום ששם הצפינו, שבו שני בניו מתפלתי-השחרית פתחו את הדלת ואהריהם הענלון שני שוטרים ופקיד ביהודואר גבוה.

"הזה הוא הרוכל יעססעל," שאל ראש ביהודואר את הענלון" אשר תאמר עליו שהוא הודיע לך כי מנעול הענלה נשבר וכי נפלו איזה צרות ארצה?"

„כן, אדוני הראש זה הוא יעססעל, אותו מכיר כל ילד קטן בעירנו; הוא איש תמים וצדיק והוא בטח יתן עדותו עלי כי הנני נקי, ולא אוכל לחלוטין לדעת מאומה מצרור הכסף הנשלח לבורוויים“.

„ספר נא אדוני יעססעל גופא דעובדא היכי הוי“. אמר ראש ביהרואר.
יעססעל ספר את כל המאורע, שאנחנו יודעים אותו כבר, רק מהצרור עם השלשים אלף כסף לא הזכיר אף מלה אחת.

„ואתה אדוני, שנה אחריו הראש“ ראית איפוא איך נדע הבריה הנמשך לאורך עגלת ביהרואר, ואיך הצרורות נפלו ארצה. קראת למר ריעמער שיעמוד, הרימות את הצרור ונתתיו לו. הלא כן הוא?

„כן הוא כל המעשה. אבל אני ראיתי כי רק צרור אחד נפל מהעגלה ואותו מסרתי תיכף למר ריעמער.“

„אבל בכל זאת זה הוא דבר נפלא. אם ראית איך הבריה נדע, הלא לפני זה אי-אפשר היה שיפול איזה צרור מהעגלה, ואם הודעת זאת תיכף למר ריעמער הלא לא נפל שום צרור גם אחרי זה. אתה הרימות את הצרור הנשלח לענער ומסרתיו למר ריעמער. אולם עוד צרור אחד חסר שבו היו רצופים שטרו-ערך בסך שלשים אלף כסף. האם לא תדע מאומה אודותיו?“

„יעססעל לא יכל להצלחתו לענות מאומה כי העגלון החל בכל פעם מחדש להוכיח את צדקתו וישרת-לבו, ולהצדיק את יעססעל, עד כי אחד השוטרים שאל את יעססעל:

„הלא כפי שתספר בעצמך יצאת היום בבקר למסחרך, ולמה איפוא מהרת הביתה?“

„אנכי שבתי במכוון הביתה לספר לאשתי את המקרה שקרה לי עם ריעמער ועגלת ביהרואר, ואמרת עתה לצאת“.

„הם...“, אמר השוטר השני“ בכל זאת נפלאה היא בעיני. הלא אין המאורע הזה כה נכבד לאשתך עד כי מהרת לשוב הביתה ולספר לה אודותיו. ומה זה איפוא קנה לך כי אצת אדוני לביתך?

השוטרים התחילו מסתכלים זה בזה ומבטי עיניהם נפגשו ויאמרו אחרי כן בקול רם:

„עלינו לבדוק את הבית. אל יהיו שום איש לזיו מן המקום שעליו הוא עומד ומי שימרה את פינו יאסר תיכף“.

הם החלו לבדוק ראשית-כל את שקו של יעססעל. לוא אחרו הפקידים לבא אחרי שלשה דקים או היו מוצאים את הצרור בשקו. עתה בדקו את יעססעל ואשתו, חפשו בהכרים והמטות, פתחו את כל הארנונים והארונות, בקשו למעלה ולמטה, בחדר-הבישול, בהמרתף ובהאוסם. אבל בשום מקום לא גלו את עקבות הנגבה. גם את הארון הכבד העתיקו מן הקיר, ובאשר לא מצאו מאומה תחתיו העמידוהו על מקומו. הבריקה לא משכה שום תוצאות אחריה. בכל עת הבריקה הסב יעססעל את עינו מאשתו, הוא ירא פן יענו מבטיו על הטאו.

אבל כאשר אמר אחד השוטרים אל יעססעל: בשם החק הנך אסור, ואבקשך ללכת מיד אחרי. הוציאה האשה האמללה צעקה גדולה ומרה, אשר הרעישה גם את לב שליחי בית המשפט.

„אבל מה תחפוץ אדוני, מהאיש העני הזה, החל העגלון להתחנן? הלא לא יכול לאמור כי נתן לי את הצרור אם גם לא ראה אותו. תחת להודות לו על אשר הודיע לי את האסון שקרה וכלאו אותו בהמאסר. זה הוא משפט נאה.“

„דום“ נתן עליו הראש בקולו „ואם לא אז תובא גם אתה עם לשונך הרעה אל הכלא“.

ואל האשה האמללה אשר זרם דמעות נזל מעיניה אמר הפקיד בקול משתתף בצערה:

„אל תוסיפי לחשוב אודות זה, ובל יפול לבבך. בעלך יובא רק אל הכפה וזאת אין דבר כה רע. אם באמת חפץ מפשע הנחו ולא היתה ידו במעל הזה אז עד מהרה תצא כאור צדקתו, והוא יהיה חפשי לנפשו, אולם אם אשם הוא או אמנם לא יוטב לו. אולם אנחנו מקוים כי הכל יגמר בכי טוב.“

„יעסעל הוא כה חפץ מפשע כמוני, צעק העגלון“ ולמה לא יאסרו גם אותי, רק את האיש הצדיק והעני אשר השיב לי תיכף את הצרור אשר מצאו? אם ירע המלך למצער מה הם עושים בשמו? זה הוא —“

„אם תוציא עוד מלה אחת מפיך גם עתה תאסר“ נתנו עליו השוטרים בקולם, ועתה גש הלאה!“

„האם מותר לי לפחות לקחת פרידה מאשתי“ שאל יעסעל.

„זאת מותר לך“, אולם מהר והחש את מעשך, כי יחכו עלינו באימתנות, וכי זה שתי שעות שבאנו הנה“.

עתה קרב יעסעל אל אשתו הבוכה ולחש לה אל אונה:

„תודה לך. על ירך שבה רוחי אלי ותוליך אותי בדרך הישר. התישבי נא באיזה אופן להשיב את הכסף לביהודאר בלי להזיק לנו ואם לא תרעי מה לעשות, ספרי להרב הכל ושאלי אותו לעצתו“.

יותר לא יכל יעסעל לאמור אל אשתו העוובה. שני השוטרים העמידו אותו באמצע ראש ביהודאר והעגלון אחריהם ובה עברו את החוב היהודים ללכת אל המאסר.

ב.

בכל רחוב היהודים הגדול עורר המאורע הזה התרנוות נמרצה ולא היה שום איש אשר חשב כי יעסעל הוא אשם. הם החליטו כי הוא רק קרבן בעד צדקתו וכי היא היתה בעוכריו, ועל ידה מתחו קו החשד על איש תמים וחרון במלאכתו, על כן השתתפו כולם בצערה של המשפחה האמללה. אנשים רבים באו אל האשה המדוכאה והרצוצה, ורק עתה נגלו לעיניהם כל עניה ולחצה. כולם השתדלו להסיר ממנה כל צער המחסור והעוני ולהושיע לה ברוב או מעט. זה הביא עצים וזה בא בצרכי המזון ובכסף, וכאשר נטו צללי ערב והלילה בא הפיצו נרות החנוכה המתנוצצות מהבית הנמוך החוצה אור מפיך שמחה וניל, כמו בית אחד העשירים. כל אחד התאמץ להשכיח מלב האמללים את כל מצבם הרע, וחפצם הצליח כנראה בידם. בשעה מאוחרת בלילה עזבו האנשים אשר באו לבקרה את ביתה העני. האשה רחל יעסעל נשארה עתה בפעם הראשונה בודדה, מהשעה שבה קרה המקרה המרעיש והמכהיל. בפעם הראשונה מצאה עתה עת ומנוחה להתכונן במקרי היום הזה. אולם אי אפשר היה לה להביא סדר ומשטר בהערבוביא של המאורעות שבאו עליה כסער זועף.

. . . היום בבוקר לפני עלות-השחר לא ידעה מוצא לכסף לקנות לחם ועצים בעדה ובעד בניה, וחשבה בעצמת יאושה כי אין אדם כה אומלל ועזוב על כל פני האדמה כמות וכוונת הרעבים והקפואים. עתה היה לה כבר הכל לרוב, וככל זאת היתה עתה יותר אומללה מאשר בעת שחסר לה אף לחם צר ומים לחץ. היום בבקר היו עוד עניים ותמימים, ואחרי חצויה שעה היו כבר בעלי הון גדול של שלשים אלף כסף אבל עם זה היה בעלה לנגב ורמאי. שמעון שלה הוא נגב? לא! הלא הוא בעלת-השובה, הוא התחרט תיכף על מעשהו אשר עשה בלי מועצות וישוב-הדעת. כל אנשי העיר אומרים עליו כי הוא איש צדיק ותמים. . . ודי שענש אותו תיכף על רשעו בעונש קשה כזה, קבל את תשובתו ויסלח לו כמו שהיא בעצמה סלחה ומחלה לו. אולם שם תחת הרצפה היה צפון הסוד הטמיר, רק קרש דק מבדיל בינה ובין הכסף, רק קרש דק מכסה עול בעלה. . . לוא ידעו ברחובי-היהודים מה נסתר תחת הרצפה הזאת, האם גם אז היו שמים את לבם אליה והיו עוזרים לה? ועם בעלה האסיר מה יהיה? . . . מה תוכל לעשות להושיע לו? התחזור את הכסף? החזרת הכסף היתה מביאה בכנפיה עונש קשה-להאסר על כמה שנים-לבעלה העני המכלכל ומפרנס את משפחתו, וגם היתה מעירה תעוב ושאט נפש של כל בני-הקהלה לבעלה האומלל! או האם תסתירה? מעשה כזה דומה הוא כאילו לקחה חלק בהמעל הזה, מה שנפשה תבחול ותמאוס, ואם יבואו עוד הפעם לבדוק את ביתה, מי זה לידה יתקע כי משוטרים הפקחים לא ימצאו את הנגבה? . . .

אחרי כן עפו מחשבותיה אל אישה האסור כנגב, לא נגב לא היה! כבר חדל להיות נגב! הלא התחרט על מעשהו וכבר נענש על חטאו, בכל ימי חייו שום דבר שום נסיון לא היה יכול להטותו כמלא השערה מדרך הישר, ועתה הוא כלוא בלי מאכל ומשתה, כי בהיותו יהודי אסור לו לאכול את מזון-האסורים וגם לא יכל להדליק היום בערב את נרות-החנוכה, ואנחנו אוכלים ושותים פה בהרחבת-הדעת והנגבה נסתר תחת קרש הרצפה — — —

בהמון מחשבות כאלה שכבה אשת-החיל על מטתה בלי יכול לסגור את שמורות עיניה, בעת שנשימת ונחרת בנה השבעים העירו כי מהם לא שללו מקרי היום את שנתם הערבה, וכאשר החל השחר לעלות נאחזה בחבלי שנה ונפשה הנדכאה רקמה חזיונות וחלומות מעציבים ומדאיבים, עד כי בצעקה גדולה נתעורה משנתה והקיצה את בניה הקטנים.

היום בא, עוד בשעה מוקדמת בבקר באו שני פרנסים והודיעו להאשה האמללה, כי מצד הקהלה יעשה כל מה שאפשר להוציא עד מהרה כאור את צדקת אישה: הקהלה מחויבת לעשות כזאת לא רק בעדה אשת שמעון יעסמל, רק גם בעד עצמה, כתם ועון כזה לא יאח הוא שירבוץ על הקהלה, והיא תוכל להיות שלה ושקטה ואין לה לדאוג לאישה.

איזו שעות אחרי כן עבר מכריו אחד את חוצות לייפניק וכירו פעמון גדול המשמיע את קולו למרחוק, והכריו כי ננגב מביהרואר צרור אחד שבו היו רצופים שטריי-ערך בסך שלשים אלף כסף, ומי שישב לביהרואר את הצרור הזה יקבל שכר חמש מאות כסף.

בשכר הימים היה סך כזה עצום ורב מאד, ואפשר לשער איך כל האנשים למגדול ועד קטן בתוך ומחוץ לרחובי-היהודים השתדלו בכל מאמצי כחם לגלות את

אשת חיל

עקבות הצרור. ימים מספר היה רק המקרה הזה לשיחה בפי כל הבריות בלויפנוק אבל כל העמל והעבודה — ללא הועיל.

ביום השני אחרי שנאמר יעססעל הובא לפני השופט, אולם בכל הדרושה והחקירה שנמשכו איוו שעות לא עלתה בידו להרים את הצעיף המכסה את הרז הזה. כה עברו שני שבועות, ולרחל יעססעל נדמו לשנים תמימות, היא לא הקשיבה בכל משך העת הזאת שום מלה של חשד על אישה. אדרבה, כל האנשים השתדלו להרגיע את רוח האשה האמללה הזאת, כי תצא כאור צדקת אישה, והראו לה אותות ורגשות השתתפות אמיתית. אולם במצב־נפשה הנוכחי, העציבה כל מלה של השתתפות ורחמנות עוד יותר את רוחה הפצוע והנענה. היא דמתה בנפשה כי היא מועלת וחוננת, אשר אם נודעה גופא דעובדא לאנשי־הקהלה היו כולם פונים את פניהם ממנה בשאט־נפש.

עתה כבר כשל כה סבלה לנשוא את הלחץ המציק הזה. לה נחוץ היה איוו איש לשפוך את שיחה לפניו, ואל מי מהאנשים תפנה לגלות את סודה אם לא אל הרב שאותו הזכיר גם אישה בהפרדו ממנה?

במשך שני שבועות נלחמה ביום ובלילה עם הרעיון הזה, בלי יכול לגמור בדעתה מה לעשות. אמנם היא היתה בוסחת בחכמת ואמון הרב, אולם זה היה הדבר שעצר אותה מלכת אליו. היא ידעה כי הרב חשב תמיד את בעלה לאיש צדיק תמים; והיא, אשתו תלך לחלל את כבודו ולעולל בעפר קרנו לפני הרב? אבל עליה היה לעשות את הצעד הזה ומה גם כי אישה בעצמו הפין כזאת.

רחל יעססעל לא היתה רק אשת חיל טובה וחרדה כי גם בעלת מבט זך וחד ושכל חרוף וממורט, ובירה היה לחרור אל תוך הענינים הכי־סבוכים. היא נמרה בדעתה לספר להרב את כל אשר קרה בלי להעלים ממנו אף הדבר קל־הערך ביותר, "לבקש אותו שיורה לה דין־תורה: אם מחויבה להשיב את הכסף גם אם יענש בעלה להאסר בכלא שנים רבות, או תכריע הצלת אישה החלש הזן ומפרנס את בניה את קף היושר והצדק. את הצרור חפצה בכל אופן למסור בידו הרב, היא לא יכלה עוד לשאת להשכין באהלה עולה.

אחרי כן החלה לפקפק אם לא תזיק בזה לבעלה תחת להיטיב לו. אם ישוב הרב את הצרור לביהודואר הלא עליו — מובן מאליו — להגיד ממי קבלהו, האם לא טוב היה גם בעד הרב אם קבל את הכסף בלי לדעת בעצמו ממי, למען יוכל אחרי כן לאמור או — אם ידרשו זאת ממנו — גם לשבוע בצדק ובאמונה כי הוא אינו יודע מי נתן לו את הצרור.

המחשבה הזאת מצאה חן בעיניה. ביום החמשה עשר לאסירת בעלה בבקר השכם לפני עלות השחר כבתה את הנר שהיה דולק, הרימה את קרש־הרצפה, לקחה את הכסף הצפון ממקומו, ועטפה אותו במטפחת אשר הניחה למראשותיה והעמידה את הארון על מקומו. לפני הצהרים שמה את הצרור מתחת לסינורה וכוננה את צעדיה ישר אל בית הרב.

כאשר הניעה אל חדר הלמוד החל לבה לרפוק בחוקה עד כי באזנים קשובות התאמצה להבחין בין קולות הנערים הלומדים אצל הרב, אשר השמיעו קול שאון והמולה. כעת היה זמן לסוד ה"שעור" שבו לקחו חבל כעשרים נערים. בלי לרפוק, פתחה מעט את הדלת כפי שהיה נחוץ להשליך את הצרור החרדה, סגרה תיכף את הדלת ומרהה החוצה ושם נעלמה אחרי רגעים אחדים בין הסון האנשים הבאים ושבים.

שום איש לא ראה אותה. רק איזה תלמידים שישבו קרוב להפתח שמעו כי הדלת נפתחה וראו כי איזה חפץ השלך החדרה בלי לדעת מה מונח בהמטפחת ומי השליכה. אם היתה נופלת, תחת צרור קטן כזה, קורה גדולה אחת מהספון החדרה לא היה שום איש פונה את לבו לזה בעת-הלמוד. יותר מחצי שעה היה הצרור מונח על הרצפה, וכאשר נגמר השעור, הרים אחד הנערים את המטפחת ונתן אותה להרב באמרו כי היא השלכה החדרה בעת הלמוד. הרב נגש אל החלון ופתח את הצרור בעת שתלמידיו עזבו את ביתו. אבל כאשר קרא את הכתוב על הצרור נרעש ונרתע לאחוריו. על הצרור היה כתוב: „אל הארון ערנסט ראדעריך בבורווייס: בו רצופים שטרייךך בסך שלשים אלף כסף“.

שם הרב אשר כהן בעת הזאת פאר בלייפניק היה תאומים-פרענקיל* הנודע לתהלה בתכונת נפשו הזכה חכמתו העמוקה וצדקתו ואמונתו הטהורה.

הרעיון כי הוא אוהו עתה בידו חפץ שעורר התרגזות והסתערות עצומה בהעיר הסב לו רעדה קלה, והדריכהו בעת מנוחה, אשר לא עזבתהו אף בעתים היותר רעות בכל ומי חיוו. אולם התרגזותו היתה רק עדי רגע. אחרי רגעים אחדים שבה רוחו וזכות שכלו אליו, אשר באמצעותן היה יכול להבחין ולשפוט אף על הענינים הסבוכים והאחוזים ביותר.

החותמות של הצרור אשר נסה בזהירות היו שלמים. בעת הזמנה חשב והתבונן מי היה יכול להשליך אל תוך הדרו את הצרור הזה ושת עצות בנפשו מה עליו לעשות.

„אם כן“ החל לדבר בקול שפל אל נפשו „איש אחד מקהלתנו הוא הנגב. מי האמין כזאת! או האם הנגב הוא נוצרי, אשר יפחוד כי יגלו את עקבותיו והשליך את הצרור הזה אל תוך ביתו, להרחיק ממנו כל שמץ חשד? עליו לספר זאת בהכרח. להאשה יעססעל, כדי שתדע כי הנגב נמצאה וכי יצא אישה עד מהרה חפשי מהכלא. או האם יעססעל הוא הנגב ואשתו השליכה אל ביתו את הצרור? לא, זאת הוא אי-אפשר! אבל אם היא עשתה זאת, אז הנה אשה חכמה, וגם לי הטיבה כי אינני יודע כעת ברור מי עשה זאת, ואוכל בצדק להחליט כי לא אדע מי נתן לי את הצרור הזה. שמעון יעססעל בטח לא עשה כזאת, כי הוא יושב תחת המנעול והברוח“.

בדברו את הדברים האלה הניח הרב את הצרור אל הארון ושם את המפתחות בצלחתו. תפוש ברוב שרעפיו צעד בחדרה אנה ואנה ולא יכל לגמור בדעתו מה לעשות. אם ישוב את הנגב אל בית-המשפט, או יתן ידים לחשוד בגלוי כי איש אחד מקהלתי עשה את התועבה הזאת, ואז לא רק שלא היו מוציאים את יעססעל מהמאסר כי עוד עצרוהו שמה עד העת שימצאו את הנגב האמיתי. ועתה היתה עת לעשות! מי יודע אם לא השליך איזה רמאי ערום את הצרור לביתו, והלך והלשי עליו כי הנגב נמצאה תחת ידו, וכי ילכו לבדוק את ביתו וימצאוהו?

האמונה באפשרות עלולה כזאת המריצה את הרב שיקח את הצרור מהארון ויעטפהו ויניחהו על המקום שעליו היה מונח מקודם. אם יבואו השוטרים באמת לבדוק את ביתו וימצאו את החפץ המבוקש על הרצפה סמוך להדלת, או בהכרח

* הוא הרב הנאון המפורסם מוה' ברוך תאומים-פרענקיל בעהמ"ס ברוך טעם, ועטרת חכמים.

זוכה לדעת כי האיש אשר באופן לא צדק בא איזה חפץ בידו לא ינחמו בנלוי על המקום הזה.

אבל כאשר הניח את הצרור המלא־תעלומות על הרצפה, משך עליו, בהלכו הנה והנה בחדרו, בלי־חשך את עיניו, והרגיש כי מנוחת־נפשו לא תשוב אליו אם ישאר בחדרו לשית עצות בנפשו באיך־מפריע בדת מה לעשות עם הצרור הזה. הוא לקח את מקלו וכבועו סגר את דלת חדרו אחריו, ועבר את העיר ללכת אל המרחב לחשוב שם את מחשבותיו באין מפריע.

ג.

בהעת הזאת לא ידעו עוד הרבה בני־אדם מאומה מנחיצת התנועה והאוויר הוד־המצוה על כל איש אשר רוב עתותיו יעברו עליו בישיבו על כסאו, ללכת בכל יום ויום לשאוף רוח צח — כמו בימנו אלה. אולם אף בעל־הדמיון הכי־לוחט ועשיר לא היה יכול לתאר לעצמו: רב ההולך לשיח בימי־החול. מי שראה את הרב עובר בחוצות העיר חשב שהוא עושה את דרכו לרגלי עסקי־הקהל. מחוץ לעיר לא פגש איש שטוילו יקשה בעיניו.

באין משכית ומפריע חשב פה את מחשבותיו: אולם שכלו החד והחרוף עזבוהו עתה ולא יכל למצוא מוצא ממבוכתו. אבל בצעדו כעת על דרך מעוקל ראה ממרחק בוסר אחד המתקרב אליו. זה היה ראש בית־הגזורים הנודע ריינהאלד. בראותו אותו חלף רעיון אחד בכרך במוחו, עתה מצא את הדרך לצאת בה למרחב.

„א: אמר אליו הכומר הטוב, „זה הוא אמנם חזון יקר אשר בכואי הביתה ארשום אותו ברשימת מקרי היום. אתה אדוני תלך לשוח? אני חושב כי בכל העשרים שנה שהנני מכיר אותך לא קרה עוד מקרה כזה.“

„צדקת אדוני, אבל באמת עובדא שאין חזיונה נפרץ בארץ המרוצתנו לעשות בואת. אנכי עוסק כעת בשאלה נכבדה ולא אכיר שום איש שיוכל לפתרה לי באופן יותר טוב ממך, אדוני.“

„לצון תחמוד לך, אדוני. הלא חכמתך נודעה בשערים לתהלה, ואיוו שאלה יכולתי איפא לפתור יותר טוב ממך?“

„השאלה שאני עוסק בה היא שאלה דתית, במקצו זה ידיעותי מועטות מאד, ואתה אדוני הנך בקי נפלא בו.“

„מאד משתוקק אנכי לדעת מה היא השאלה. הלא לא תחפז להסיר את רתך אדוני?“

„לא ולא! אבל חפצתי להתנודדה לפניך, ואשאל את פיך אם אפשר ליהודי בכלל להתנודדה לפניך?“

„הלא לא תלע לי אתה אדוני תחפז להתנודדה לפני?“

„אני אוכיח לך, אדוני שלא אחמוד לי לצון, האם תתן לי אדוני להתנודדה לפניך?“

„כן, ולמה לא?“

„האם יוכל היהודי לבטוח כך שתנהוג קדושה בסודות־זוודיו כמו באחד מבני־דתך?“

„תוכל לבטוח בו בטחון גמור, על חברתי!“

„זאת לא נחוץ לי, הדריך אדוני נאמנים לי כמעט כשבועה, ומה עלי לעשות להתורה עד מהרה לפניך?“

„אנכי אלך מחר בבקר בשעה מוקדמת אל בית-תפלתנו, אז עליך לבא אלי ולשבת על כסא-הוודוי, והשאר יעשה בנקל.“

„אבל הלא תבין אדוני לרעי, כי בהמשמת העמוסה על שכמי אי-אפשר לי לעשות כזאת. מה היו אומרים בני-קהלתי, אם היו רואים את רבם הולך בבקר אל בית-תפלתכם להתורה שם? האם אפשר הוא, אדוני, שאתורה מחוץ לבית-תפלתכם כמו למשל בביתך הפרטי?“

„במקרים היוצאים מן הכלל מותר לעשות כזאת, ובאשר גם זה הוא מקרה מיוחד לא אפקפק למלאות את בקשתך.“

„ואם לא תשפיע המסכה, כי אתורה בביתך הפרטי, לרע על נהיגת-הקדושה בסודות-הוודוי?“

„לא, אף ההשפעה הכי קטנה, ובראותי כי מאד משתוקק הנך לדבר עמי ורוח לבך, על כן אחכה עליך היום בשעה השתים אחר הצהרים. ועתה חיה בשלום!“

דברנו הדברים האלה הושיט הכומר הטוב את ידו להרב להפרד ממנו והלך העירה, בעת אשר הרב טייל עוד רגעים אחדים ואחרי כן שב הביתה.

בשעה השתים אחר הצהרים בא הרב אל מעון הכומר ונתקבל ממנו בסבר פנים יפות.

„אני מתחיל תיכף להתורה“ אמר הרב, „הנני מוסר לך, אדוני, את הצרור הזה אשר השלך היום לפני הצהרים בעת למדי שעור-התלמוד עם תלמידי אל חדרו בלי להעת מי עשה כזאת. בהצרור הזה רצופים שלשים אלף כסף. הוא נגבט מביהודואר זה לא כבה, ואבקשך שתאכה להשיבו אל בית-המשפט.“

בתמהון לקח הכומר את הצרור אל ידו בחן ונסה את החותמות ובמצאו אותם שלמים אמר:

„למה לא תחפז, אדוני, להשיב בעצמך את הכסף?“

„כפי שאמרתי לך כבר אדוני, בא הצרור הזה באורה פלא לודי, לא אדע אם הובא אלי מאיש יהודי או נוצרי. הרובל העני אשר רק עליו מתח בית-המשפט את קו החשד בטח לא הביאו אלי, כי אסור זה שבועות אחדים בכלא. אפשר הוא כי איזה נוצרי השליך את הצרור אל חדרו כדי לגלול את האשם על איש יהודי, לוא מסרתי אני בעצמי את הכסף או הצליח חפצו בידו, ואם תשיבהו אתה אדוני לא יהיה כזאת. ויען כי סודות-הוודוי קדושים הם גם לבית-המשפט על כן לא ישאלו אותך באיזה אופן בא הצרור לידך.“

„הנך, אדוני באמת איש חכם. אולם דבר אחד שכחת והוא כי נקצב פרס של חמש מאות כסף להאיש המשיב את הצרור, השכר הזה ינתן לי ואם השבת אתה את הכסף או קבלתיו, בשים לב לזה אבקשך כעת לגמור בדעתך מה לעשות כי לא אחפז להפיק תועלת מטעותך.“

„אדון נכבד! אודות זה לא חשבתי באמת כי לפי חוקי תורתנו אסור לנו לקבל שכר השבת-אבודה. על כן לא יכולתי לקבל את הפרס של חמש מאות כסף אם גם החזרתי בעצמי את הכסף אל בית-המשפט.“

אשת חיל

"זה הוא חדש בעיני" ענה הכומר בהשתוממות.

"כזאת יענה לך כל יהודי מרחובי-היהודים אם תשאלהו. אבל אם גם מותר היה לקבל את הפרס לא יכולתי לקבלהו בנפש חפצה, כי עוד ביתר שאת היה חושדים את בן-דתי הסובל גם בלי זה הרבה לרגלי משפטי-קרומים, לא, לא פעם אחת כי גם עשר פעמים הייתי מוותר על הפרס במקרים כאלה. אבל המסכה הזאת לא תוכל לעצרך, אדוני להשיב את הכסף ולקבל את הפרס בצדק וביושר.

"לא ארע באמת על מה אתפלא ביותר על אי אהבת עצמך או על חכמתך כי נבינות. אולם אני אשוב עוד היום את הכסף ולשום איש לא יודע ממי לקחתיו. הסבת לעשות אדוני."

הכומר הטוב שמר את מוצא שפתיו. אחרי עבור שעה אחת היה כבר הצרור בירי סקורי בית-המשפט אשר נוכחו עתה לדעת כי אסרו את יעססעל שלא-בצדק. שמעון שולח תיכף חפשי לנפשו וימהר הביתה. כל האנשים שפגשוהו בהרחוב ברכוהו וילוחו והוא הלך והתקרב אל ביתו כמו בתהלוכה-בסך.

ער שעה מאוחרת בלילה באו אנשים רבים לבקרו ויביעו את שמחתם כי כבר חפשי הנהו וכי הוא וכל בני-הקהלה נקיים מהחשד אשר רבץ עליהם במשך שני שבועות.

כחצות הלילה נשאר יעססעל בפעם הראשונה בדר עם אשתו, ותספר לו את כל אשר קרה, כאשר גמרה אשת-החיל את ספורה ענה שמעון:

"אנכי נותן שבח והודיה לדי שכבר חפשי הנני, וכי כבר כה נענשתי קשה על עוני עד כי אוכל לקוות כי נקי הנני לדי ולאנשים. אולם תודה רבה ואתה לך, אשתי הוקרה, על אשר לא השכנת באהלי עולה. כאשר שבתי הביתה וכל אנשי הקהלה ברכוני, — או לא ידעתי עוד בכבוד אם החזרת את הכסף, — חרפה שברה במעט את לבי. אבל איך שעלה בירי הרב להשיב את הכסף בלי שיהשר יהודי אחר — היתה היא לי."

"איך שיהיה" שמעה אותו אשתו בדברים, "עליך ללכת בעצמך אל הרב להצדיק לפניו את מעשני ולהודות לו; וכל היות כי יודע לך איזה דבר נכבד בנידון זה. בשעה העשירית בבקר תלך אליו ואו לא תפריעהו בודאי ממעשיו."

ביום המחר הלך יעססעל בשעה הקבועה אל הרב, אשר ברכהו לרגלי צאתי מאפלה לאורה. כאשר חפץ יעססעל לספר להרב את כל המקרה, דפקו על הדלת, ולתמוהנם הגדול נכנס החדרה ראש בית-הנזירים ריינהאלד.

"עלי הויה" החל הכומר הטוב לרבר, "לבקרך, כאשר גם אתה בקרתני, אולם אינני מביא לך סך גדול כזה, שאתה הבאת לי אדוני, ואת חמש מאות הכסף שקבלתי זה עתה אני מביא אליך באשר בצדק ובמשפט רק שלך הם."

"אדון נכבד" ענה הרב, "המעשה הנחרר הזה ישים עטרת תפארת על נפשך הויה, אבל כפי שאמרתי לך". כבר לא אקח את הכסף. שמעון, "אמר הרב; והסב את פניו אל יעססעל" המותר ליהודי לקבל שכר השבת-אבידה?

אבל טרם הספיק יעססעל — אשר ידע כבר עתה מכל הנעשה — לענות אמר הכומר:

"האם זה הוא האיש העני והאומלל אשר בטעות נחשד משך עת רבה כו?"

וכאשר ענה על זה הרב בחיוב הוסיף הכומר לדבר :

„הנני מציע לפניך אדוני את ההצעה הזאת. אתה לא תחפוץ לקחת את חמט מאות הכסף וגם אני גמרתי בדעתי שלא אקח אותם. האם לא טוב היה לתת את הכסף לאיש הנאסר בלא צדק בהכלא? הוא יוכל לערוך לו בהכסף הזה עסק הגון, לחדול מלהיות רובל, ולהחיות עוד מהאסון שבא עליו. הנני מכיר במכטיך, אדוני הרב, כי תסכים על הצעתי. הא לך את הכסף יעסעל, ישלח לך ד' ברכה בכל מעשי יריך!“

בדברו הרברים האלה אחז הכומר במקלו וכובעו, לקח פרידה מהם וימחר לצאת, שלא יתנגד שמעון לחפצו.

וכאשר נשאר יעסעל עם הרב בהחדר הניח הראשון את הכסף על השלחן ויאמר :

„אני לעולם לא אוכל לקחת את הכסף הזה כי הוא נתן לי בטעות. בעד הצער שסבלתי בישבי בכלא לא אוכל לדרוש שלומים כי אשם הנני. הייתי — והנני הננב.“

עתה ספר להרב את כל המקרים עם פרטיהם שקרו, אשר אנחנו כבר נדע אותם. הוא בכה והתייפה, עד כי בקש הרב את שמעון שימשול ברוחו, כדי שלא תקשיב אוזן איש נכדו דבר — מה מהמקרים האלה.

כאשר גמר יעסעל את ספורו אחז הרב בהתרנשות ביד המתחרט אשר לבו התמוגג בבכי ויאמר :

„יעסעל, אתה לא היית ואינך ננב. לשוננו הקדושה תכדיל בין ננב תמידו ובין איש שגנב רק פעם אחת. את הראשון תכנה בשם ננב ואת השני בשם גונב. אתה היית לננב אם הוספת ללכת על הדרך הזו. הנך איש מלומד ותלמיד חכם אשר עליו אמרו חז"ל שאם עבר עבירה בלילה אל ירהרו אחריו ביום כי בודאי עשה תשובה, כלומר גמר בדעתו לשוב מדרך הרעה. חז"ל יורו אותנו במסכת חגיגה כי מי שעבר עבירה ומתחרט יסלה ד' מיד, את עונך מחל לך ד' תיבה, עוד טרם שאסרו אותך בכלא. אבל חז"ל עוד ירחיקו ללכת ואומרים (ברכות דף י"ב ע"ב): כל העושה דבר עבירה ומתבויש בו מוחלין לו על כל עונותיו. הבושה ציר הנאמן של האיש והצדק, תפאר ותשפר את כל מעשינו הרעים, בלי להגביל את פעולתה רק על העון האחרון שעליו נתבויש האדם, הבושה הוא סימן טוב כי נתחרט על כל פשענו, ומעשינו הרעים, למפרע. טהרת לבך שבה אליך בעזבה אותך רק על לא ארוכה. הודה לד' כי נתן לך אשת-חיל כזו שלא נתנה אותך, שיכשלו רגליך בשעת הנסיון, וקח את הכסף בלי לחשוב הרבה. אל תספר לשום איש כי יש לך סך גדול כזה, ובאווה אופן בא לירך. חכמת אשתך עמדה לך בעור ד', ואתה מחה נא את דמעותיך מעל עיניך ורחוץ את פניך. מהיום והלאה תוכל להיות בלב שומח ובוטח כי הימים יבואו יהיה טובים בערך מהימים שעברו. הקביה לא יעשה גם כזה לאיש אשר לא זכה ואת במעשיו. והנני מברך אותך בהכרעה שברכו הקוצרים את בועז: „ד' עמך גבור החיל ועתה לך לשלום!“

בלב מלא תודה נשק יעסעל את יד הרב הוקן ושב אל ביתו מלא עליוות החיים. חמשים כסף נתן להכומר לחלקם בין נוצרים עניים.

הכומר הזקן והטוב הודיע ליעססעל כי נחוצה לו כעת אדרת-ישער חדשה, ואם
 יערוך לו יעססעל בית-מסחר של אדרתות-ישער או ויהיה הוא הקונה הראשון.
 שמעון יעססעל שמע לעצתו. בהשתדלות הכומר רכש לו יעססעל עד מהרה
 חונקונים גדול ואחרי שנים אחדות היה לבעל הזון עתק. נכדיו וניניו חיים כעת
 פזורים בקהלות שונות, וזוכרים לברכה את אביהם הזקן אשר לפני מותו ספר את כל
 המאורע לבניו.

